

గ్రామలక్ష్మి

స్వదేశీవస్తు ప్రదర్శనము

మదరాసు మహానగరమున జూలై 15-వ తేదీ నుండి నిన్నటి వరకు గోఖలేహాలులో స్వదేశీవస్తుప్రదర్శనము జరిగినది.

అది జరిపినవారు మదరాసు స్వదేశీ సమితివారు; ధానికి ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులు డాక్టరు యు. రామారావుగారు; ప్రదర్శన ప్రారంభములు ఆచార్యప్రభులచంద్రారాయుగారు. ప్రస్తుతము దేశమునందు లభింపగల స్వదేశీవస్తువులు దాదాపు అన్ని రకములును ప్రదర్శన శాల నలంకరించినవి. అభిలభారతచరఖాసంఘపు తమిళనాడు శాఖవారు పలురకముల ఖద్దరు బట్టలను ప్రదర్శించిరి. చూపబడిన పెక్కురకముల రాట్లములు ప్రదర్శనాగారము నకు నన్నె తెచ్చినవి. మదరాసు పెన్నిలు ఫ్యాక్టరీ వారి పెన్నెలు; దేశబంధు కంపెనీ వారి విలువగల వివిధములగు స్వదేశీవస్తువులు; గాజ్ రాజు సబ్బులు; బెంగాల్ ఫార్మాటికలు వర్క్సు వారితల నూనెలు, దంతచూర్ణములు, ఇంకను పెక్కువైద్య సాధనములు; రాధాకృష్ణ మాచివర్క్సు వారి నిప్పుపెట్టెలు; కృష్ణవేణి మార్కు సిరాలు; చిత్తూరివారి లోటస్ బేబీ తలనూనెలు, మొగము మెరుగులు ఇత్యాది అలంకారద్రవ్యములు; కరింమార్కు బీడిలు; స్వదేశీమిల్లు బట్టలు, రగ్గులు విరివిగ ప్రదర్శింపబడినవి. ఆంధ్రుని ఆయుర్వేదపాండిత్యమునకును, వ్యాపారనైపుణ్యమునకును అమోఘనిదర్శనములగు కేసరిగారి లోద్ర; నాగేశ్వరరావుగారి అమృతాంజనము; గోపాలాచార్యుల వారి జీవామృతము చక్కగ ప్రదర్శితములై చూడవచ్చిన వారి చూపులను కట్టి వైచినవి.

ఇట్టి ప్రదర్శనముల వలన గలుగు లాభములు రెండు. పెక్కు ప్రేక్షకుల నా కర్షించి వారి మనములందు స్వదేశీదీక్షను రేకెత్తించుట యొకటి. విద్యాగంధము లేమి స్వదేశమున తయారగు వస్తువులను గూర్చి కొంచమేని తెలిసికొన జాలని సామర జనులకు ఆ విషయమున లెగు జ్ఞానమును ప్రసాదించుట రెండు. పత్రికా వ్యాసములు, ప్లాటుపారము లెక్చరులు చేయజాలని ప్రబోధమును, కలిగింపజాలని స్వదేశవస్తుప్రేమను స్వదేశవస్తుప్రదర్శనములు చేయజాలును; కలిగింప జాలును.

అయితే ఈ ప్రదర్శనములు ఏడాది కొక్కసారి దేశమున ఎక్కడనో ఒక్క తావున జరిగిన మాత్రమున లాభము విశేషముగ నుండజాలదు. దేశము నందలి వివిధప్రదేశము లందు తఱచు ఈ ప్రదర్శనములు జరుగు చుండవలయును. కొంచము పెద్దపట్టణము లన్నిటియందును స్వదేశవస్తు ప్రదర్శనశాలనొకదానిని శాశ్వతముగ నెలకొల్పవలయును. ప్రద ర్శనశాలలయందే వస్తువిక్రయమునకు ఏర్పాటులు చేయుట మంచిది. మన దేశమునందు వారమున కొకసారి కొన్నికొన్ని ప్రదేశములందు సంతలు జరుగు చుండుటయు, అచ్చట ఆనాడు విశేషముగ వ్యాపారము జరుగుచుండుటయు ఎల్ల రెండిగిన విషయమే. సంత లలో సరకు తీయవచ్చువారు విశేషము పల్లెటూరిప్రజలు. పల్లెటూరిప్రజలకు స్వదేశవస్తువుల నందింపవలయునన్నచో సంతలలో స్వదేశవస్తుప్రదర్శనమునకు విక్రయమునకు పూనుకొన వల యును. విశేషజనముల నాకర్షించు తీర్థములందును, పుణ్యస్థలముల యందును స్వదేశ వస్తు ప్రదర్శనములకు, విక్రయములకు ఏర్పాటులు గావింప బడవలయును. ఇన్ని విధముల జనుల అందుబాటునకు సాగినగాని స్వదేశవస్తువులకు అర్హముగ ప్రచారమిచ్చితి మను కొనుటకు వీలుచాలదు.

మననాయకు లీరహస్యమును గ్రహించినారు; గ్రహించితగు ప్రయత్నములుచేయుచు న్నారు. హిందూదేశమునందలి ముఖ్యనగరములలో ప్రముఖస్థానములను వహించు చున్న కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాసు నాయకు లీ విషయమై విశేష శ్రద్ధను చూపు చున్నారు. కలకత్తా 135, కానింగు వీధి యందలి స్వదేశీ ప్రచార సమితి ఏమి, బొంబాయి హరస్పీ రోడ్డు నందలి స్వదేశీబీరో ఏమి, మద్రాసు నందలి స్వదేశీలీగు ఏమి ఈ విషయ మున ప్రత్యేకకృషి సల్పుటకే ప్రారంభింపబడినవి. ఇతర పట్టణములందు కూడ ఇట్టి సమితులు ప్రారంభమై స్వదేశీవిషయమున సమగ్రప్రచారము, సముచిత ప్రబోధము జరుప బాధ్యత యెఱిగిన ప్రజానాయకులు ప్రయత్నించి దేశకళ్యాణమునకు తోడ్పడుదురు గాక !

శారద లేఖలు

సాధాగ్యవతియగు కల్పలతకు:—

నెచ్చెలీ! నీవువ్రాసిన దీర్ఘ లేఖ చేరినది. నీకుజాబువ్రాయని కారణము నీపై కోపమువచ్చియుగాదు, నీపై ప్రేమ తొలగియుగాదు, నాకు సోమరితనము బలిసియుగాదు. నీవు నాజాబున కెదురుజూచుచుందువనియు, వ్రాయకున్న నిష్ఠురవాక్యబాణహతిచే నన్ను నొప్పింతువనియు నేను మాటిమాటికి తలంచుచునేయున్నాను. నేర మొప్పికొని ఊకు సిద్ధపడియున్న అపరాధనే గనుక నీమందలింపులు నాకు వింతగా నుండలేదు. కాన నీవు వేసిన ప్రశ్నావరంపరలకిక సమాధాన మీయుటకు యత్నింతును.

“ప్రస్తుత యుద్యమకారణమున సకలవ్యవహారములు కట్టువడిపోయి మనుజులు సోమరులై పోవుచున్నారు. నీకుగూడ అదే వచ్చినదంటివి.” నీవీవిషయమున చాలపొరబడి నావు. ఎందువలననగా నేను నీకు జాబువ్రాయుటకైన కాలమును వెచ్చింపక ఈమాస మంతయు తడేకదీక్షగా నూలువడికితిని. ఈగ్రీష్మఋతువంతయు నిదేవిధముగా సాగించి నవో రెండు కడుచక్కని వసుకునూలుచీరలను నేయించుకొందును. వ్యర్థములైన లేఖారచ నమును కట్టపెట్టి యిట్టికార్యదీక్ష నవలంబించుట సోమరితనమా? స్వధర్మానుష్ఠానమా? ఇది నాయొక్కదానిమాటయేగాదు. దేశమంతట నిట్టులే వ్యర్థముగా కాలము బుచ్చువారిచే నూలు తీయబడుచున్నది. విద్యాధికులు, సామాన్యజనులు, ఉన్నతోద్యోగులు, పాటకపు జనులు వేయేల స్త్రీలు పురుషులు బాలబాలిక లిదేవిధముగా నూలు వడుకుచున్నారు. వ్యర్థప్రసంగములచేతను నిరుపయోగసంచారములచేతను వ్యర్థమైయుండెడి మానవశక్తి నిజముగా యీఋతువులోనే కొంచెములో కొంచెమైన నద్వినియోగపడినదని చెప్పవచ్చును. ఈవిధముగా భారతీయుల సహజమగు సోమరితనమించుక విచ్చిపోయియుండ దీనినే సోమరి తన మనుట నాకాశ్చర్యమగుచున్నది. “మనదేశమున ప్రతివత్సర మీవేసవిలో ఎన్నిరాజ కీయసభలు, ఎన్ని సారస్వతసభలు, ఎన్ని కళాపరిషత్తులు, ఎన్ని సాంఘికసమావేశములు, ఎన్ని వినోదప్రదర్శనములు. అబ్బ! లెక్కయున్నదా? అసంఖ్యాకముగా జరుగుచుండెడివి! అవియన్నియు నడుగంటినవి సరిగదా! సాధారణముగా జరిగెడి సిసీమాలు, సర్కసులు,

నాటకములుగూడ లేకుండాపోయినవి. తుట్టతుదకు మన యుష్ణమండలములనుండి యేలేట ఆరోగ్యమునకో, ఆనందమునకో, అధికారప్రాప్తమునకో నీలగిరి, బెంగుళూరు ప్రాంతముల కేగిడి విద్యాధికయౌత్రికులు దానినిగూడ మానుకున్నారు. ఇట్లు సర్వముకట్టువడి పోయి దేశము నిర్జనారణ్యమువలె చూపట్టుచున్నది. కాబట్టి ఈ మహోద్యమము దేశమునకు శుభస్థితిని చేకూర్చలేదు సరిగదా విశేషించి ఉపద్రవస్థితికి గొనిపోయిన" దని వ్రాసితివి. కల్పలతా! దేశమంతయు నొకేక్షాస్థానమై దేశీయు లెల్ల రొకేనేరస్థులై చెఱసాలలే స్వీయగృహంబులై యెల్లరొక్కవిధముగా గాసిలుచుండ నిపుడు వేమకలకు, వినోదములకు, కథలకు, కబురులకు, వేసవియాత్రలకు అవకాశమెక్కడ? నేడు భారతదేశమందంతట నెచ్చుటెనకనుము. కద్దరుకపడా, చరఖా అవాక్. ఒక్కటే దృశ్యము. దేశమునకు కావలసినదది. మహాత్ముడు కోరుచున్నదది. ప్రజలు చేయవలసినదది. ఇది ప్రజల కనీస ధర్మము, ఉపతాథ క్తి. దేశహితైకపరాయణులగు మహానీయులు సల్పుచున్న మహాత్యాగ ముతోగూడిన కార్యవారాణియందిది జలబిందుమాత్రము, అయితే బ్రహ్మాండముయొక్క నిర్మాణము పరమాణువులయొక్క సంయోగముచేతనేగదా?

“మనభారతదేశమునందు స్త్రీలలో త్రాగుడు లేదుగదా. కాన మద్యనిషేధప్రచారమునందు స్త్రీ లేల జోక్యము గల్గించుకొనవలెను. ఇది మిక్కిలి యనుమంజనముగా నున్నది.” యని నీవువేసినప్రశ్న నీవడిగిన పలువిధప్రశ్నలలోకెల్ల నద్భుతముగానున్నది. మనదేశమునందు స్త్రీలలో త్రాగుడులేదను మాటవాస్తవమే. ఎక్కడైన నూటికి ఓటికి ఒక్కస్త్రీ త్రాగుడు మఱగినదున్నను అదినిషేధప్రచారము చేయలేదనింత విశేషవిషయముగాదు. కాని స్త్రీ పురుషుల చేరికచే కుటుంబ మేర్పడుచున్నది. అందు సంపాదించుకొనివచ్చి కుటుంబమును పోషింపవలసిన పురుషుడు తన సంపాదనయందు నిత్యము త్రాగుడుకొఱకు కొంతవ్యయపఱచుచున్నచో ఆనష్టము స్త్రీదికాదా? అట్లుగాక పురుషుడు తనసామ్యు నెట్టిదుర్వ్యయముచేయక జాగ్రత్తపెట్టుచుండినచో దానిలాభము స్త్రీదిగాదా. స్త్రీ పురుషుల చేరికచే నేర్పడిన కుటుంబమునందు స్త్రీచేసిన వ్యయము పురుషుని, పురుషుడుచేసినవ్యయము స్త్రీని బాధింపకుండుటెట్లు? అదియట్లుండ మద్యమువంటి దుష్పదార్థసేవనముచేగల్గు హాని కేవల మార్థికమునకే సంబంధించినదిగాదు. త్రాగుడు సర్వవిధ భ్రష్టతకు కారణము. ఏస్త్రీయైనను భర్తచే నధికముగా బాధింపబడుచున్నదనుచో నామె త్రాగుబోతువానిభార్యయే యనుట నిక్కము. కావున స్త్రీ స్వయముగాత్రాగకపోయినను మద్యనిషేధయత్న మామెకు గానిపనియనుటకు వీలులేదు. మిత్రమా! దుర్భరమగు ఎట్టి

వన్నులకై న నోర్వవచ్చును. విదేశవస్తుములనైన హర్షింపవచ్చును. కాని శరీరపోషణ కేమాత్ర మవసరములేనిదియు, నైతికముగా విశేష హానిని గల్గించునదియు, దుర్భరదారి ద్ర్యకారణమునునగు త్రాగుడుమాత్రము వాంఛింపదగినదికాదు. విదేశవస్తువులవల్లగాని, వన్నులవల్లగాని మనుష్యులకు గల్గెడిహాని ధనలోపము మాత్రమే; కాని మధుపానరతిచే మానవుల మనుష్యత్వమే నశించిపోవును. మధుసేవకుల కుటుంబములు సరకసమములు. ఇట్లు వ్రాయుటచే విదేశవస్తువులనుగాని, అధికమగుపన్నులను గాని హర్షించుచున్నానని భ్రమపడుచుంటేమో? అదిగాదు. జలగలు రక్తమును పీల్చినచందమున నిరంతరము భారతీయుల ద్రవ్యమును పీల్చివేయుచున్న విదేశపునరుకులును, పేదభారతీయుడు భరింపజాలని యధికపు పన్నులును నెంతతగ్గిన భారత దేశమునకంతశ్రేయము; కాని త్రాగుడుకు పీనికిని పోల్చినచో పీనికంటె త్రాగుడువలని నష్టమే యధికతమమని రూపించుటకే యట్లు పల్కితిని.

త్రాగుబోతువానిభార్య కూలివానిపెండ్లామగుగాక, జమీందారునిఇల్లాలగుగాక ఆమెదుఃఖము వివరింపరానిది. ఇక నామె సంతానవతియేయగునేని నాదుస్థితి వర్ణించుటకే శక్యముగాదు. ఈసందర్భమున ఒకవృత్తాంతము జ్ఞాపకమువచ్చుచున్నది. అది యిప్పట్టున వివరించుట అప్రస్తుతప్రశంస కాదనుకొందును. ఇప్పటికి కొన్ని యేండ్లయినది. ఒకనాడు నేనొక త్రాగుబోతుకథను నా ప్రియన్నేహితురాండ్రలో నొకామెకు చదివి వినిపించుట తటస్థించెను. ఆమె ఆకథను చదువుమని కోరుటచేతనే నేను చదువుటకు పూనుకొంటిని. నేను చదువుచుంటిని. ఆమె వినుచుండెను. ఆకథలో త్రాగుబోతుభర్తవలన నాతనిపత్ని వడెడిబాధలు వినినకొలది నామిత్రురాలివదనము వివర్ణమై మూసమై పోవుచుండెను. ఆకథా సందర్భములు మిక్కిలి జాలికరముగానుండి నాకు చదువుటకుగూడ నోరాడకుండునంతటి దుఃఖమును గల్గించుచుండుటచే కథానాయకియందలి కనికరముచేతనే నామిత్రురాలట్లు విచారపడుచుండెననుకొంటిని. కథలో మిలిమించిన పెనిమిటిత్రాగుడుచే నాకుటుంబిని నిర్ధనురాలగుటయు, అవ్యక్తులగు నామెబిడ్డ లదిగావలయు నిదిగావలయునని తల్లిని వీడించుటయు, ఆమె వారివాంఛితము నీడేర్పజాలక దుఃఖించుటయు గలభాగమువచ్చెను. మిక్కిలి జాలిగొలుపు నాపట్టును దుఃఖావరోధముచే వడివడిగా జదువజాలక ఆపి, ఆపి చదువుచున్న నేనొకమాటకస్మాత్తుగా తలయెత్తి నామిత్రురాలివంక చూచితిని. ఏమి చెప్పుదు నప్పటిదృశ్యము? నామిత్రురాలి కన్గవలనుండి సంతతధారగా బాష్పములు స్రవించుచుండెను. ఆకన్నీటిధారలు చూడగనే నాగుండె లవిసిపోయెను. అంతనేను నామిత్రురాలితో “రుక్మిణీ! ఇదేమి ఇట్లాపడుచున్నావు? కల్పితగాథలు సత్యములని భావించు

చున్నావా? ఏమి? ఎచ్చే ఏప్పుమానూ; కథచదవడం మానివేస్తా”నంటిని. “నిత్యము అనుభవములోనున్న కష్టములు, దుఃఖములు నీవు చదువుట మానివేస్తే మాత్రము తోలుగుతాయా? కథఆపవద్దు. శారదా! చదువుము. చదువుము.” అని నామిత్రురాలు దుఃఖగర్హిణి కంబగు స్వరముతో బల్కెను. నాచే మిక్కిలి యదృష్టశాలినియని భావింపఁబడుచున్న నామిత్రురాలి జీవితమింత దుఃఖభాజనమైనదని యాకస్మికముగా దెలియుటచే నేను నివ్వెఱ జెందితిని. నేనెప్పుడును ఊహింపని యొక రహస్యము నాపుస్తకమట్లు విచిత్రముగా బయటపెట్టెను. నా కికకథ చదువుటకు బుద్ధిపుట్టలేదు. చేతిలోని పాత్రమును క్రిందనే నామిత్రురాలి నోదార్చుచు “రుక్మిణీ! నీపనిమిటికీట్టి దురభ్యాసమున్నదా? ఒకనాడును చెప్పకపోతివి.” అంటిని. “పెంమగముపెట్టుకొనిచెప్పను? బి. యే చదువుచుండగానే సారాదేవత మాయిల్లు నాక్రమించినది. అనాటినుండి యీనాటివఱకు ఆసారాదేవత వలన నేను పడుచున్న క్లేశములకు మితీలేదు. నేనొక్కదానినై తే ఎట్లాగో తినో, తినకో. ఏడుస్తును. కడుపులో కాళ్ళముడిచి పెట్టుకొని పడుకోకుండా పిల్లలు నల్గురు. తెల్లవాణిలేచినదిమొదలు యెన్ని విధముల తంటాలు. ఇంటికర్చునమిత్తము నాచేతిలోకొక్కొక్కరూకరాలుటకెంతయో శ్రమ. కాని ఆసీమ సారాయములు నేడిచప్పుడు లేకుండా వండలకొలది రూప్యములను కబళించి వేస్తుంటాయి. సాగసై న మాదిరులలో అందమైన బిరడాలతో మాబీరువలనలంకరించే అనిరీవపునీసాలలో తమ్ముగొన్నయజమానునేగాక కుటుంబాలు కుటుంబాలుకూల్చి వేసే అద్భుతశక్తివున్నది. శారదా! నీవాకథ చదువుటచే నాకథయే నాకు జ్ఞాపకమువచ్చి యింత దుఃఖమువచ్చినది. ఏమిచేయను? ఆపుకోలేకపోయినాను అని నామిత్రురాలు మరల నధికముగా విలపించెను. కల్పలతా! నామిత్రురాలు పేదరాలుగాదు. గొప్పయింటిబిడ్డ. మంచివిద్యావతి. ఆమె యెడలిపై విలువగల నగలున్నవి. ఆమె కట్టుకున్నది బెంగళూరుపట్టుచీర. ఆమెపనిమిటి విద్యాధికుడు. ఉన్నతోద్యోగి. పైకిచూచువారి కామె గొప్పయదృష్టశాలిని వలెనేగాన్పించును. అయిననేమి? భర్తయలవాటుపడియున్న సీమసారాయము లామె నెంతపరితప్తమానననుగా జేయుచున్నవో కనుము.

త్రాగుబోతుడనముచే శ్రీమంతులైనవారిస్థితియే యిట్లుండ ఇకపేదకుటుంబినులనిది యెంతదుఃఖపెట్టుచున్నదో చెప్పవలసినదేమి? పేదవారల పూరిగుడిసెల నొకపరిచూడుము. ఎప్పుడును ఆడుదానికంటె మగవానికి కూలియెక్కువ. అయితే ఆడుదానికూలి యింటికి జేరినట్టు మగవానికూలిచేరదు. అది ముక్కాలు మువ్వీసము రల్లంగడికే. ఒక్క ఆడుదాని కూలి కుటుంబపోషణకు చాలదు. మగవానికూలి కల్లుపాలవును. అట్టిచో ప్రాద్దున ప్రాచి మొగాన పాటుకువెల్లి చేతిబిడ్డను చెట్టుకొమ్మకుగట్టినగుడ్డఉయ్యాలలో పడవేసి యెడ పిల్లలను కంచెల వెంబడి కట్టలవెంబడి తిరుగవిడిచి పగలెల్ల కష్టపడిన ఆపేదరాలి క్షోభ

యెట్లుండునో చెప్పవలెనా? అది యట్లుండ ఆ చాలియుచాలని గంజియైన త్రాగుదుమని నమ్మకములేదు. తప్పదాగిన ఆధూర్తుడు అకస్మాత్తుగావచ్చి యింటిమీదపడి ఆగమునకు దొరకొనును. పెండ్లామును చావమోదును. బిడ్డలను జావమోదును. కూటికుండలు బోర్లదోయును. ఇంక ఆనోటి కడ్డదిడ్డములులేవు. వినరానిబూతులు. అట్లు ఇంటికిరాక పోయినా? కంచెలోనో కంపలోనో పడినాడనియో, రోడ్డుమీద దొర్లుచుండగా కానిస్తేబులు స్టేషనుకు యీడ్చుకొనిపోయినాడనియో కబురు. వానికొరకు మరల పెండ్లాముపరుగు. ఏతాయెననేమి పండ్లుండగొట్టుకొనుటకన్నట్టుగా సంసారములోని శాంతిని చెఱచుట కేయల్లరియైనను నొక్కటేగదా?

మిత్రమా! సాయంత్రపువేళ పేదవారి గుడిసెల దెసకేగి చూచితిమా ఇప్పుడిది మద్యదేవతకు బలియై ఖైబిల్లెడి సంసారములెన్నియో హృదయవిదారకముగా గనవచ్చును.

అంతదూరముపోనేలే? మాపనిమనిషి మగఁడును, దొడ్డినూళ్ళుదాని మగఁడును ఇద్దఱు త్రాగుబోతులే. తమభర్తల దుర్వృత్తినిగూర్చి దినదినము వారు పెట్టెడిఘోష విస శక్యముగాదు. వాళ్లు చెప్పి చెప్పి, యెడ్చి యెడ్చి తుదకు తమనెలజేతము తమమగమని పికి మాత్రమీయవద్దని చెప్పుచుందురు. అటులనేయని నేనెన్నఁడును వాళ్లభర్తల పరముగా జేతమీయను. కల్పలతా! త్రాగుడు పేదస్త్రీలను, ధనికస్త్రీలనుగూడ నిన్నివిధములు హింసించుచుండ నిషేధప్రచారము స్త్రీల కావశ్యకములేదని యెట్లుచెప్పనగును? మిత్రమా! నిజముగా త్రాగుబోతులు త్రాగుచున్నది భార్య, బిడ్డల రక్తముగాని మద్యముగాదు. దొరతనమువారి మహాదార్యమువలనగాని మహాత్ములైనవారి నిరంతరకృపివలనగాని మద్యమును నిషేధించుభాగ్యము మన భారతదేశమునకు గల్గినేని మనస్త్రీల పుణ్యము ఫలించినదనియే చెప్పవలయును.

గతవత్సరము దొరతనమువారు మన చెన్నరాజధానియందు కొన్నిలక్ష (నాల్గు లక్షలని జ్ఞాపకము) లొసగి మద్యనిషేధకప్రచారకసంఘములు నెలకొల్పినపుడు త్రాగుబోతునతులచే నెరలబడునతుల యాపదలు తీతెడిభాగ్యము లభించెనని యెంతయోసంతసిం చితిని. అయితే ఆ టెంపరెన్నుకమిటీ లింకను జీవించియుండగనే అదేప్రచారమునకు పూనుకొనిన అసంఖ్యాకభారతీయసరనాధీమణులు చెఱసాలలలో ముఱుగుచున్నారు. పరస్పర విరుద్ధమైన యీకార్యమునకు హేతు వగమ్యముగానున్నది. దొరతనమువారికి మద్యపాన మిష్టమా? అయితే ఆ టెంపరెన్నుకమిటీల కర్థమేమి? మద్యనిషేధ మిష్టమా? అయితే ఇంతమంది దేశభక్తులు కారాగృహనిబద్ధులు కానేలే? మద్యనిషేధమును బోధించినందులకై యింతమంది దేశభక్తులు నిబద్ధులగుటజూడ “మద్యనిషేధమునకేర్పఱచిన టెంపరెన్నుకమిటీలు మీ కండ్లనీరుదుడుచుటకై యేర్పడినవేగాని నిజమైనప్రచారమునకుగాదు. మీ నైతికవిచ్ఛిత్తితో మాకుపనిలేదు. మీ సంఘక్షీణతను మేము పరికింపము. మీ

దారిద్ర్యసితితో మాకు సంబంధములేదు. మీదేహారోగ్యముతో మాకు నిమిత్తములేదు. మీ పెండ్లాముబిడ్డల ఘోషతో మాకగత్యములేదు. మాకుకావలసినది డబ్బు. డబ్బు డబ్బు. మద్యనిషేధమున కంగీకరించి మా కోట్లకొలదిధనమున కోల్పోవజాలము.” అని ప్రభుత్వము ఖండితముగా చెప్పుచున్నట్లున్నది. ప్రజల నింతబలవంతపఱచి త్రాగించినను యీ మద్యపానమువలన మనుష్యున కేకొంచెమైన ప్రయోజనముగలదా? ఆకలితీరునా? ఆరోగ్యవర్ధకమా? తుదకు జహ్వైకై న నింపుగూర్చునా? ఏదియులేదు. త్రాగుబోతుకు మనస్సు నిలుకడలేదు. మాట నిలుకడలేదు. శరీరములో సత్యములేదు. నైతికముగా, సాంఘికముగా, ఆర్థికముగా, శారీరకముగా వాడు భ్రష్టుడైపోవును. వానితోబాటు వానిభార్యయు బిడ్డలునుగూడ వివిధకష్టములకుగుఱియై దురపిల్లుదురు. సారాదేవత ప్రవేశించినయింట ఆనందమునకు తావులేదు. ముఖమునకు తావులేదు. పెద్దమ్మయొక్క ప్రభావము శిశువశిష్టులగు నాయుంటివారి సుఖములమీదను, సర్వశూన్యమైన యాయుంటి యందలి నలుమూలలను పొడకట్టించును. కల్పలతా! ఈనందర్థమున ‘ఆరోగ్యప్రకాశిక’లో సారాదేవత పలికినపలుకులు ఎంతయు వినదగినవిగానున్నవి. అందిటున్నది.

“ప్రపంచమున మనుష్యులను చంపుటలో అనగా హత్యనేరముచేయుటలో నన్ను మించినవారు మరెవ్వరునులేరు.

ప్రపంచమున నిదివరకుజరిగిన యుద్ధములన్నిటిలోను చంపబడినవారిమొత్తము సంఖ్య కంటే నాచేచంపబడినవారిమొత్తము సంఖ్యయే మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును.

నేను మనుష్యులను పశువులక్రింద మార్చితిని. నేను కోట్లకొలదికుటుంబముల సౌఖ్యమును రూపుమాపి కష్టములనే అనుభవించునటుల చేసితిని. కోట్లకొలదిమనుష్యుల అఘోగతికినిపోవునట్టి దారిని సరిచేయుచుందును.

నేను బలవంతులను బలహీనులనుగా చేయుదును. బలహీనులను అంతమొందించెదను. నేనిదివరకు యెన్నికోట్లమందినో పాశుచేసితిని. ఇంకను యెన్నికోట్లమందినో పాశుచేయుటకు ప్రయత్నించెదను. నాపేరే సారాదేవత.”

మిత్రమా! ‘ఆరోగ్యప్రకాశిక’లో ప్రచురింపబడిన గిబ్బెనదొరగారి యీమహావాక్యములను చదివినప్పుడు “ప్రపంచములో నాచే దుఃఖింపబడినంతమంది పతివ్రతలు మరి దేనిచేతను దుఃఖింపబడలేదు.” అనువాక్యమునుగూడ చేర్చిన బాగుండుననుకొంటిని. కల్పలతా! అది సత్యముగదా? పరమేశ్వరానుగ్రహమువలన మద్యనిషేధప్రచారము మనదేశమున శీఘ్రకాలములో ఫలించుగాక! మనస్త్రీల దుఃఖములు నివారణమగుగాకయని వాంఛించెదను. కల్పలతా! ఇప్పటికిని మద్యనిషేధప్రచారముతో స్త్రీలకు సంబంధము లేదనియే తలంతువా?

చిన్న చూపు

శ్రీమతి జానకి పురుషోత్తం గారు

౧

“అమ్మా, ఓమరిట్లావస్తావు” అన్నాడు గంగాధరరావు ఈజిప్తరులో కూర్చుని ఉత్తిరాలు చూసుకుంటూ.

“ఎందుకురా, నాయనా! పిల్చావు? టపావచ్చిందా ఏమిటి?”

“అవునమ్మా! బావ ఉత్తరం వ్రాశాడు. క్యామల, పిల్లవాడు వస్తారట రేపుకెదయ్యరైలులా. పేచునాకా వెళ్లవలసిఉంటుంది.”

“అయితే ఆయనకూడా రావటంలేదూ? పిల్లనొక్కతైను ఎట్లాపంపుతాడు?”

“లేదు. అతను రాడటం. పనులేవో ఉన్నాయట. ఎరుగున్న వాల్లెవరో వస్తూంటే క్యామలను పంపుతున్నాట్ట.”

“సరే, అదై నావస్తోంది. పిల్లవాడు ఎల్లాగవున్నాడోయేమో? ఆమధ్య కాకితాకిందన్నారు.”

“అంతానులాసా అనేవున్నది ఉత్తరంలో. వస్తున్నాయగా రేపుప్రాద్దన.”

“పదిరోజులపాటైనా వుంటామని వున్నదా ఉత్తరంలో.”

“అఁఁఁఁఁఁఁఁట. అక్కడ అతని మేనత్తగడుపుతుందిట.”

“నాకు సావకాశంలేదు అయిదునిమిషాలు నిలుచోదానికైనా. పొయిమిద వస్తువుమాడిపోతుంది. అయితే అబ్బాయి! రేపు వెడతావుగా రైలుదగ్గరకి.”

“వెడతానమ్మా! అంతా తొందరే. కావలసినంత తైముంది. ఇప్పటినుంచీ ఎందుకు ఆలోచన.”

“అందుక్కందురా, అబ్బాయి! నా ఆదుర్దానాది, ఎన్నాలో అయింది దాన్నిచూచి.”

“అవును, కాదూ మరి, క్రిందటి సంక్రాంతి కాయ చూచింది...సరే వెళ్లి పనిచూసుకో.”

౨

తొమ్మిదిన్నరైంది గడియారంలో. తలవాకిట తలుపు తెరచిపెట్టి లక్ష్మమ్మ మాటిమాటికివచ్చి తొంగి చూసిపోతోంది. త్రోవనుపోయే ప్రతిబండి తమయింటికేనని, అందులో క్యామల పిల్లవాడుకూడావున్నారని ఆమెభ్రమ.....

పదిగంటలకి క్యామలవచ్చింది. పిల్లవాడుకూడావున్నాడు వెంట. లక్ష్మమ్మగారు మడికట్టుకున్నావనే మాట మరచిపోయి ఉత్సాహ. తోడునుమడిని అమాంతం ఎత్తుకుని ఒకపాతిక ముద్దులు గుమ్మరించింది. తరువాత గూతున్నగూడా స్పృశించి “యిట్లాఅయిపోయినావే? ఇదివరక్కన్న ఎంతవల్లబడ్డావు. అదిగో కళ్లలో బొత్తిగా నెత్తురుచుక్కన్న ముడలేదు.” అని యిత్యాదివాక్యాలతో ఆహ్వానిస్తుండగా గంగాధరరావు

వచ్చి “అమ్మా! మరీచాడస్తానవడి పోతున్నావేం? వచ్చింది. పదిరోజులుంటుందిగా. అంత తాపత్రయం ఒక్క సారేనా? మైలపడితివి. వంటపి మైపోయిందో వెళ్లుచప్పున.” అన్నాడు.

“ఏమారా నాయనా! మతిశింపడందలేదుబోత్తిగా. పోతున్నా. అగుడ్డలుబిడిది నీళ్లుపోసుకో అమ్మాయి! అయితే పిల్లవాడికి తలంటిపోస్తానా?”

“ఈజేళ్ళకాదు, రేపుపోస్తాను. నీవువెళ్లి వంటపనిచూడు.....అయితే ఒడి నెక్కడ?...”

లక్ష్మమ్మగారు ఇండుచేతులు నెత్తిన కొట్టుకుని ప్రక్కనున్న గదివైపు పట్టుబడించి చూసిస్తూ, బిగ్గరగా విషపడకుండా ఏమిటో గొణిగింది.

“సరే. మామూలేగా. క్రొత్తేముంది. వెళ్లు”.....అని క్యామల గదిద్వారందాటి లోపలికి వెళ్లింది. మంచంమీద అడ్డంగా మునుకు పెట్టుకుని పడుకుంది సావిత్రి. అందుచేత క్యామల దగ్గరగావెళ్లి “వదినా! వదినా” అన్నది.....

“మమ్మో! అప్పుడేరైలువచ్చిందీ? ఏమిటోవొళ్లే తెలియడంలేదు...”

“వొంట్లోఏమిటి? వదినా! ఎన్నార్లనుంచీ? అన్నయ్య, అమ్మ ఎవరూ చెప్పేరకారే?”

“అ...వాళ్లకేంపట్టింది నానంగతి? నన్నొకమనిషిగా యెంచుకున్నారా వాళ్లు? లేకపోలే నేనూ లోకంలోపోజేవుండును.”

“వొంట్లోఏమిటి, జబ్బు?”

“ఏమనిచెప్పును? ఒకటైతే అనుకోవచ్చు. ఏమిటో ఒళ్లంతావొప్పులు, కాళ్లుమంటు, చేతులువొప్పి, ఒకక్షణంలేస్తే కళ్లుతిరుగుతై. రవ్వంతపని ఏమన్నాచేస్తే ఎంతో జలుగువచ్చి ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతాను... మరి తిన్నడంతా ఏమైపోతోందో?”

“మరి మందూ అదీ ఏమీవుచ్చుకోడంలేదూ?”

“ఎందుకడుగుతావు, అటువంటివి. ఎవరికైనా నానంగతి కావలస్తేగా? పోనీ నాలికకు మీతవుగా ఉండేపదార్థాలు తింటామనుకున్నాగాని వీల్లేదాయ్. ఏమడుగుతావు నాపని. ఉంటే వున్న వాళ్లల్లానూ జరగాను, పోలే పోయిన వాళ్లల్లానూ జరగాను, ఇట్లావుంది.”

“ఇన్నా...ఏంకష్టాలమ్మా.....పిల్లాడెక్కడ?”

“నాకుతోడు వాడొకడు. ఇంతపెద్దదాన్ని నాపనే యిల్లాగుంటే వాడ్నిగూర్చి జేరేచెప్పాలా? రోజు రోజుకూ ఎందుకోస్తున్నాడు. నాలుగోయేడన్నమాటేగాని ఏడాదిపిల్లవాడల్లే వున్నాడు. పొవడెడీ పైగా అంతాకొట్టడము, తిట్టడమును. మనపిల్లాడు—అనేలత్వం అభిమానమూ వుంటేగా?.....ఇంచాకవరకూ నీకోసం కలవరించేడు. ఇప్పుడే ప్రక్రియిటివారింటికి కాబోలు వెళ్లేడు...నీపిల్లాడు ఎల్లావున్నాడు?”

“అ...సరిగాజేవున్నాడు...బాగాజేవుంది...”

“సరే. స్నానంకానీ, ఆలస్యమెందుకో?”

“మమ్మోలేక”——అంటూ సావిత్రితీవ్వం, తరహా అంతా పూర్వంనుంచీ యెరుగున్న క్యామల లోలోపల నవ్వుపంటూ గదిలోంచి వెళ్లింది.

3

మధ్యాహ్నం సావెట్లోకూర్చుని పత్తివొత్తులు చేస్తోంది.లక్ష్మమ్మగారు. దూరంగా మంచంమీద క్యామల మేలుకోనే పడుకుంది. పిల్లవాళ్లిద్దరూ కీకలుచేస్తూ అడుగుంటున్నారు.

ఉన్నట్టుండి లక్ష్మమ్మగారు “సావిత్రి!—ఓ సావిత్రి!—ఓ సావిత్రిమ్మా!...అన్నే, అంతమాత్రంలో విలబడితే యెట్లా?...ఓ సావిత్రి! లేచికాళీ! నీళ్లు పెట్టమాకాస్త, పిల్లవాడు యేడుస్తాడో, యేమో”—అన్నది.

పైపిలుపుల్లా ఒకదానికీ ప్రత్యర్థిత్వం రాలేదు. ఆయననిముసాలైన తర్వాత లక్ష్మమ్మ గది తలుపు త్రోసి—

“అమ్మాయి, సావిత్రి! ఏమినిద్రలే? ఇరవై నాలుగుంటలూ నిద్రలే, దరిద్రం, అట్లా వచ్చి అదవిద్దతో మాట్లాడరాదా? కాళీ! నీళ్లు పెట్టమంటే వినిపించుకోరాదా? నేను నుడిలో చస్తినీ—కాస్త మాట విసకపోతే యెట్లా యేడవనే? అమ్మాయి!” అని దీగంటిసింది.

“ఏం, మావార్లు నాకేం కాళీలు అవి చెయ్యడం నేర్పలేదు. అవన్నీ తెలిసిన కోడల్ని చేసుకోక పోయినారా? పెట్టా, పెట్టా అంటే ఎట్లా పెడుతాను. నాచేత కాదు. అసీగాక అస్తమానం పనిచెయ్యాలి నుండే, ఒక్కక్షణం తలవోప్పిగావుండి పడుకుంటే ఉమారుమనదమాయో, చావమన్నారాయో? నాకింత కన్న చేతకాదు. మీరు నాకు చేసేదానికీ నేచేసేది చాల్చండి. అంత చాలకపోతే మరొక కోడల్ని చేయకలిగినదాన్ని—తెచ్చుకోవచ్చు.”

“ఎందుకే, అట్లా ప్రతిమాటు అగ్గంలేకుండా మాట్లాడుతావు? కాణాతనం నేర్పావు, మహా. ఎక్కడికిపోతై బుద్ధులు. ఆ తల్లిమామరిదికావు. రాజ్యాలు ఏలగలరే అమ్మా! వచ్చివచ్చటినంటే చూస్తాను. ఎప్పుడూ ఒకేరీతిగా ఉంది నీ ప్రవర్తన; ఈ నాలుగైదుమంచి నేపడే అవస్థ పరమాస్మృతికీ తెలుస; ఏమో చిన్న పిల్లవు; ఈ రోజుకాకపోతే లేపో మాపో నేర్చుకుంటావు; నీవే పరిగా వుంటావని అనుకుంటున్నాగాని, యిట్లా పొగలబడి పోతావని, దుమ్మెత్తి పోస్తావని, కొయ్యలమరికొండవి అవుతావని, తప్పులమరికడి కవవుతావని కల్లోనైనా అనుకోలేదే, అమ్మా!.....ఏమియిదిగావుండే నీపని. పోనీసేంటే సరే, వాదంకే నూ లేదాయోలక్ష్యం. పురుగుల్ని విసిరివేస్తావు దులిచేస్తావు యిద్దర్నీగూడాను. ఏవోపోనీ పిల్ల యింటికి వచ్చిందికదా చండురోజులై నా సంతోషంగా వుందామంటే నీనైజుమాస్తావా.....”

“చాలా, చాలా. అపాశాన నోరుముయ్యండి. నేర్చుకపోయినారు. ప్రతిదానికీ యిల్లుఎగిరిపోయేటట్లు కేకలేస్తారు. నాతో అట్టే మాట్లాడబోకండి. నోళ్లుమందుకుంది...”

“అ. అ. చూశావా, క్యామలా! మీవొదిలె యెంతదైవో. నేను నోరు మామకోవాటిట, ఎంతమాట, ఎంతమాట. అత్తంటే లక్ష్యమున్నదానివేనామవు? నీకల్లియిల్లాగే పెంచినదా?...ఏమింది అన్నిటికీ తెగించినదానికీ...వాడురావీ చెప్తా యిదంతా. ఏమిటోలేలాలి.....” అంటూ లక్ష్మమ్మగారు కళ్లనీళ్లపూర్వం తెచ్చుకొని వంటిట్లోకి వెళ్లింది.

౪

“అబ్బాయి, గంగాధరం! ఇక ఒక్కక్షణం దీనితో వేగదండుగ్లభిం. కానవుల్లో కల్లెలమ్మకు బ్రతకవచ్చు. ఇట్లావుండలేంబాబు. బ్రతికుండగానే ఒక్కతిటోంది. అడ్డమైన మాటలు, యిష్టంవచ్చినట్టు మాస్తోంది. అమ్మలక్కలందరూ నన్ను దుయ్యలబట్టకుంటున్నారు.....ఒక్కవేషయంతో గోరంత సహాయం లేక పోగా అడుగుడుక్కి చెప్పడం, సాధించడం, దుమ్మెత్తి పోయ్యడం. పోనీ నీవన్నా

అంతమాత్రంగా నేవుండి లక్ష్యం. మొన్న సహా చూడలేదా? కొడుకుట్టవే అంటే ఎల్లాగు మొహాన పోలేసిందో. గుండెలు ఆర్చుకు పోతున్నారా అబ్బాయి! ఇష్టే.”

“ఎందుకమ్మా! పదిసార్లు అనుకోవడంకూడాదు. ఏమన్నా బాధముంది గమక నా? అట్లా విరగబడి పోతోంది. మరి ఏంచూసుకున్న గ్యామో? పుట్టింటిలోలేస్తే తెలుస్తుంది, గుప్పెడు మెతుకులకికూడా గతి లేదు.”

“ఇప్పుడేగా దాని పట్టువల. అక్కడే మున్నదనే ఆలోచన దానికే? పుట్టింటికి పంపించండి, అక్కడ ఉంటాను. వాళ్లు, వీళ్లు, ఎంత కాలం పుట్టిళ్లలో వుండడంలేదు.—అని దానిపంతం”.

“ఏమో, నాకేమీ తోచడండా వుంది, పుట్టింట్లో ఎన్నార్లని వుండవీయగలం? లోకానికేనా వెళ్లదూ?..... అబ్బబ్బ, ప్రాణపండుంగా వుండమ్మా! పెళ్లాంకాదు. పెటారులు. ఉండే, చూడేం... ఏమోలే. ఇంతకు కర్మం—కష్టించు కచ్చేరికి వేలైంది, పోవారి..”

“అట్లాగే, నాయనా! స్వామికానీ..... సావిత్రి! ఎక్కడే? సావిత్రి!... వీలుగావుంటే పీట, విస్తరించేస్తావువచ్చి.....”

“వీలుగాకేం? నాకెప్పుడూవీలే. మరొకరికంటే వీలుండదుగానీ. ....”

కొంతకాలము గడచిపోయినది.

“ఏమే? సావిత్రి! పదినిముసాములైంది. రావేమీ వాడి కచ్చేరికి వేళ అయింది...”

“ఛీ, పాడుబ్రతుకు, తలనొప్పితో చస్తూంటే పుకరించే దిక్కినారేదు. పైగా అది చెయ్యలేదు, ఇబ్బించేయ్యలేదు... తెల్లి చేసే మహాఉద్యోగంమండిపోతోంది..... వేలైంది, వేలైంది...”

“ఇంత సరికొచ్చే, అమ్మా! మహాఉద్యోగమా? అదీ లేకపోలే? ఏం, స్తీరదరుగుమాస్తాపని మాత్రం ఊర్కేవుందా? తెలివి లేటలుంటే అదులోనే సంపాదించవచ్చు.....

“అవునవును. కనపడుతోందిగా సంపాదన... ఏమని చెప్పించేయవచ్చు... కుంటికోనమ్మలే... ఏం ఉద్యోగం? పనువు, ప్రతిష్ట అక్కర్లేదు..... గుమాస్తా... ఛీ.”

“అవును, మరి మీ వాళ్లంతా తహశీలుదారీ కలెక్టరీ, చేళారుగారు...”

“అవేమీ చెయ్యకపోయినా, కాలుమీద కారేలురుని కూర్చున్నారు. పోలామ్మంది ధాన్యంవచ్చి వాళ్లిల్లో వాల్తుంది. అదేనా కనబడదాయె యిక్కడ. మోతెయ్య అడిలేగాని ముంజెయ్య అడదాయె... ఇంతకూ నాకర్థం, ఈమహాసంస్థానంలో ఎట్లాగైనా పకక పోతానని ఎంతో ఆదుర్దాపడ్డాడు మా మామయ్య. అప్పుడు ఆలోచన లేదు... కంతానికి ఉరిపోళారు, అన్నివిధాల, తోటివాళ్లంతా ముఖంగావుంటే నాగతియిది.”

“అవునమ్మా! కాదుమరి? జమీందారుల పిల్లవాయె. ఇక్కడ వుండలేక ఉడికిపోతున్నావు. చేసేటప్పుడే మీవాళ్లు ఆలోచించుకుంటే పోయేది. మాకర్థం ఏలాగుంటే అట్లాఅయేది... ..”

“అవునవును, కాదుమరి? నామూలాపై నా బ్రహ్మచర్యం వదిలింది అబ్బాయిగారికి.....”

“నిజమేలే, తల్లీ! నిన్ను పంకరించడం బుద్ధిపారపోతువాది...”

శ్రీమతి కమలా నెహ్రూ గారు

Courtesy of "Triveni"

పుట్టికనస్సి
(మైగన్. అనా ఫిలిమునందు పటించునప్పటి చిత్రము.)

గ

గదివైపు వసారాలోమూర్పుని సాయంకాలం సావిత్రి జడవేసుకుంటోంది. క్యామలకోడుకు గళాలిన పరుగెత్తికొంటూవచ్చి నూనెనీసా తన్నేకాదు. భిక్షువ సీసాబద్ధులై అమెచీంతా నూనెఅయింది. సావిత్రి మండిపడ్డది—“బాక్కాగ్యపు పిల్లాడా! కళ్లుకనబడ్డంలేమా? మిడిసిపోతున్నావు. ఏమిటిదంతా నీబొంద—” అంటూ పిల్లవాణ్ణి అయిదారు అణిచింది. ఈగల్లంతుకు క్యామల, లక్ష్మమ్మగారు పరుగెత్తుకు వచ్చేరు. క్యామల కంటతడిపెట్టి పూయ్యింది. లక్ష్మమ్మగారు గబగబ పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకుని—“ఓ అమ్మ! లేదే, మావాయిని! లేదే, కన్నారి! లేదే,” అంటూ సావిత్రిదగ్గరగా వెళ్లి—“ఏమే? బుద్ధమాలినదావా! నీవుపోద. కేలేటట్టు అట్లాకొట్టావు! నీస్వీవాడుంటివాడు కాదు నీకుమాత్రం ఏదో వాయగులోలాయి వుదామనివస్తే యీలాగు చేస్తావా? అతయింట్టంలేకపోలే యింట్టంలేట్టువుండరాదూ? ఏదోచూడక నీసా తన్నినతమాత్రావ అట్లా కొడతావా పసివాణ్ణి? పోనీ కంఠంపిసికి పారయ్యకపోయివావు. పీడవొడిలేదీ... మాట్లాడ వేరే... ఏమీ తెలియనిదానిలాగు.”

“అపిల్లవాడు చేసిందెవ్వరికీ కనబడదు. నూనెంతా కాస్త లేకుండాపోయింది. చీరపాడైంది... నేను కొట్టిందిమాత్రం కనిపిస్తుంది. కొడిలే కొట్టాలెండి. అమాత్రం అదుపు పెట్టే అధికారం నాదగ్గరావుంది... లేక పోలే మొదలే పిల్లవాణ్ణి యిక్కడను రాకుండా జాగ్రత్తపెట్టలేక పోయివానూ.”

క్యామలకు ఏడుపువచ్చింది.—“ఇక్కడనురావడం నాదేపారబాటు. నీకింతకష్టమెందుకు? నేనేవెద్దాలే, ఒదివా.” అన్నది.

“నేనూమాడ్తున్నాగా... అదిపచ్చిదగ్గరనుంచీ మరీ మొదలు. మొన్న పహాను వేస్తోంటూ పిల్లాడికేనా రవ్వంత పెట్టలేదు. అదిమాత్రం గ్రహించడా? తెలియదా? వెతుకుంటేలే, రాజ్యం అనుభవిస్తువుగాని... రావే క్యామల!”... అంటూ లక్ష్మమ్మగారు నిష్క్రమించింది.

సావిత్రికి దోమవారిపై వాలేదు. జడపూర్తిచేసి, ముఖంతోముఖని గదిలో పడకచేసింది. పావు గంట తరువాత క్యామలవచ్చి—“ఒదివా! అనుకుంటూ వాంటికి పేరంటానికి వస్తావా వెకదా? పిల్చి వెళ్లేరుగా, యిండాక.”

“ఎందుకు పేరంటానికినూడా, సిగ్గులేక. నాశవాయిని, నాపట్టుచీరలు వాళ్లుచూచి ఆనందించే టుండుకా?”

“అరేమిటమ్మా! నగలతోను, బట్టలతోను వస్తుందా గౌరవం, మర్యాద? పనివల్ల పల్కువల్ల గాని.”

“అందుకే కాబోలు అవన్నీదిగేమనిని బయల్దేరావు. ప్రక్కన నేను దప్పిపడిపోరాగ్ధంకోసమారావడం?”

“ఎందుకమ్మా! అట్లామాట్లాడుతావు. నాకు అంతదూరం ఆలోచనపాలేదు. ఇద్దరంకలిసి వెడదాంగదా అనిపిల్చాను. పోనీ యీగోలుకును వేయకో, యింద...”

“అక్కణ్ణే... సిగ్గులేక ఎరువుపోమ్ముగూడాను. ఉంటే పెట్టుకోవాలి, లేకపోలేదు. నాకర్థం ఎవరేలేస్తారు. ఈమహాసంస్థానంలో యిట్లా అనుభవించాలినివుంటే...”

“పోనీ, ఒదివా! నేను యివన్నీదీసివేసివస్తాను. బతులు దేరుతావా?”

నాకోసంతయ్య నక్కణ్ణేదు. నీవువెళ్లి. నేరొను. అయిదోతంపుండిగూడా అత్తతో సమానంగా...” క్యామలవివరణ, పెంకువెనక్కు తిరిగి వెళ్లిపోయింది.

E

“ఏమే, దౌర్భాగ్యపుదానా! నీమూలాన నాకంత వినుకోవలసినదేమిటంటే నాకుదాపరించావు.” అన్నాడు గంగాధరం గదిలో అడుగుపెట్టి.

— మునుగు పెట్టుకుని పడుకున్న సావిత్రి చెగువలేది పళ్లు విగ్నా— “ఇదిగో బాగ్రతగా మాట్లాడండి... దౌర్భాగ్యం నాకా, మీకా? మీరేమని చేసుకున్నారు దౌర్భాగ్యపుదాన్ని? గతిలేకా? ఇవ్వేకాని వల్లకాదని మామామయ్యచట్టా తిరిగి తేలింది కట్టుకున్నారు. మీరేవాకుదాపరించారువైనా, లేకపోలే శుభంగా...”

“ఒళ్లు తెరిసి మాట్లాడుతున్నావా? తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నావా?”

“బాగా తెలిసే, కావాలని మాట్లాడుతున్నాను. లేకపోలే ఏమిటి యిదంతా? నాకర్థం...”

“నీమూలానకోపంచచ్చి క్యామల తెల్లిపోతోంది. చూశావా, ఏంబాగుంటుంది?”

“నామూలాన కెళ్లడమెందుకు పైగా నన్ను ఏడిపించడానికేవచ్చి? నిన్ను నేగా తనకున్నవగలన్నీ పెట్టుకుని నన్ను హేళనచేసింది.... పోసింది వెడిలేనాకే? నన్ను ఉద్ధరిస్తుందా?”

“అర్థంకావడంలేదు, ఏమిటి? ఎప్పుడు యింలేమవు, నీమాటలు... బుద్ధివుండక్కలేదూ?”

“అవును నామాటలెట్లా అర్థమవుతాయి. చదివింది మెట్రిక్లెవ్వరా కానేగా. చదువైనా అంటలేదాయె కర్నం”...

“నాచదువుసంతా నీకెందుకు? మీనాయన మహా బియ్యేపాస్త్రైనాడా?”

“పాస్త్రనుకాకపోలేయే? డబ్బుంది. మనకసేలేదుగా? ఇట్లాగనితెలిస్తే ముందేబాగుండేది నాపని. విద్యావిహీన—” అన్నారు.

“అఁ. అఁ. నన్ను పకువు అంటావు? పుంధాకోర్. మరీకెగించిపోతున్నావు. బుద్ధిచెప్తాను...”

“మనకుంటేగా మరొకరికి చెప్పడానికి...”

ఈమాట గంగాధరరావుకే సహజమంటింది. ఇటువంటివి మామూలే అయినా ఈదేశం అతనికద్వంద్వం దుఃఖం మితిలేనివై పోయినాయి. కళ్లెల్లాగ నీరుతెచ్చుకున్నాడు.

“ఎందుకుపైగా ఆదొంగ ఏడుపులు? నవ్విపోతారు ఎవరైనా. నన్నిట్లానట్టిట ముంచినవారికి నా ఉమరు కొట్టకపోతుందా?”

“నోరుమూయ్.”

“మీలేమానుకోండి. మీలేమీ నన్నవలసినవనిలేదు. నేనేంపడేరాన్నికాదు. ఇక ఒక్కక్కడం యిక్కడవుండవలస కోలేదు. మాయింటికి తెల్లిపోతాను.”

“ఇకెప్పుడూరావా?”

“చదువుకుని బాగా డబ్బుసంపాదించిన తర్వాత కనబడండి. అప్పుడాలోచిస్తాను.”

“అఁ. అఁ. పుంధాకోర్!—”

“అదిగో అట్లామాటలు అనకద్దనే చెప్పింది. జ్ఞాపకంలేదూ? చెప్తున్నాను, నన్ను మీలేమీ కల్లానైనా తబ్బుకో ఆక్కలేదు?”

“అంతే, అంతే... అమ్మా! అమ్మా! కొంపలోంచికూడా పోతోందమ్మా! చూడు. చూడు.”

ఆదరణ

శ్రీమతి కొలచిన జగదీశ్వరస్తుగారు

సాధారణముగా స్త్రీలు ఉత్తములును, సుస్వభావలును, ఇది నిజమే. కాని అదేమి పాపమో కొంచెమాధిక్యతరాగానే బీదవారిని తక్కువగా చూడటము వారి స్వభావముగా కనబడుచున్నది. ఈ స్వభావాల్లో కూడా చాలారకములున్నవి. ఏ శాంతినికేతనానికో, యేమహిళామండలికో, వెల్లినప్పుడు దేవుడిచ్చిన కండ్లతో నాల్గుమూలల చూడటము తమ ఉన్నతస్థితికి లోపమని ఏకదృష్టితో చూచేవారొకరకము. ఎరిగియున్న వారినిపలుకరించడము గొప్పవారి లక్షణముగాదని పలుకరించకుండనుండే వారొకరకము. ఒక సామాన్యకుటుంబిని ఒక భాగ్యశాలిని యింటికి వెల్లినప్పుడు వకటి రెండుసార్లొక మాదిరిగా మాట్లాడి తరువాత చూచి చూడనట్లుండి అటుపిమ్మట అసలేమాట్లాడని వారొకరకము. తక్కువస్థితి గలవారై నప్పటికి ఎక్కువ స్థితిగలవారనుకొని బాగామాట్లాడుచు వారిస్థితి తెలిసినవెనుక గపచీప్ అగువారొకరకము. ఇకకాస్త చదివి ఉద్యోగాలలోనుండే మానిసిమణులమాట చెప్పకకృమేగాదు. అప్పుడు నీమనుచి స్త్రీమరుదిగిన దొరసానియే తొంబది పాళ్లుమేలు అనిపించును. వారికి ఎదుటిచూపు కనబడదు; ప్రక్కమాట వినిపించదు. అథవా కనపడ్డా పనుల తొందరలలోనున్నట్లు నటించడము. మాట్లాడితే హాయిగా రాణిగారిలాగ మెత్తలువేసిన తిరుగుమళ్ళీలో కూర్చోనో, కేషశాయిలాగ తల్పముమీదకొరిగో వచ్చినవారిని నిలబెట్టి మాట్లాడటము. తెనుగు మాట్లాడితే చాలాసీచమని అట్టి వారి భావన.

ఆహా? ఏమి యీవిచిత్రము? ఇటువంటివారు కొందరు స్త్రీలలో నుండటము నుంచియేకదా స్త్రీలు అల్పులని పురుషులు మనకు పేరడినది? ఎదుటివారి కష్టములు హాస్యాస్పదములు; కథలు, మనకష్టములు పడలేనివి. మొన్నమొన్ననే ఒక సామాన్య స్త్రీని ఒక ఉన్నతకుటుంబిని పెట్టిన భంగపాటు నాతో చెప్పికొనినది. ఆమె వారింటి కెన్ని సార్లులో వెల్లినదట. వెల్లినప్పుడల్లా వండ్లుమీతాయి వారిపిల్లలకు తీసికొని వెళ్లేదట. ఆమె ఒకసారి కూడా తమయింటికి రాలేదట. “వారున్నవారు. మనము లేనివారము. సాటిలేదు.” అనిమనసు సమాధానపరచుకొన్నదట. తరువాత తరువాత వారింటికి వెల్లి ఎంతసేపు కూర్చున్నను దర్శనభాగ్య మజ్జేదేకాదట. అంత వారిమాట మాణిక్యమై, పలుకు బంగారమైనదట. ఇంక ఏమేమొచ్చెప్పి తమ బీదతనమును గురించి

కండ్ల నీరు పెట్టుకొనినపుడు నా హృదయము కరగి నీరై పోయినది. అయ్యో, ఎంత చెడ్డగుణములు? విద్యావతులును, ఉన్నతకుటుంబినులును యారీతి ప్రవర్తించిన వారి కన్న తక్కువవారు అదియొకగొప్ప అనితలంచి నేర్చుకొనెదరు.

శ్లో || యద్యదాచరిత్రేష్ట

స్తత్రజేతకకోజః

ఇయత్రమాణంతురతే

లోకస్తవమవర్తతే

భగవద్గీత III. 21.

అని గీతలో శ్రీకృష్ణభగవానుడు చెప్పినట్లు ఉత్తముఁడనిపించుకొన్నవాఁ డేయే కర్మలను జేయునో తక్కినవారును ఆయాకర్మములనే చేయుదురు. అట్టియుత్తముఁడు దేనిని బ్రమాణముగాఁ దీసికొనునో లోకమంతయు దానినే స్రమాణముగాఁ దీసికొని అట్లు ప్రవర్తించుచుండును. గొప్పవారిని చూచి క్రొద్దివారు నేర్చుకొనుట లోకధర్మమై యున్నది. మనయింట్లో వంట, పాచిపనిచేయు స్త్రీలునచ్చినను తగిన అదరణ చేసిపంపవలెను గాని నిరాదరణచేయరాదు. బీదవారు, పాపం, గొప్పవారితో మాట్లాడిలేనే, స్నేహితముచేస్తేనే, వారిప్రసన్నవీక్షణము సోకలేనేవై కుంతము వొరిగినట్లు సంతోషించెదరు. నాప్రియసోదరీమణులారా! గర్వమునకు స్వస్తి చెప్పినప్పుడే మనస్సునకు స్థిమితము. “నాశనమునకు గర్వము ముంచునడచును” అనిబై బిలులో చెప్పియుండలేదా?

నేను వకమాట ఆనువ్రతికి వెల్లిలిని. అక్కడ ఇంకపేషెంటుగావున్న ధనవతియైన యువతి నాతో ఇట్లు చెప్పినది. “చూచారా అండి వీళ్లంతా పాకీవాళ్లు. మాలలు మాదిగలు. మన దొడ్డాడ్చే వాల్ల వీళ్లు. నాలుగుముక్కలు చదివి పనర్సో, ఏడాక్టరో అవుతారు. అక్కడనుంచి టిక్కుటిక్కుమంటూతిరుగుతారు. ఎంతహీనపుకులాలో చూడండి. వాళ్లకుమనం దాసోహమంటూవుండాలి. రోజూ ప్రొద్దునే స్నానంచేసి ఎంతోశుచిగా వుండేదాన్ని. ఏమిటండీ! ఈపాకీకూడు? ఇక్కడి వాళ్లుపిలిస్తే పలకనే పలకరు. నాకు ఇంట్లో కావలసినంత మందినౌకర్లు. నేను ఎంత గొప్పవారికడుపున పుట్టినానో మీకు తెలుసునాఅండి? నాకు ప్రొద్దుట ఆరున్నరకే టిఫిన్, కాఫికావాలి. డాక్టరు డాక్టరని పలకరించినా అతిగతి లేదు. నేను యారోజేయింటికి వెల్లిపోతాను” అన్నదామె. ఆమె నిజముగా భాగ్యవతియే. ఇంటికి పోయిన తరువాత ఆమె ఆస్పత్రిలోని వారినందరిని పిలిపించి ఎన్నిసార్లులో విందొనరించినది. అదిపై డాటు.

ఇది ఆమెలోపల అభిప్రాయము. ఆమె మాటలు నాకెంతో ఆశ్చర్యమును విచారమును కలిగించినవి. ఆమె కాన్పులన్నియు ఆసుపత్రిలోనే. ముఖమునకు సలాము, వీపునకు మెటికలు. పురుషులు మనలను తక్కువగా చూచుచున్నారనియును, సమముగా చూడవలయుననియు, దేవుడు వారిని సృష్టించినట్లు మనల సృష్టించలేదా అనియును, ఇంక నెన్నియో, యేమేమో, అనుకొనుచున్నాము. అట్టిచో మనము అందరము స్త్రీలమయ్య కులమనియును, భాగ్యమనియును, అధికారమనియును, భేదాభిప్రాయములు పెట్టికొని కొంచెపువారిని వంచన చేయుట మంచిదికాదు. పురుషుల నననేల? ఇంటగెల్చి రచ్చ గలువమన్నారు. మనలో మనము సర్దుబాట్లు చేసుకొంటే, పురుషులు మన విషయములలో నేలానడుస్తున్నారా అని ఆనక విచారించుకోవచ్చును.

విద్యావతులారా! ఉద్యోగినులారా! భాగ్యశాలినులారా! ఐశ్వర్యము శాశ్వతముగాదు; ఆదరణ శాశ్వతము అనుచూట మరువక మనలోనున్న దుర్గుణములను, తీసివేసుకొని మంచి నేర్చుకొనినయెడల అప్పుడుగాదా మనము ధన్యులము.

ప్రణయరథము

శ్రీమతి జీవుల పల్లి సత్యవతిమ్మగారు

విమలసహస్రకమలకమ్రవీధియందు
గోపికాంగనల్ తనచుట్టుగొలిచియుండ
మూడురాగాల శ్రుతులను జోడుగలిపి
పలుకు పలుకునఁ దేనియ లొలుకుచుండ
మురళి మ్రోయించు శ్యామలమోహనాంగు
గాంచ బోవలె ప్రాణేశు కన్నులలర
నాదురథమును సుపథాన సమపుమయ్య!
సప్తగిరులను దాటుచు సంతసమున
పంచకోశంబు నేర్చుతో బరగదాటి
మూడుగుణములకవ్వలి మూర్తియైన
విశ్వమోహనరాగంబు వీనులలర
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచబోదు
నాదురథమును సుపథాన సమపుమయ్య!
గాలితాకుపకటునిటు గదలకుండ
దుర్గమంబగునడవిని నిర్గమించి
విరులనెత్తావి ఘుమఘుమ వినరుచుండ

విమలబృందావనాకాశవీధియందు
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచబోదు
నాదురథము సుపథాన సమపుమయ్య!
విమలమా నీవిభావరసమయమందు
నేలకో నాథుగనుగొన నిచ్చవాడమె
పరమహర్షంబున గగుర్పాటునొండ
ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడై బరగునట్టి
గాన మొనరించు జీవేశు గాంచ బోదు
నాదురథమును సుపథాన సమపుమయ్య!
హృదయ మందున్న జీవేశు బడయలేక
వెలగుందుచునుంటిని వెఱ్ఱిసగుచు
మూడవస్థలకును సాక్షిభూతమగుచు
విశ్వమోహనమూర్తియై వెలయుచుండి
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచ బోదు
నాదురథమును సుపథాన సమపుమయ్య!

వి డా కు ల చ ట్ట ము

౨౨

శ్రీ మ తి మా గ ం టి శ కు ం త లా దే వి గా రు

పవిత్రవతులగు మనభారత వారీమణులు కొందరు విడాకుల చట్టముకావలయునని కోరుట చాల విషాద కరమగు సంగతి. పతిపే దైవముగ బాచుకొనెడు మనమోదవ శ్రీలక్ష్మిచట్టము ముఖ్యవసరమని తోచుట తంతయు అశ్చర్యముకలుగును. భర్త దుష్టవర్తనపై సంచరించుచుండిన భార్య సవినయంబుగ సమ్మార్గమునకు మార్గవలయునేగాని వ.రొకనిని వివాహమాడుట పాడిగాదు. మరల వివాహమాడిన అతిమకూడ దుష్టుడై యున్న అపుడేమి చేయవలయును? మనహిందూదేశమునందివరకే కొన్ని చిన్నబాతుల యం పీయాచార మేర్పడియున్నది. జ్ఞానవతులును విద్యావతులునుఅయిన తతిమ్మా శ్రీగర్భములుగూడ నీచమగు ఈయుద్యమమున పాల్గొనవలసినదేనా? భర్త గ్రుడ్డియైనను, భాగ్యహీనుడయినను, అట్టివారిలో సంతానము చేయవలసినదేనాయని, విడాకుల చట్టమునందు కుతూహలముగలవారు ప్రశ్న చేయకమానరు.

వారికి వాచేయుమనవి బాల్యవివాహములు కాసనసమృతములైనపు డిట్టి చట్టమును తెట్టినట్లయిన అందరిలో కొందరికయిన సహాయకారిగయి డెడిదేమో? ఇప్పుడెందులో? కష్టసుఖముల నెదిగినపుణ్యశీలరును, దేశమున కలంకారమగు చట్టమేర్పరచిన గొప్ప మహానీయులునుఅగు శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. హరవిలాస కారదా గారి సంస్కరణముమూలమున ప్రాథవివాహములు ఆచారమగుచుండగా విడాకులకాసన మనవసరమని ప్రతి వారును, పూర్తిగా గ్రహింపకోయచుంటిని. భర్తకు హితవులేకున్న భార్యను విడచుటలేదా పురుషునితోబాటు సమానమైన హక్కులుగల శ్రీకూడ అట్లేలచేయరాదనెడి భావముతో భారతవారి కపవిత్రమగు పతి ప్రత్యామ్నాయమునకు భంగకరమగు ఈచట్టమును ప్రవేశపెట్టుట చాల పాపబాటు. అనవసరమగు ఈ చట్టమును ప్రవేశపెట్టుటకంటె ముఖ్యవసరమగు వ్యభిచారనిర్మూలనచట్టమును గొని డెచ్చిన ప్రజల కనేకవిధముల సుఖములున్ను; భార్యభర్త నిరువురెడ బాంధవ్యక పకలభోగముల ననుభవించుచు, ప్రేమమయులై యుండుటయు; దేశముదాంపత్యవిరోధమున్న నెట్టిరో ఎరుగక ప్రకాశించును; జంటనుల్లెవలె సత్సమలెడబాంధవ్య సంబంధురు. కావున వ్యభిచారనిర్మూలనచట్టమునుగొనిరా మహానీయుల కనేకవందనము లర్పించుచున్నాను. మనహిందూ ధర్మకాస్త్రము లంగీకరించని విడాకులచట్టమును నెచ్చిపెట్టి భారతరమణీమణుల పౌశీల్యమునకు భంగము కలగనేయకుండురుగాకయని వారిని ప్రార్థించుచుంటిని.

౨౩

శ్రీ మ తి సు న ర్ల ల క్ష్మీ న ర స మా ం బ గా రు

వివాహము ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించుటకేర్పడిన బాయరానిబంధముగాడిన్నను పురుషుడు-పదిమంది బిడ్డల తండ్రియైనను-నిర్భయముగ తన యర్ధాంగియందు లేకమైన తప్పుకాన్పింపకపోయినను వివాహబంధమును పరిత్యజించి తిరిగి వివాహమాడుచున్నాడు. అట్టి సందర్భమున మనశ్రీలు విడాకుల

చట్టము కోరివారన్న ఆశ్చర్యములేదు. వికలాంగుడైననూ, కుష్ఠకోగియైననూ గ్రుడ్డివాడైననూ, పిచ్చివాడైననూ తగినంత నిదర్శనము వ్యాయస్థానముందు రుజువుపర్చుకొని తిరిగి వివాహమున కనుజ్ఞ యిచ్చుని కోరుట తప్పదనుకాదని నాయభిప్రాయము. మరియు భారతదేశపు స్త్రీలు భర్తదుఃఖమే తనదుఃఖముగను ఆతని సౌఖ్యమే తనసౌఖ్యముగను తలంచుచు లేవలను భర్తసేవనముగ భావించుచున్నారు. అట్టితరి చాలమంది పురుషులు కురూపియను నెపమున భార్యను విసర్జించుచున్నారు. అట్టివారిని పెక్కుమందిని మనము నిత్యము జూచుచున్నాము. భర్తఅక్రమముగా తమ్మును హింసించుచు తమతో కాపురము చేయనపుడు హిందూ మందరులు తమ భర్తపైని తీవ్రవాంఛము నిమిత్తము వ్యాయస్థానమునుబట్టియోగములేచి తీవ్రవాంఛము యిష్టించనలసినదని కోరుమాదిరినే భర్త దుష్టుప్రవర్తనతో, నీతిమాలినవాడో, త్రాగుబోతో, తీరనిదుష్టసుకటు ములపాలైనవాడో, నష్టుకోగియో, క్షయవ్యాధిపీడితుడో అయినాను సమయమునందు అతనితో కాపురము చేయవలసియున్న స్త్రీ తనసంతతిసంతయో కోగభూయిష్టముగలవానినిగ జేయుటకన్న తన వివాహ పరిత్యాగము చేసుకొనుటకు వ్యాయస్థానికారలయొద్ద మొర్రెట్టుకొనుటలో పరువు తక్కువ గలుగదని తలచెదను. అట్టి వ్యాయస్థానముందు భార్యయొక్క వాదన నిజమైనట్లు యెంచబడి వ్యాయస్థానికలవల్ల స్థిరబడుటలో అక్రమములు జరుగునని చెప్పటకు వీలుకనుపించదు. ఈ చట్టము పుట్టబడినంత మాత్రమున భర్తల యందర్పితైననూ భార్యలు తిరగబడి తమ తమ వివాహములను రద్దుకేసికొనకొరుదురను భయముపొందుటకు ఆవకాశములేదు. సంతానపకులుకాని స్త్రీలనున్న, అక్షతయోనులగు భార్యలగు యిట్టిచట్టము అవసరము గలిగిన సమయములందు పనికివచ్చుననుటకు సందియములేదు. హైందవస్త్రీలు వివాహబంధమును నిష్కారణముగ తెంచుకొన నంగీకరించుటకు భయపడుదురనుటలో అతిశయోక్తిలేదు. కాని వివాహబంధవిమోచనమును గోరుటకు హక్కును సంపాదించుటకు ప్రయత్నించుటకూడ సమావస్థాత్మకమును గోరు స్త్రీలకు దోషముకాదని నాయభిప్రాయము కాన విదాకుల చట్టమును కోరుట స్త్రీల విద్యుక్త భర్తములలో నొకటియేయని నేను భావించుచున్నాను.

౨౪

శ్రీ మతి పాలడుగు నము ద్రాల దీవి గారు

వివాహమునది మనదేశమున మహాపవిత్రమైనదిగా నెంచబడుచున్నది. వివాహము వలన భార్య భర్తలైకమగుదురు. భార్యకు భర్తకంటెను భర్తకు భార్యకంటెను ఈ ప్రపంచమున ప్రియమైన వారనరును లేరు. వారలిరువురు జీవకోరిమునందభ్రాతృగులగుటజేసి ఎటువంటి ముఖదుఃఖములందైనను చేరియుందురు. తల్లిదండ్రులకంటెను సోదరసోదరీలకంటెను తనకంటెనుకూడ భార్యభర్తలను బండ్లోరుల పెక్కువగా ప్రేమించు కొనునట్లు చేయునదేదీ? వివాహమేగదా. అట్టి పవిత్రమైనటువంటి వివాహమునను తెగుదెంపులు తేదలచి కొందరు మహిళాలలాదులు విదాకుల చట్టమును దానినొకటి మనభారతభూమియందుగూడ జొప్పించ నుంకించుచున్నారు. ఏ భూమి పత్తివలెములులగు నీత, సావిత్రి మొదలగువారిచే క్రిగించెనో అనుశ్రేతమునకాఈ కావనము? ఒక వేళ కొందరు దుష్టులు దయాకూహ్యులై యెల్ల వేళల తమ భార్యల హింసించుచున్నారను మాటవాస్తవమైనను అట్టివారిని శిక్షించుటకు తగిన చట్టముల నిర్మింప జేయుటకు కోరవలెనేగాని ఈ విదాకులచట్టమును గోరుట శ్రేయము కాదని నా తలంపు.

౨౫

శ్రీమతి గౌరవ్రోలు వేంకటరంగమ్మగారు

ఈ చట్టమును గూర్చి అనేక విధములుగా వ్రాయుచున్నారు. కారణచట్టమునకు పూర్వమున జరిగిన రజస్వలసంతరవివాహములవలెనే వివాహము గూడ దంపతుల మనోభావము లేక విచిత్రముగా వట్టనిర్మాణముగ్గర లేకుండగనే జరిగిపోవుచున్నది. కారణచట్టము వచ్చునను భీతిచేత సతితాల్య వివాహము లెట్లు జేసికొంటే విధమున దైవరూపుచట్టమువలన హిందుసంఘముకట్టలముల పాలుగావలసి వచ్చును. ఇదివరకే శ్రీ బాధికి మానవప్రాణములకు సర్వవిధముల భంగము కలుగుచున్నది. ఎన్నటి లైన శ్రీ దేహము సాపాయముగాని నిరపాయముగాదు-అట్టిస్థితిలో పులిమీదపుట్టయనునట్లు వివాహ మాడిన భర్తను విడవార మరియొకడు మాత్రము గౌరవమును కాపాడువా? హిందూ శ్రీలలిప్రాచయము నిట్టి విగావుననే నిరపరాధులై భర్తయే పర్వతక్షుడు, దైవము, తన పాలిటి సర్వమాపుడు అని వమ్మి తమకే వారి తమపు మనము ప్రాణము భారవోసిన శ్రీల యెడల కఠిన్మాదయులై అనేకములగు కష్టల పాలు జేసియు:— ఏ విధమైన ఆధారముగాని, అవచానముగాని లేక పోయినను నిష్కారణముగా విడ వాడి, వారి యిష్టము వచ్చినట్లు సంపదించుటయు గలదు. ఆకారణములవలన పురుషులట్టిదుష్టయంబుల కొడిగట్టకుండునట్టి కాపాడుటల సరయవలయునే గాని శ్రీల ఇష్టసాధనముగ శ్రీలును, పురుషుల ఇష్టసాధనము పురుషులును సంపదించినచో భారతీయపురుషులు దిక్కులేనివారై పెక్కుదుఃఖముల పాలగుదురు. కలుపులో అధికమాన మునున్ను లెండి లేని (అనగా చనిపోయిన) విడ్డలును; తల్లి లేని (చనిపోయిన) విడ్డలును చాలక తలదెబ్బలు విడచివేసిన విడ్డలు కూడా చేరువేసుకొని దేశపక్షిని లెట్లుచునో యోచించ వలసి యున్నది. కవుల ముఖ్యముగాను మనదేశ శ్రీలకు వివాహులచట్టము కంటె అధికవ్యాపకత్రయమును విద్యావ్యాసంగమును అవసరము గాన వానికే తగురీతి నవకాశమిచ్చి పురుషుల దౌష్ట్యములవలన నట్లు కానించుట యుక్తమని, నా యభిప్రాయము. వివాహులచట్టమున కంత అవశ్యకత కనిపించదు.

౨౬

శ్రీమతి సత్యబాల సుశీలాదేవిగారు

ఈ వివాహులచట్టమును స్వీకరించడానికి ప్రోవిజేయడానికి గూడా సాహసించ లేక శ్రీ సంఘము శంకానులస్వారితమైయున్నది. అర్థంతకునునుకోమరియగు నొక బాల కఠినాత్ముని వశమున కడగిండ్లు పడునపుడును, అపరభాషాదేవి యొక్క నిత్యవక్షయగు పరియొక్క అధీనంలో నిష్టాస్యులు నిడుచు నపుడును, విరాగినో యొక్క దుష్టయనుభవములను చేత బాధింపబడునపుడును, ప్రేమమయుదేవి సర్వహానియగు కాలే ఈ కార్యచరయడగు పరిదేవతచే విడుచుబంధునపుడును, పత్నివ్రతానుతల్లి యొక్క నిగంతరభాష్యులనేత్రయై మాపట్టు నపుడును యిల్లేయజ్ఞాతంబులగు నింకననేక విధములగు భారము తన యావలీలితమును నిర్లక్ష్యమును, దుఃఖభాగమును, అంధకారమయమును అగుంట్లు గడిపి జేయుచుండు వారీలోకమును గాంచు నపుడును దుఃఖభారావతములైన వారి జీవితముల వినునపుడును గలిగిన యసహ్యవేదనలలో ఇట్టిచట్టమొకటి యావశ్యకమును కొనినను; ఈ చట్టము నిర్మించ బడుటతో తనదేశమునందలి శ్రీలయందున్న యెట్టి మహాత్మ్యైష్ట్యపవిత్రతచే ప్రస్తతకోచోదయదునివృత్తయందుగూడ

భారతమాత గౌరవమున తలయెత్తుచున్నదో యట్టి పవిత్ర యంతరించుననుటలో సందియము లేదు. ఒకవేళ ఈ చట్టమమలులానికి వచ్చినను సద్వంశజాతముగు కాంత యొక్కయు ఎట్టిదుష్పహాకర్తము నను భవించు చున్నను యిట్టి వ్యవహారము గొరుగొనదు. తదుపరి వచ్చియురాని విద్యాజ్ఞానము చేత అజ్ఞానకార్యము లొనర్చుచు స్త్రీలను విద్యయనర్హకమునివాదించు వారికి సహాయము అగుచున్న దుర్బలస్త్రీశూద్రయముల నిది చెడుమత్తున్న మొదటి సౌందర్యకీర్తికాంతను కళంక మాపించినవచ్చును.

హిందూమతమే మూలమనెనునయ్యె, హిందూ స్త్రీలే యాదర్శకలగు వారీర్థములనియు అను యోగము అంతరించిపోవును. కొంతసహనముచేతను, ఇతరములగు కొన్నికట్టుబాటులతోడను సంస్కరింప బడ వలసిన యీ విషయమిట్లు నేటివరకు నతిపవిత్రమై, ఇహపాములను తీరలగుటగుత్సాహమున్న మై, వెలయుచున్న వివాహధర్మమును అపవిత్ర మొనర్చుట అన్యాయము. హిందూకాస్త్రముల నిజస్వ రూపమును నిన్ను నేడు గుర్తింకి వారి నాచరణయందుంచి దేశోద్ధరణ మొనర్చుటాను మనవారి కిట్టి చట్ట మెంతయు అమావశ్యకము. స్త్రీ, పురుషుల భాగ్యవిశేషమున నిక భాగ్యవివాహములంతరింప నున్నవి గదా? ప్రతి స్త్రీకిని, పురుషునకును సమానముగ జ్ఞానదాయకములగు విద్యల నొసంగి, యుక్తవయస్సున యనకులదాంపత్యముల మోసగూర్చు భారము, తలిదండ్రులగునాకు వహించినచో మద్యపానవ్యభి చారాదిదుర్భాగ్యములు రూపుమాపినచో, స్త్రీ సంఘమందలి హాహాకారములంతరింపగలవు. మన ఆత్మదీచట్టమహావశ్యకమేయగును. కొందరిపడి ప్రస్తుత మీ చట్టముపై ప్రతేక పెట్టి నీక్కుట దాని వల్లగలగు అవధములకై చింతింపటకన్న నేటివరకు మాపిన యోష్యనే మరి కొంతకాలమువహించి ఈ చట్టము లేకుండగనే ఆత్యావశ్యకములగు కట్టుబాట్లను నెలకొల్పుకొని దేశకల్యాణమును నిర్మింతము.

భారతాంబిక ప్రేమంపు భవ్యసుతలు

శీసర వేంకటరామ నరసింహ రావు గారు

బాల సౌందర్యసౌభాగ్యవతిమమంత
విమలవిద్యాప్రదీప్తిచే వెలసెనేని
పూవుతావియు నేకమై పొసగినట్లు
పరమపురుషుల సంతోషపరచుగాదా!
చక్కదనమును విద్యయుఁ జాలగలుగ
శీలమునుగూడ వెన్నంటి చెలగెనేని
యట్టిసోదరి నెవ్వ డీయవనియందు
నాదరింపను నజ్ఞనుడై నవాడు?
శీలరూపంబులును విద్య జేరియుండ
వినయసౌభాగ్య మదినుంతవెలసెనేని

యట్టిసోదరి సత్కిర్తి యఖిలజగము
నిండి చెలగదె కన్నులపండుమగుచు?
విద్యయును శీలమును రూపు వినయములును
భర్తయందలిభక్తిచే బరగెనేని
బొర! యావారి నెవ్వడియవనియందు
భక్తికలమునబూజింప బాలువడమ?
ఇట్టివారలుకారోకో యిప్పుడుమనము
నీత, సావిత్రియందు విశేషభక్తి
పూజసేయుచునున్నట్టి పూజ్యరాంధ్రు
భారతాంబిక ప్రేమంపు భవ్యసుతలు?

స్త్రీలకెట్టి విద్యయవసరము?

శ్రీమతి య.కా. రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు

గృహస్థుడగు పురుషుడు గృహకృత్యములందు తోడ్పడి యిరువురకును గౌరవము తెచ్చువనిత గృహిణియన బడును. సాధారణముగా స్త్రీ లెల్లరును గృహిణులే. పాణిగృహీతలై విడ్డపాపలగని సంసారయాత్ర జేయవలసిన భారమువారిపై నున్నది. సంసారమును సాగరమును భర్తయను పడవవాడు భార్యయను పడవసహాయముతో జ్ఞానమునెడు తెడ్డుకర్ర జేయూతగొని వాటవలసి యున్నాడు. భరించు వాడుభర్త. సంసారమును భరింపవలసిన బాధ్యత భర్తపైనున్నది. భార్య సహాయము లేక భర్తయగు పురుషుడొక్కడే సంసారమును నడుపజాలడు. స్త్రీ సహాయము లేక సంసారము చేయదలంచుట బలము లేక సానరాతిపై తీయు గంధము తీరేయగును. అట్టివా డేకాకి. వానికి సంతృప్తిమీయు లేదు. కలవృత్తిచే ధనమార్జించి, భార్యను విడ్డలను పోషించవలసిన భారము పురుషునిదే. పురుషులు స్వాగ్ధపరులనియు వారు స్త్రీలు విద్య నేర్చుకొన్ననోర్య జాలరను ఆశ్చర్యముగలవ్యాసముల నెన్నేని చిదువుచున్నాము. ఆజ్ఞానులగు పురుషుల మాటయటించుచు. బుద్ధికారియుగు పురుషుడు తనకు తోడునీడగా వర్తించవలసిన భార్యను విద్యనొసంగియే తీరవలెను. అటుల చేయడేని వాడు తాను భార్యవలన బడయగలసౌఖ్యము, సహాయము పొందజాలడు. అయితే స్త్రీలకు ముఖ్యముగా నెట్టి విద్యనొసంగవలెను? ఎట్టి విద్యచే స్త్రీలు భర్తకు తోడ్పడి గృహస్థాశ్రమధర్మములను నెరవేర్చి ఇహపరసౌఖ్యములనొందగలరు? స్త్రీలు ఉద్యోగములు జేసి ధనమార్జింప వలెనా? అను విషయములు కొంతవరకాలోచింప దగియున్నవి.

పురుషునివలె స్త్రీలును సాధ్యమయినన్ని భావలలో పరిచయము గల్గియుండుట యుక్తమే. విద్యలన్నిటిలో గృహకృత్యములకు సంబంధించిన విద్య; విడ్డల పోషణమును గురించిన వైద్యవిద్య; ఇల్లు, వాటిని నలంకరించి శుభ్రముగా నుంచుకొనుటకు వలసిన ఆరోగ్యవిద్య, మితర్యయము; భర్త, ఆత్మ, మామ, అతిథి ఆభ్యాగతుల సత్కరించి దైవభక్తి, భూతదయ, పశ్చాత్తాపబుద్ధి బుద్ధికోల్ప విద్య స్త్రీల కత్యవసరము. ఉదరపోషణార్థమై ధనార్జనమునకుగాను స్త్రీ లున్నతవిద్యజదివి పరిష్కాపలితము లనెదురుయాచుట మిక్కిలి యవసరము గాజాలదు. ఏలనన భరించువాడగు భర్త ఊరినైనను, ఊరూరు దివిగియైనను ఎవ్వరినైనను, విత్ర మార్జింపదగియున్నాడు. ఇంటి పట్టున గృహకృత్యములనెరవేర్చి విడ్డల నాడరంచి తెలుదిరిగి భర్త యింటికి వచ్చుననికి పక్వాన్న మిడి, బంధుజనములను అతిథియభ్యాగతు లను సత్కరించి, సత్కీర్తియను ధనము వార్జింపదగినది భార్య. ఇట్టి గుణవతియగు భార్యకన్న పురుషునికి వేర భాగ్యమేమిగలదు? తనవలె తనభార్యను ఉద్యోగముచేయనీకున్నంతమాత్రమునే పురుషుడు స్వాగ్ధ పరుడు కాజాలడు. అట్లు లైన భరింపగల బాధ్యత భర్తపైలేకపోవును. భార్యసంపాదన జేగిన భర్త యింట నుండి గృహకృత్యముల నెరవేర్చ గలడా? నెరవేర్చ జాలడు. స్త్రీ సంపాదనమున కొక యడ్డంకు

గలదు. “శ్రీవిత్త మధమానమం” యనెడు నీతివాక్యము. భాగ్య యుద్యోగమునకు బోయి, యింట లేన పుడు పాల కేడిన విడ్డగతి యెట్లు? లేక భార్యా భర్త లిరువురు దుదరపోషణార్హమై యుద్యోగముల కేగిన గృహకృత్యములను, విడ్డలను జూచుకొనువాగవరు?

ఉద్యోగము కొరకు విద్యనెప్పకొనిన శ్రీలలో రజసునువేయుబట్టలను లెక్కవ్రాయుటనామోషి యనుకొను వనితలెందరోగలరు. ఇట్టివారిని కాళ్లకు బూడ్చులు, కండ్లకు నులొచ్చుము జోడు, చేతిలో గొడుగు తగిలించికోని ఉపన్యాసములకు, పాయం కాలవిహారమునకు (Evening Walks) పాటకములకు, సినిమాలకు బోసివ్వవచ్చుంతనే పురుషుడు స్వాస్థ్యపరుడగునా? విడ్డలను జూచు చేరిననో, లేక కడుపుబ్బరించిననో గృహవైద్యములచే జక్క లెట్టకాలక ఆస్పత్రులకేగు విద్యావతులగు వనితలెందరోగలరు. ఈసామాన్య వ్యాధులకు ఔషధమెరుంగతోలని శ్రీ విద్యచే డాక్టరుబిల్లు మొత్తములను ధరింపవలసిన వారగుట నివర్తనమైయున్నది, భర్తలను విరసించి. అత్తమామలను, విడ్డలను ఆనాదరణచే తిరస్కరించి, అతిథి యభ్యాగతులను దరుమగొట్టు విద్యాధినురాండ్రగు భాగ్యశాలినులను బ్రత్యక్షముగా నెందఱినో చూచి యున్నాను. “ఇల్లుచూడు - ఇల్లా రినిచూడు” యన్నట్లు, ఇంటిని చూచినచే ఇల్లాలి గుణము దలియ గలదు.

కావున శ్రీలను ఉన్నతవిద్య, పట్టపరీక్షలున్నను సరే, లేవన్నను సరే, గృహ కృత్యములకు సంబంధించిన విద్యమిక్కలె యవసరము. ఇట్టి విద్య శ్రీలకొసంగని పురుషుడు స్వాస్థ్యపరుడను, అవివేకియునై సంపారసుఖము లదయలేనివాడగును.

చిన్ని కృష్ణ!

శ్రీ మతి పాండ్యంగి కృష్ణ వేణుగారు

పూర్ణచంద్రుని గేలించు పూర్ణకళను
మద్దికాయలువేలాడ మాలహంత
వెన్నముద్దలుమ్రుంగుడు వెలుగుతండ్రి!
నిన్ను నెన్నంగ తరమానె? చిన్ని కృష్ణ!
చిరుతముత్యపుహారముల్ విరివిగాను
నురుతరంబుగ బొజ్జపై నూగులాడ,
బాలసోమునిచందాన ప్రబలుచున్న
నిన్ను నెన్నంగతరమానె? చిన్ని కృష్ణ!
ముద్దుగారుచు కేలున మురళిబూని
మందమధ్యను తన్మయ మొందునట్లు
సరసముగ గానమునుజేయు చందమామ!
నిన్ను నెన్నంగతరమానె? చిన్ని కృష్ణ!

బాల్యకాలమునాడె నీ బలముజూప
నలరేగివర్తమునుగూల్చి యలరినట్టి
దేవదేవుడవో వసుదేవతనయ!
నిన్ను నెన్నంగతరమానె? చిన్ని కృష్ణ!
విమలశ్యామలచాయయై వెలుగుమేను
మేఘద్వారమునందలి మెఱపువోలె
నందమింపొందుమోమున హాసమొలుకు
నిన్ను నెన్నంగతరమానె? చిన్ని కృష్ణ!
దీనబాంధవ! సీప్రేమ తెలిసిగొలువ
కావగారావు నేజేయు కర్మఫలమ?
సర్వలోకంబులేలిన శాంతమూర్తి!
నిన్ను నెన్నంగతరమానె? చిన్ని కృష్ణ!

గోరింట

డాక్టరు యన్. శేషగిరిరావు గారు యల్. ఐ. యమ్.

ఆంధ్రులకు గోరింటచెట్టు చిరపరిచితమైనది. అయినను ఆ చెట్టు యొక్క ఓషధీగుణములను మనవారు అంతగా తెలిసికొనియుండరు కాని అనాదిగా పర్వదినములలో దీనినివాడు కొనుట మాత్రము ఆచారమైయున్నది. అట్లతద్దయ, ఉండ్రాల్లతద్దయ మొదలగు జాతీయ పర్వములలో ముఖ్యముగ స్త్రీజనము గోరింటాకును మత్తగనూరి చేతులకు, కార్లకు అలంకరించుకొనెదరు. ఈ గోరింటాకును రాత్రిపూట పెట్టుకొని పంకుకొనిన తెల్లవారు సరికి పెట్టినతావులు యెట్టువాటియుండును. ఈ యలంకారమును స్త్రీలు, బాలికలు మిక్కిలి ప్రేమింతురు. ఇదియొక అలంకార మేగాక మంగళప్రదమనికూడ వాడుతలచెదరు. ఈపంకుగల నాడు స్త్రీలు, వారి బిడ్డలు గతరాత్రి పరుండబోవుటకు ముందు పెట్టుకొనిన గోరింటాకును తీసివైచి శోణరాగ రేఖచే కోభితమైయున్న కాలుసేతులను చూచుకొనుచు ప్రాతః కాలముననే పెరుగు అన్నమును భుజించి నూతనవస్త్రాలంకృతలై పుష్పములను ధరించి తాంబూలచర్వణముచేయుచు ఇంటింటికిపోయి చెలికత్తెలను తోడ్కొని చెట్ల నీడలలో ఉయ్యలలూగు ఆవారము యిప్పటికిని ఆంధ్రదేశమున పల్లెటిప్రాంతములందు నశించి పోలేదు.

గోరింటాకు శుభప్రదమైన ఓషధీరాజము. కాలివేళ్లకు, చేతివేళ్లకు కలుగు అనేకములగు జాడ్యములను ఇది నివర్తించును.

ఈ గోరింట హిందూదేశమందంతటను సాధారణముగ పెరుగును. ఇది కొంచపు పరిమళముగల వృక్షజాతికి చెందినది. దీనియాకులు ఒకయంగుళము నిడివియు, ఇంచుమించు 1/2 యంగుళము వెడలుపును గలిగి దీర్ఘచతురశ్రమువంటి ఆకృతిగలిగి నన్నని ఇరు మొసలుగలిగియుండును. పుష్పములు కొంచముతెలుపుతోకూడిన ఆకుపచ్చరంగుగలవియై సుగంధమూలములై యుండును. బీజములు (వీర్యములు) కోణాకృతిగలవి. గోరింటపండ్లు గుండ్రముగ నుండును; ఒక్కొక్కపండునందు నాలుగేసి గింజలుండును.

గోరింటకుసంస్కృతమున మెంధికా, మెంధీ, రక్తగర్భ, కురవక అనిపేర్లు. అరవమున దీనిని మరుతోని అని యందురు.

జొషధములయందు దీని నుపయోగించునపుడు ముఖ్యముగ ఆకులు, పిదప; పువ్వులు, విత్తులు మొదలగునవి ఉపయోగించుచున్నారు.

ఆకు

దీనియాకు నూరికట్టినవ్రణములు మానును. ఆకులకషాయము పైనపోసినచో పుండ్లు, కాలిన బొబ్బలు, వీనిమంట, పోటు నయమగును; పుక్కిలించిన నోటిపుండు నయమగును. ఆకు నూరి కణతలకు పట్టువేసిన తలనొప్పి నెమ్మదించును; నూరిన ముద్దలో కొద్దిగ నూనెయు, తుమ్మజిగురు కలిపి యుపయోగించనగును. గోరింటాకు నూరి స్ఫోటకమువచ్చినవాండ్ర పాదములకు కట్టిన కండ్లలో స్ఫోటకముతగలదు. ఆకు నూరికట్టిన గ్రంధులు హరించును; గాయములుమానును; ఒంటికి పూసిన చిగుము మొదలగు చర్మరోగములునయమగును; తలవెండ్రుకలకు, గోళ్లకుకట్టిన అవి ఆరోగ్యముగ బలముగ పెరుగును. ఆకురసముతో చేసిన తైలము పుండును, వ్రణమును మాన్పును. ఆకుపసరు చాలతోనిచ్చిన చలిజ్వరము కట్టును. ఆకునూరిసిరకాకలిపి పాదములకుకట్టిన మంటలు నయమగును. ఆకుచూర్ణములో సమముగ నీళ్లుకలిపి ఉడికించికట్టిన వాతపునొప్పులు, మేహవాతపు నొప్పులు నివృత్తిండును. ఈకట్టు రాత్రికట్టి ఉదయమున తీసివేయవలెను. ఆకునూరి వాపు, నొప్పిగలచోట కట్టిన లేక పట్టించిన అవి హరింపునొందును. క్రొత్తగమానిన పుండు పైన వేసిన చర్మము దళసరిబారి బాగును. ఆకుల తేలికకషాయములో కడిగిన ఓడ వాండ్రకువచ్చెడు (Scurvy) అమిరోగము, అన్నివ్రణములు నయమగును.

పత్రములనుండి రంగునాధింపబడి వ్రేళ్లు, నఖములు వీటికిఛాయకల్పించుట కధికముగ వాడబడుచున్నది. ఇంకను నీలియందుతో చేర్చబడి శిరోజములకు సహజమగురంగును తిరిగికల్పించుటకునైతము ఉపయోగింపబడుటయేగాక దీని కషాయమును సెగరోగమున ఇంకెన్ననుకొఱకు వాడబడుచున్నది. ఇంకను గోరింటపత్రములును, విత్తనములును మోనివ్యాధుల తొలగించుటలో సుప్రసిద్ధములు. గోరింటాకులను, విత్తనములను చూర్ణముజేసి ప్రత్తియందు చిన్నచొట్లములుగా నిమిచ్చి యోని యందు దిమ్మకొనినచో తదంతర్గతమగు వ్యాధులను హరింపజేయును.

పువ్వులు

గోరింటపువ్వులు చిరకాలము కాయలాపడి లేచినవారు వాసనచూచినను, నుదుటకట్టు కొనినను మేలుచేయును. వీని తేలికకషాయ మిచ్చిన తలనొప్పి మానును. దానితో గూడిన

స్వల్పగాయములు మానును. ఈపువ్వులతో నింపినదిండును తలక్రిందనుంచుకొనిన నిద్రదెచ్చును. పువ్వులతో చేసిన తైలము స్వల్పగాయముల మాన్పును.

ఈబాతిపువ్వుములనుండి గ్రహింపబడు పరిమళద్రవ్యమును పూర్వము యూదులు అభ్యంజనాదిక్రియల కుపయోగించుచుండిరి. అదియునుగాక శవములు కుళ్ళిపోకుండుటకై పైపూతగ నుపయోగించుచుండిరి.

గోరింటపువ్వుల గాఢకషాయముగాని, (కషాయము 2 తులములు), పువ్వులు; ఆకులు, చిగురుటాకులు వీ.తో చేసిన సారముకాని (సారము 60 చుక్కలు) పుచ్చుకొనిన కుఱ్ఱ మొదలుగాగల దుష్టచర్మరోగములు నివారణయగును.

విత్తులు

విత్తులు, తేనె, Tragacanth అను జిగురువేసి నూరి నస్యముచేసిన తలనొప్పి నివృత్తింపచును. విత్తులు తినిన సంధిమానును.

గోరింటమానుచెక్క రసము లేక కషాయము (3, 4 తులముల యెత్తు) లేక చూర్ణము శరీరతిత్వమును మంచికి మార్పుచు. పాండురోగము, స్తీహరోగము, మూత్ర కృచ్ఛము, కుఱ్ఱ మొదలగు కఠినచర్మవ్యాధులు వీనిని పోగొట్టును. విరేచనబద్ధముచేయును.

దీని కషాయమునుపైన బోసిన కాలినపుండ్లు మానును.

ప్రతిగ్రామమునందునుండి జనసామాన్యమునకు మిక్కిలి అందు బాటులోనున్న ఈ గోరింటచెట్టువలన ఇన్నిలాభములున్నట్లే మనవారికి తెలియదు. ఇకనైన స్త్రీ లీవిషయికమగు విజ్ఞానము నార్జించి గోరింటచెట్టువలన పొందగల లాభముల నన్నిటిని పొందెదరుగాక!

ప్రబోధము

చల్లా సూర్య నారాయణమూర్తి గారు

పనితారత్నములార! భారతమహాభాగ్యోదయావ్యాప్తి మీ తనుహస్తాబ్జములందు నున్నది భవత్సాన్నితంబులోలిం బునః పునరుత్తేజితముల్ పొనర్చుచును సంపూర్ణప్రబోధంబుఁ గై కొని దేశంపువిముక్తికిందొడరి కోర్కుల్ సిద్ధిపొందింపరే.

స్త్రీలు : శాసనసభా ప్రవేశము

సింగంపల్లి వేంకటాద్రిగారు

ఈ వ్యాసమున మొదలవ స్త్రీలు కాసుపథ్యలలోగాని; స్థానికసంస్థలు అనగా యూనియన్ బోర్డులు, మునిసిపాలిటీలు, తాలూకా బోర్డులు, జిల్లా బోర్డులు మొదలగు వానిలోగాని ప్రాతినిధ్యము వహించునట్టి సభ్యులను సభ్యులను నొసంగువిషయమునను, లేదా తామే ప్రాతినిధ్యమువహించు విషయమునను, యిటీవల పదియేండ్లలో కలిగిన మార్పులను, స్త్రీలు పొందగల్గిన హక్కు స్వాతంత్ర్యములనుకూర్చి యొకంత వ్రాయబడును.

స్త్రీలు అబలల నెడు దుగ్రహుచేతను, “స్త్రీ ముష్టి ప్రశయాంతక” అనెడు చెడులోకోర్కెలనుబట్టియు హిందూపురుషులు భారతాంగనలను సమస్తగా జీవీయవ్యవహారములనుండియు, సలహాంఘికాదిసమస్యల నుండియు త్రోసివేయుట పరిపాటియైనది. ముఖ్యీతికై మొదలవులు తమ భార్యలను ఆర్థాంగలక్ష్మియనియు, సహధర్మచారిణి యనియు, ‘గృహనియంత్రి’ యనియు ఏమేమో వర్ణింపజూతురేగాని కర్తవ్యాకర్తవ్యములను నిర్ణయించుటలో స్త్రీలకెట్టిపాటు, పంపుగాని యోగ్యతా వర్తలనుగాని యిచ్చుటకు సమ్మతంపరు. కావుననే 32 కోట్ల భారతీయులలో సగముకంటె నెక్కువగనున్నట్టి మహిళామహాజనుల సహాయసానుభూతులు పొందని కారణముననే పురుషులుపైతము కతాబ్దులులనుండి దుస్సహాయము దుర్భరమునుఅగు దాస్యనలముచే సంకిత్తులై కృశించి ప్రుంగి అశోగతి తెంచుచున్నారనుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఇక మాంటెనుచేల్చునీ ఘన సంస్కృతం ప్రవేశానంతరము భారతాంగనలు పొందగల్గిన హక్కు స్వాతంత్ర్యము లెట్టివో విచారితము.

పదునైదు పదునాఱు సంవత్సరముల క్రిందట మద్రాసు, బొంబాయి రాష్ట్రములలో గల పురపాలక సంస్థల సభ్యులను సభ్యుల నెన్నుకొను విషయములో పురపాలక బోర్డు స్త్రీలకు సమానాధికారములు అనుగ్రహింపబడెను. కాని అప్పటి నిబంధనల నియమముల ననుసరించి అధ్యక్షులను సభ్యులను నొసంగ గల్గిన స్త్రీల సంఖ్య అత్యల్పము గానుండుట సంధివించిపండున స్త్రీజన సామాన్యమున ఎట్టి అభిమానమును ఉత్సాహమును ప్రబలియొంద లేదు. ఈ కారణమున చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు స్త్రీల కొసంగబడిన ఈస్వల్పాధికారమును కూడ రద్దుచేసిరి. ఐనను స్త్రీలెట్టి యాందోళనము చేయక యుపేక్షించియుండిరి. ఇట్లుండ 1914-1917-వ సంవత్సరములలో ‘హోంరూలు’ అనగా వ్యవసాయసోద్యమము హిందూదేశమంతట ప్రబలి దేశీయులెల్లరిదప్పి సభిముగా నాకర్షించుటయు, ఏతెదుద్యమస్థాపకురాలగు అనిబిసాంటు ప్రభువులు ప్రభుత్వము వారిచే నిర్బంధింపబడి ప్రవాసముండుంపబడుటయు, అంతట కొంతకాలమునకే ప్రభుత్వమువారు తెలివితెచ్చుకొని వారిని విడుదల చేయుటయు సంధివించెను.

ఆసంచలనమును అపకాశమును పురస్కరించుకొని స్త్రీలును విజృంభించి తమకుచిత్రమగు రీతి హక్కు స్వాతంత్ర్యములబడయ అందోళన మొనర్చిసాగిరి. ఇంతలో 1917-వ సంవత్సరమున హిందూదేశాంగ మంత్ర

యగు మాంటేగుగారు ఆప్పటి రాజకీయ వాతావరణమున ప్రబలుచుండిన ఆద్యురసంచలనమున స్వయముగ విలొకింప కాంక్షించి హిందూదేశమునకు విజయముచేసి యుండెను. హిందూదేశమంతట వ్యాప్తమైయున్న వివిధవారీసంఘముల ఆశయములను, లక్ష్యలక్షణములను ఆయన కొంతపఱచు గ్రహింపగల్గెను. 1917 డిశంబరు 18-వ తేదీని (ఆల్ ఇండియా వుమెన్స్ డెవలప్మెంట్ అసోసియేషన్) అఖిలభారతమహిళారాయబారవర్గమువారు మాంటేగ్యుమహోదయుని మద్రాసులో సందర్శించి తమ అభిప్రాయములను ఆశయములను విస్పష్టముగా వెల్లడించి రాజకీయములందు పురుషులలో బాటు స్త్రీలగును సమానస్వాతంత్ర్యములను హక్కులను ప్రసాదించవేడిరి. సదయహృదయుడగు నామంత్రివరేణ్యుడును ఉచితరీతిని సమాధాన మొసంగి సంతృప్తులుగ నొనర్చెను.

మాంటేగు-చెల్మన్స్ ప్రభువు బంధయులుకలిసి తయారు చేసిన రాజ్యాంగప్రణాళికలో స్త్రీల హక్కు స్వాతంత్ర్యముల గూర్చి ఎట్టిప్రస్తావననుగాని సిఫార్సులనుగాని కావించియుండ లేదు. కాని భారతీయుల ప్రావైక్ అనగా ఎన్నిక హక్కులను నిర్ణయించు విషయమై తగిన విచారణలు శిఫార్సులు చేయ నియమింపబడిన సోత్ బహు ప్రాంజై లాకమిటీ వారికి భారతదేశమందలి వివిధవారీసంఘములు తమ తమకోరికలు విన్నవించు నభిలషించి ప్రతికలములమునను, కరవత్రముల మూలమునను, తంతివాస్తవముల మునను, వీటినును మూలమునను అనేకములగు సలహాలను సూచనలను జేయుచు వచ్చిరి. 1919-వ సంవత్సరము జూలై నెలలో గవర్నరు మెంటు ఆఫ్ ఇండియా లిల్లూ పార్లమెంటులో ప్రతిపాదించు బడిన తరుణమున రాజ్యాంగ సంస్కరణముల స్వరూప పరిణామముల విధారణమొనర్చునియమిలిమైన జాయింటు సెలెక్షన్ మిటీ ఎదుట సాక్ష్య మొసంగుటనును, విన్నవించుకొనుటనును భారతదేశమునుండి ఎన్నియో రాయబారవర్గములు వెడలి యుండెను. ఈ అవకాశమును జూచివిడువక భారత మహిళామణులు తమ పక్షమున సలహాలను సాక్ష్యముల నొసంగుటను క్రిమతులు అనివిసాంటు, సరోజినీదేవి, హారాభాయ్ తాతాసతి, హారాభాయ్ తాతామూరి ప్రభృతులను అంగదేశమున కంపియుండిరి; కాని కార్యమంతగా అనుకూలించునండెను. ఎలెక్షోరల్ రూల్స్ అనిగా ఎన్నికల నిబంధనల నిర్మించు సందర్భమున స్త్రీలకెట్టి అధికారముగాని అనుకూల్యముగాని చూప కుండిరి. కాని రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వాంగములు లేక సంస్థలు స్త్రీలను ఎన్నిక హక్కుల నొసంగుట సముచితమని నిర్దేశించుచో ప్రభుత్వము వానెట్టి అధ్యంతరములు ఆటంకములు కలుగ జేయక తోడనే తదనుగుణ్యములగు నవకాశములు గల్పించుట అగత్యమని సూచనను మాత్రము కావించిరి. బ్రిటిష్ ఇండియా యందలి పరిస్థితులివి. ఇక స్వదేశరాజ్యములందలి పరిస్థితులెట్టివో విచారితము.

తిరువాన్కూరు ప్రభుత్వమువారు స్త్రీలుకూడా కాననభాధ్యర్థుల నెన్నుకొనవచ్చునని 1920-వ సంవత్సరమున ప్రకటన మొనర్చియుండిరి. ఆసంవత్సరముననే జాల్కర్ సంస్థానము వారుకూడా యిట్టి హక్కులనే అనుగ్రహించియుండిరి.

1921-వ సంవత్సరము మద్రాసు రాష్ట్రీయ కాననర్యాణసభలో మలబారుమండలప్రతినిధియగు దివాన్ బహద్దర్ కృష్ణన్ నాయరుగారు (ఇప్పటి లామోబరు) కాననభాధ్యర్థుల నెన్నుకొను విషయమున స్త్రీలను గల ప్రతిబంధకముల నన్నిటిని తొలగించునట్టి బిల్లువోకదానిని ప్రతిపాదించు సమకట్టి తదనుగుణ్యముగ వోటీసుచ్చియుండెను. ఆసమయమున చెన్ననగరమునను, వివిధమండలములందును గల విమర్షితులు అనేకసభలను సమావేశపఱచి తగిన ప్రబోధ మొనర్చి కాననభ్యర్థుల దర్శించి సముఖులుగ జేసికొనగల్గిరి. 1921-వ సంవత్సరము ఏప్రియల్ 1-వ తేదీని కాననసభలో నీవిషయము చర్చకురాగా మహమ్మదీయసభ్యులు మరి కొం

దలు తప్ప మిగిలిన వారెల్లరు అనుకూలముగ సమ్మతులొసంగుటచే తీర్మానమామోదింపబడెను. ఈసభ్యులెల్లరు శ్రీమహాశయల కాశ్వత్థకృత్జ్ఞతాభివందనములను పాత్రులైయుండిరనుటలో చోద్యములేదు. ప్రతికూలురకంపై అనుకూలురు ముప్పదియగురధికముగానుండిరనిన ఎంతలో ఎట్టిమార్పు, ఎట్టి అనుకూల్యత యేర్పడనో చూడుడు.

బ్రిటిష్ ఇండియాలో శ్రీలక్ష్మి అసమాన గౌరవ ప్రసత్తి. హక్కు స్వాతంత్ర్యములు మరియు యితర రాష్ట్రమున ప్రసాదింపబడి యుండలేదు. ఈ సంవత్సరముననే బొంబాయి రాష్ట్రీయకాసన నిర్మాణసభలో 'త్రివేది' అను మహాశయ్యుడుమాడా యిట్టి బిల్లు సోక దానిని ప్రతిపాదించియుండెను. కాని ఆ బిల్లు యందం తర్జిల్లేమైన పదముల పొందిక క్రమవిరుద్ధముగా నున్నందున అది త్రోవీవేయబడెను. కాని జూలై నెలలో అనగా నాసంవత్సరము రెండవమారు కాసనసభ సమావేశమైనపుడు రావుసాహెబ్ హరిలాల్ దేశాభాయి దేశాయి (అహమ్మదాబాద్ ప్రతినిధి)గారు మరల నిట్టిబిల్లునే ప్రతిపాదించియుండెను. ఈవిషయముపై చూడుదినములలోకేపెట్టిన తీవ్రమైన వాదప్రతివాదములు జరిగియుండెను. ఈవాద ప్రతివాదములలో నలు బదిమంది సభ్యులు పాల్గొనిరి. మదన 12 గురు తటస్థులుగను, 25 గురు ప్రతికూలురుగను, 53 మంది అనుకూలురుగను నుండుటచే తీర్మానమామోదింపబడియే యుండెను.

1924 సెప్టెంబరులో బెంగాల్ రాష్ట్రీయచట్ట నిర్మాణసభలో ఎన్. ఎం. బోసు అనుసభ్యుడు యిట్టి బిల్లునే ప్రతిపాదించియుండెను. చూడుదినములు తీవ్రమైనవచ్చి జరిగియుండెను. కాని మహమ్మదీయసభ్యులెల్లరు ప్రతికూలముగనుండుటచే మరకానిబిల్లు త్రోవీవేయబడెను. 37 మంది అనుకూలముగను, 56 గురు ప్రతికూలముగను సమ్మతులొసంగుటచే బీకాపూరునని గ్రహించునది. కాని 1925 సెప్టెంబరునెలలో పురుషులతోబాటు శ్రీలుకూడ కాసనసభాధ్యక్షులకు ఓట్ల నివ్వవచ్చుననెడి యాబిల్లే మరల ప్రతిపాదించబడగా 51 మంది అనుకూలురుగను 38 మంది ప్రతికూలురుగను నుండుటచే నయ్యది తీర్మానింపబడెను.

బిహార్ ఆండ్ ఒరిస్సా కాసననిర్మాణసభలో దేవకీప్రసాద్ అనుసభ్యుడు యిట్టిబిల్లునే ప్రతిపాదించి యుండెనుగాని ప్రతికూలురు పదిమం దధికముగానుండుటచే బీకాపూరు. కాని యారాష్ట్రమున శ్రీలు చేయుచువచ్చిన ఆందోళనముల ఫలితముగా పురపాలకసంఘములలో ప్రాతినిధ్యమువహించుటకై అధ్యక్షులుగ నుండగోరువారికి శ్రీలుకూడ సమ్మతులొసంగవచ్చుననెడి అధికారముమాత్రము అనుగ్రహింపబడెను.

1923 లోనే సంయుక్తపరగణాలను సంబంధించిన కాసననిర్మాణసభలో శ్రీలుకూడా పురుషులతోబాటు కాసనసభాధ్యక్షులకు సమ్మతుల సొసంగవచ్చుననెడి తీర్మానము లేక బిల్లు ఏకగ్రీవముగా నామోదింప బడియుండెను. ఇంతిపుర్యము ఏదేశమునను ఏరాష్ట్రమునను శ్రీలకు హక్కులొసంగువిషయములో సభ్యులెల్లరు ఏకగ్రీవముగ నామోదించియుండుట సంభవించియుండలేదనియు, ఇట్టి అత్యుగౌరవము యైనైటెడ్ప్రావిన్సెస్ మాత్రమే పొందగల్గెనని పాతకమహాశయలు గ్రహింపవలెద.

1926 లో పంజాబురాష్ట్ర కాసననిర్మాణసభలోను, మధ్యపరగణాలకాసనసభయందును యిట్టి బిల్లులు ప్రతిపాదించబడి ఆమోదింపబడెను.

బర్మా కాసననిర్మాణసభలోను యిట్టి తీర్మానమునే కావించియుండిరి. బ్రిటిష్ ఇండియాలో ఒక బీహార్ ఆండ్ ఒరిస్సారాష్ట్రీయ కాసననిర్మాణసభవారు తప్ప మిగిలిన కాసనసభలన్నియు నీబిల్లును ఆమోదించి శ్రీలకు ఎన్నికహక్కుల సొసంగగల్గెనని పాతకము గ్రహింపవలెను.

1922 లో ఏప్రిల్ నెలలో సమాజేశమైన లెజిస్లేటివ్ కాన్ఫరెన్సులవారుకూడా యిటితీర్మానమునే కావించియుండిరి. 1922 ఆక్టోబరులో బ్రెజిలెంట్ లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ అధ్యక్షులకుకూడా శ్రీలు ఓట్లు నివ్వవచ్చుననెడి హక్కును మెమారుప్రభుత్వమువారుగ్రహించియుండిరని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారికంటే మెమారుప్రభుత్వమువారే శ్రీలకు హక్కుస్వాతంత్ర్యముల నొసంగుటకు ముందంజవేయగల్గినది స్పష్టపడగలదు.

తిరువాన్కూరు, కొచ్చిన్, రాజ్ కోటసంస్థానములలోకూడా యిట్టిహక్కులు శ్రీలకొసంగబడెనని గ్రహింపవలయును.

1925-న సంవత్సరమున తిరువాన్కూరుప్రభుత్వమువారు 'మూవెమెంట్ హోస్' అను విద్యార్థిని లెజిస్లేటివ్ కాన్ఫరెన్సు మెంబరుగా నుండునట్లు నియమించెను. ఆ మెయే యిప్పుడు ఆరోగ్యకాళానుంత్రిగానుండి శ్రీలోకమునకు వచ్చెయ్యవలసియు లేగల్లుచున్నది. కొచ్చిన్ సంస్థానమువారుకూడా 'మాధవీఆమ్మ' అను వారీమణిని కాననసభలో నొక ప్రతినిధిగనుండునట్లు నియమించియుండిరి.

పై అంశములనుబట్టి బ్రిటిష్ ఇండియానందలి వివిధరాష్ట్రములలోను (బీహార్ అండ్ బీహార్ లెఫ్ట్) కాననసభాధ్యక్షులకును, స్థానిక సంస్థలకు పోదలచిన అధ్యక్షులకును వోట్లను అనగా సమ్యకులనొసంగువిషయములోమాత్రమే శ్రీలకు పురుషులతోబాటు హక్కులొసంగబడెననియు; కాని శ్రీలుకూడా పురుషులతోబాటు అధ్యక్షులుగనుండి పోటీచేసి విజయమొంది సభ్యత్వమువహించుటకు అవకాశమేమాత్రము అనుగ్రహింపబడియుంపలేదనియు తెలియవచ్చుచున్నదికదా!

ఇండియన్ రిఫారమ్సుబిల్లు ప్రకారము రాష్ట్రీయకాననసభలు శ్రీలకు ప్రాతినిధ్యము అనుగ్రహించుటకు అధికారములేమాత్రము గలిగియుండలేదు. బ్రిటిష్ పార్లమెంటుమాత్రమే యిట్టి అటంకములను తొలగించి ప్రాతినిధ్యమువహించుటకు తగిన అవకాశములకల్పింప సభికారముకలిగియుండెను.

లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీలోను, స్టేట్ కాన్ఫరెన్సులలోనుకూడా ఏదేరాష్ట్రములలో నిదివఱకు కాననసభాధ్యక్షులకు వోట్లనుచ్చుహక్కు లొసంగబడెనో ఆయారాష్ట్రములందలి శ్రీలును పురుషులతోబాటు లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ, స్టేట్ కాన్ఫరెన్సులకు పోదలచిన అధ్యక్షులకుకూడా ఓట్లు నివ్వవచ్చునని తీర్మానింపబడెనని పాతకమహాశయులు గ్రహింపగోరెదను.

1924 లో జరిగిన ఎన్నికలలో శ్రీలుకూడా రాష్ట్రీయకాననసభలందును, అసెంబ్లీలోను, స్టేట్ కాన్ఫరెన్సులలోను ప్రాతినిధ్యమువహింపదలచిన అధ్యక్షులకు వోట్లనుయిచ్చు సుహృద్భాగము ప్రాప్తించియుండెను. మద్రాసు, బొంబాయిరాష్ట్రములలోని శ్రీవోట్లకు తమవిధిని సక్రమముగ నిర్వహింపగల్గిరి.

1926 లో ఎన్నికలహక్కు విషయమై పునరాలోచింప నియమితమైన చుడ్డి మెన్ కమిటీవారు తగిన విచారణలబరిపి శ్రీలు ఓట్లనుయిచ్చుటయేగాక కాననసభలలోను, అసెంబ్లీలోను సభ్యత్వము వహించుటకు పోటీచేసి విజయమొంది సభ్యత్వమువహింపవచ్చునని నిశ్చయించెనుండిరి. ప్రభుత్వమువారును సదయ హృదయులై యీనిశ్చయముల వామోదించి తదను గుణ్యముగ రాష్ట్రీయ కాననసభలు వ్యవహరించి తగిన అవకాశముల గల్పింపదగినని అనుమతియొసంగెను. ఇప్పుడోవిషయము భారతభావిరాజ్యాంగచరిత్రమునకు సువర్ణమణిమయాక్షరములతో లిఖింపబడదగియున్నది.

ఇమ్మహావకాశమును పురస్కరించుకొని 1926 జూలై 17-వ తేదీన చెన్నరాష్ట్రము శాసనసభవారును, వీన్యూట పంజాబు, బొంబాయి శాసనసభలవారును, యిక్ష్లేక్రమముగ తదితరరాష్ట్రములలోని శాసనసభలను స్త్రీలుకూడా పునఃపులలోబాటు ఆధ్వర్యముగనుండి విజయ మొంది సభ్యత్వము వహింపవచ్చునని తీర్మానించి అనుమతులాసంగము. కాని అంతకుపూర్వమే ఎన్నికలు జరిగియుండినందున స్త్రీలుపోటీచేయుటకవకాశ మంతగా లేకుండెను. అంతగా యవశేల ఏమాత్రములేకుండెననియే చెప్పవచ్చును. విజయ కొన్ని కొన్ని శాసన సభలలో స్త్రీలు మొంబయ్యగ నియోజితులగుచువచ్చిరి.

1927 లో మొట్టమొదట చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు డాక్టరు ముత్తులక్ష్మీరాజ్జీ ఆమూల్ గారిని నామినేట్ చేసి అనగా సభ్యురాలుగ నియోజించి ముగ్ధపర్చివలెరి. ఆయన్ము నామినేట్ చేయబడిన కొలదికాలము లోనే శాసన సభలో పాద్యత్వరాలుగ సభవారిచే నేకగ్రీవముగా నెన్నుకొనబడెను.

ప్రస్తుత పరిస్థితులనుబట్టియు, అవకాశములనుబట్టియు, శాసనసభాధ్వర్యములకు సమ్యకుల నొసంగ వచ్చు తాదాధికారములు కలిగిన స్త్రీలు పదిలత్వలకంటె నెక్కువగ యుండజాలదు. అదల్లుప్రాంతైక్ నిస్టమ్ (Adult Franchise System) అనగా మైనాట్రి వెర్లి వ ప్రతిపునపుడు స్త్రీయును ఓట్లనిచ్చుటపై పద్ధతి ప్రవేశ పెట్టబడినగాని స్త్రీలకు శాసనసభలలో తగిన ప్రాతినిధ్యము యుండజాలదు.

ఇప్పుడైనను ఎందఱో స్త్రీలు శాసనసభలలోను, స్థానికసంస్థలలోను ప్రాతినిధ్యము వహించుచు ఆత్మంతి సామర్థ్యముతో ఏతత్కా శ్రమలను నిర్వహింపగలుగుచున్నాననియే జైనికపత్రికాపాతకమహాశయులు గ్రహింప గలరు. స్త్రీలకిట్టి హక్కు ప్యాతంత్రియముల సంపాదించు విషయములో వివేచ కర్థబూని శ్రమపడినవారిలో శ్రీమతులు ముత్తులక్ష్మీరాజ్జీ ఆమూల్, లేకీతాతా, లేకీబోవ, సహావయ్యసతి, చీగంఆఫ్ కాంజే, సరోజినీ దేవి, పెటిట్ సతి, వాడిచూసతి, జవరాజువాససతి, చిహంటమ్మ, కజమ్మసతి, శ్రీరంగమ్మ, క్షీ శ్శ చంద్రశేఖ రయ్యసతి, మిస్ సారాజ్జీ, డాక్టర్ మి స్త్రీ, పామర్ సతి, పారశాదేవి చౌదరాణి, బ్రిజలాల్ నెహ్రూ సతి, హాఫీసతి, కె. ఎస్. రాయసతి, రామరావుసతి ప్రధుకులు గణనీయులు.

ద శా వ తా ర ము లు

శ్రీ మ తి స్థా నా వ తి రు క్తి గ య్త గా రు

వేదాదివిద్యలు వెలయుంపగాజేసి ముదముమీరగ లోకములువహించి భూగోళమెల్ల విస్ఫూర్తితోబైకెత్తి ఘనదుర్మదాంఘ రక్కసునిదున్మి బలిచక్రవర్తిని పాతాళమునగట్టి త్రాత్రమండలము సంక్షయమొనర్చి నిశితమార్గణపంక్తి దశకంతునిజయించి కమనీయమైన నాగలినిబట్టి

ఇంపుదభుకొత్త కరుణ వ్యాపింపజేసి భవనకీర్తిగ మైచ్చుల మూర్ఖముంచి అతులమతి నివ్వెధిని దశాకృతులదాల్చి మహినిదనరారు శ్రీకృష్ణ మదిదలంతు.

స్వర్ణీయ సుధాదేవి బి.వి.

విద్వాన్ సూరి గుచ్చి కృష్ణమూర్తి గారు

జేలార్ అంతర్గత గోపాలనగరమున మహిళాసమితిని స్థాపించి తదేకనిష్ఠగఁ బనిచేయుచున్న శ్రీమతి సుధాదేవి యీలోకమున లేదని మా పాఠకులెఱిగి మర్నాహతు లగుదురు. స్నేహసమర, స్వజనవాత్సల్యత, పరదుఃఖికాతరత, పరశత, జ్ఞానతృప్తిహీనత, క్షమాశీలత యీమెకు సహజగుణములు; స్పష్టభాషణము, సాహసముతోఁ గూడిన స్త్రీజన సులభమైన మృదుత్వము నీమెకు సామాన్యములు. గృహమందు స్వామిసేవ, శిశుపాలనము మొదలగు నిత్యనైమిత్తికకార్యములతోఁ బాటిమె సమాజసేవ, నారీ మంగళము మొదలగు గ్రామాన్నత్యమునకుఁ దగిన పనులను జేయుచుండెడిది.

ఈమె కలకత్తానగరమున జన్మించినది. "Bethune School" లో మెట్రిక్యు లేషన్ చదువుచున్నపుడు కెసిడెన్సికాలేజి యధ్యాపకుడైన శ్రీయుక్తగిరిజాప్రసన్న ముజుందారను నాతిడిమిను వివాహమాడెను. వివాహానంతరము మెట్రిక్యులేషన్లో నుత్తీర్ణురాలై B. A. పరీక్షయందును జయముగాంచినది. పతనకాలమున నీమె "ప్రేమమయి" యని ప్రసిద్ధిపొందినది.

వయసునకుఁదగిన జనసేవయు, జనసేవకుఁదగిన వ్యాకలాకాంక్షయు నీమె హృదయమున జాగ్రతములై యుండెడివి. "దేశమునందు దేశమునిమిత్తము జీవనద్రవ్య మును వెచ్చింపవలెను" అనునదియే యీసుగుణమయి యొక్క యాంతరంగికేచ్ఛ. సుమారు మూడువత్సరములకుఁ బూర్వ మీమె సరోజనగినినారీమంగళసమితిలోఁ జేరి గోపాలనగరమున బాలికావిద్యాలయము, పల్లీ సంస్కారసమితి మొదలగు కొన్ని ప్రజోపకార సమాజములను స్థాపించి పరిచాలన మొనర్చుచుండెడిది. ఈమె వినాభావ ముచే నాసంస్థలు నేడు మృతప్రాయములైనవి. హిందూసేవ, ధర్మనిష్ఠ, జాతీయతా బోధ, యీమె చరితమును దేజస్వంతముగ నొనరించినవి.

ఈమె తనకెంతటి యధికారమున్నను బరివారవిషయములోఁ గానీ, సామాన్య దాసదాసీజనవిషయములోఁ గానీ కర్కశవాక్య మొక్కటైనను బ్రయోగించెడిది

కాదు. వారి పోషణమున సశ్రద్ధాభావమును సహించెడిది కాదు. సత్యము, ప్రేమ, న్యాయము, వీనికాదర్శ మీమెయే. ఒకవరి శియాలదహస్తేషను కడ నొక బికారియైన స్త్రీనిగుఱించి స్తేషములోని యధికారి యనవసరార్థత్యము చేయునపు డీమె వానిని గుఱించి తీవ్రవాదముచేయ నారంభించి విశేషలజ్జతుడాయెను. ఈమె చదువుకొనునపుడు సరస్వతిలో నుపన్యాసము లిచ్చుచుండెడిది. Bethune College ప్రిన్సిపాల్లైన లిన్ రాయిట్, మిసెస్ ఫేనా మొదలగు వారీమెయెడల మిగుల ప్రేమగలిగి యుండెడి వారు. కళాశాలలో విద్యాసమాప్తియైన పిదప గూడ నీమె కనేకపుస్తకములు చూచుముగ నిచ్చిరి. తన ప్రశంసావిషయమున నీమె మిగుల సిగ్గుపడుచుండెడిది.

గతివత్సరమున శరీరము వ్యాధి గ్రస్తమైనను అతిరిక్తమైన పరిశ్రమచేసి బి. యె. పరీక్షలో గృతార్థుడైచెందెనది. విశ్వవిద్యాలయమందలి ఈమె విద్యయు, నీమె కాలమును రెండును సమాప్తి చెందినవి. ఈమె సృత్యువువల్ల స్వామి శోకతప్తుడై, శిశువులు నిస్సహాయులు, బంధువులు నిరాశులు, సహచారులు అభావగ్రస్తలుడైరి. ఈమె యకాలమృత్యువువల్ల శోకమగ్నుడైన స్వామి గిరిబాబాబుసకొకయాత్మి యుడు “నీనొక స్త్రీని బోగొట్టి కొంటివి, మేముక సహృదయబంధువును బోగొట్టు కొంటిమి.” అని యొక లేఖ వ్రాసెను. “Whom God loveth, dieth young” అను నొక దానిని స్మరించికొని మనమూరట చెందవలయును. ఈమె యనేకసమయములలో దన పరికించుకొని బి. యె. లోను తీర్థతనందింపిదప నారీమంగళసమితి కాశ్చదాసము చేయుదునని చెప్పుచుండెడిది. ఈవిదుషీమహిళ కిద్దలు బాలురును, ఇద్దలు బాలికలును గలరు.

—“వంగలక్ష్మి” నుండి

చిత్రప్రశ్న

మా నేపల్లి లక్ష్మయ్య గారు

[ఈచిత్రప్రశ్నకు సమాధానము పూర్తివిషయములలో గృహలక్ష్మి భండాదారురాంధ్రమాత్రము-చండా-
నె. బరు తెలుపవలెను-లేఖాముఖమున అగష్టు 10-వ తేదీలోపున మాకు తెలుపవలెను.]

—సంపాదకుడు.

1. ఆశ్రమవాసులలో మేటి యెవ్వడు? 2. ఆకాశముననుంచరించున దేది? 3. లక్ష్మీదేవి కావాసమెద్ది? 4. మంచితర్వకులకు లభ్యమగునదేది? ఈ ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్క దానికి నాల్గేసి అక్షరములుగల జవాబులుచెప్పి ఎన్నియవప్రశ్నయొక్క జవాబులో అన్ని యవ అక్షరమునుతీసి చేర్చినచో ప్రస్తుతము మీసన్నిధినున్న నామమగును. నాపేరు ఎవరో చెప్పకొండి చూద్దాము.

శ్రీమతి దామెల్ల కమలరత్నమ్మగారు

శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతిదేవిగారు

శ్రీమతి దామెల్ల కమలరత్నమ్మగారు సరసాపుర తైలగోన్నతపాఠశాలాప్రధానాపాధ్యాయులగు శ్రీయ్యత దిగుమర్తి కోదండరామస్వామిగారి ప్రభువరమాజ. దిగుమర్తి కోదండరామస్వామిగారు ఇప్పటివారిలో కొండతీవలె ప్లాటుఫారములో గంభీరోపన్యాసముల నొసగి వారి నాచరణయందుంచని సంఘసంస్కర్తలవలెగాక తాను నమ్మినదానిని యాచరణయందుంచి జాకముకు మార్గదర్శిగానుండు విప్ర పుంగవుడు. అట్టి నిర్భయధరామృతవంశపుంగవుని రసూజాత యీ కమలరత్నము.

కమలరత్నమ్మగారి జననియు బాగుగ చదువుకొన్నది. ఆమె సరసాపురమున శ్రీసమాజము వేర్పాటొనెంచుటయందేమి, శ్రీలకు గ్రంథశాండాగారము వేర్పరచుటయందేమి, సరసాపురకాలాకాభివృద్ధి సంఘము నభివృద్ధికిదెచ్చుటయందేమి చేసిననీవ విరుపమానము. అట్టి మాతృదేవతసంపద్యముననే నేను కమలరత్నము విద్యావంతురాండ్రగు శ్రీలయందత్యున్నగౌరవస్థానమును బడయుగోగినది.

ఈ శిష్యులయెడలనే ఎంతోదయతో పెలంగు దిగుమర్తి కోదండరామస్వామిగారు కడుపునబుట్టిన విద్య కమలరత్నము ను నేతెగులాదివలె పెంచి విద్యాబుద్ధుల గజపిచారు. కమలరత్నము చదువుకొనుకాలమున జయరామస్వామియను ఆయన తైలగోన్నతపాఠశాలకు ప్రధానోపాధ్యాయుడుగ నుండెడివాడు. శిష్యుల చదువువిషయమై యాయన మిగుల శ్రద్ధగైకొనెడివాడు. ఏదినముపాఠ మాడినము విద్యాబుద్ధులెల్లరు వల్లించితీరవలసివే, లేనియెడల వారిని తగువిధమున శిక్షించి చాకితీయ్యేడివాడు. అందువలన నప్పటి తైలగోన్నత పాఠశాలావిద్యార్థులకు చదువునచ్చినట్లు మరి ఏపాఠశాలవారికి వచ్చెడిదిగాదు. ఆకాలమున రాజధానీనగర మగు చెన్నపట్టణము తరువార సరసాపురమునందలి తైలగోన్నతపాఠశాలయే మూలుచైతన్యపరీక్షాఫలితముల ప్రగస్థాన ములంకరించుచుండెడిది. అట్టి మహత్తరకీర్తిస్థానమైన తైలగోన్నతపాఠశాలయందు కమలరత్నము తన చిన్నతనమునందు విద్యాభ్యాసమొనరించినది. ఆమె తైలగోన్నతపాఠశాలయందు మూలుచైతన్యతరగ తిని పూర్తియొనరించి, చిత్రకళయందు ఆసేకుహిమాచలపర్యంతముగల కళాభిజ్ఞులచేతనేగాక ఖండార చిత్రకళోపాసకులచేత నయుతము యింతటి ప్రతిభావంతుడు యికలేదని భ్యాతికినిలయుండె ఇటీవల నకాల మృత్యుగవ్వూమున బడిపోయిన దామెల్ల రామరావుగారి కగ్రపోదరుడును; రాజ్యహేమద్రవగర్వీల క్లబ్బునకు కార్యదర్శియై, ఢిల్లీనగరమునజరిగిన ఆఖిలభారతమహిళాసభకు ప్రతినిధిగ వెళ్లియుండిన విదుషియగు శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారికి పోదరుడునుగు శ్రీయ్యత దామెల్ల వేంకటరావుగారు యం. ఎ. యల్. టి. గారిని నివాహమైరి. వేంకటరావుగారు రాజ్యహేమద్రవమునందలి ప్రభుత్వకళాశాలయందే లెక్కరుగా పనిచేయుచున్నారు. చదువుకొనుచున్నప్పుడు రాజమండ్రి ఆర్టుకళాశాలప్రీవీపాఠాగరగు నూల్ ద్రేగారి నున్నన కేరడు పాత్రుడైనాదన్నయొక్క విషయమును జెప్పిన యాయనప్రతిభ తమకే బోధపడగలదు.

జనననిగృహమున నెంతవిద్య జేర్చినను ఆత్మవారికికద నోహదములేనిచో నావిద్య హెచ్చరిల్లక పోవును. కాని దామెల్ల వెంకటరావువంటి యొగ్గరి చెట్టబట్టుటచే ఈవారీత్నము తనవిద్యకు మరింత

శోభిస్తున్నది. ప్రాశస్త్యము కలయునట్లు త్రాడుల నిచ్చి మార్గదర్శియగుచున్న దామెర్ల పెంకటరావు గారి నీనమయమున మేమభివందింపబడనుండజాలము. ప్రభుత్వమువారిమీ యొనర్చుచున్న పాంఘిక సేవను గురించి ఈమె నీమధ్య మాట్టణమున మహిళాస్వాయాధికారిణిగ నియమించి గౌరవించియున్నారు. రాష్ట్ర పౌండరమున నిట్టి యపూర్వగౌరవమును బడయుట నీమంగళీర్తుమే ప్రథమము. తెంచికోట్లలందు శ్రీలక్ష్మణుడ ప్రాతినీధ్యమును నేగాని శ్రీలక్ష్మణుడే సేరస్తుల యిక్కట్లు బాయజాలవు. శ్రీలక్ష్మణుడే మందిరెడ్డలు, శ్రీలక్ష్మణుడే కప్పనిప్పురములు శ్రీలక్ష్మణుడే సేరట్లు పురుషులెఱుంగజాలరు.

ఈమె భర్తగారగు దామెర్ల పెంకటరావుగారు కొంతకాలముక్రిందట అనంతపురమునకు బదిలీయైనప్పు బదిలీయించిరి. అప్పు డీలలానుబంధి వారి ననుసరించిపోయి అనంతపురమున శ్రీలక్ష్మణుడే రాజకీయపార్లమెంటుకు వైతిక అధిక అధ్యక్షునిగా విశేషకృషి యొనర్చియున్నది. క్లబ్బుల నిర్వహణమువిషయమై ఈమెను సమగ్ర పాండిత్యము గలదు. అనంతపురముననున్నపు డచటి శ్రీవిద్యార్థినిలును ఈమెయొగిలిన చారిత్రక స్థలములగు హంపి మొదలగు చోట్లను దర్శనార్హముగి ఎంతయో విజ్ఞానమువార్జించివారు. అనంతపుర బాలికాపాఠశాల వార్షికోత్సవమున శ్రీమతి దామెర్ల కమలరత్నమ్మగారి యాక్రింది ఉపస్థాపనగా మెంతయు సంప్రదించియున్నది.

“సోదరీమణులారా! ప్రపంచముగల యితర దేశములయందలి శ్రీలక్ష్మణుల తమతమ యభ్యున్నతికి బాటుపడుచున్నారు. ఈతరుణముననే మనముగూడ క్లబ్బులస్థాపించి మన యభ్యున్నతికి బాటుపడవలయును. ఈపురమున నట్టిసంఘముండుటచేతనే అర్హిల్పముగుఢముతో మొన్న మేము విజయనగరస్వామిజ్యోతిర్లిలములగు హంపి క్షేత్రమును జూడగల్గితిమి. మేనుండలమునుగిలిన యొక రైలుపెట్టెను గుర్తు బుచ్చుకొంటిమి. అందలమును శుభ్రముగునపుడు భరించి కిలకలలాడుచు కృష్ణదేవరాయలవాటి సంగతుల మొచ్చుటించుకొనుచు నాయూర దిగితిమి. అయూర నొక స్త్రీదరు మమ్మాహ్వానించి ఎక్కడ నాతిభ్యమొసంగినాడు. అయన అతిభ్యమును మేము మరువజాలము. నీమట్ట నాయనగూడ మాతోడవచ్చి చూడదగువానికెల్ల జూపించినాడు. అచ్చట నొక రాతిరథముగలదు. దాని నిర్మాణచాతుర్యమునుగాంచి కిల్చులే యచ్చురువందు నుండ మనమెంతవారలము. అచ్చటగల దేవాలయములు అందలి కిల్చినైపుణ్యము కన్నులారగాంచవలసినదే గాని పొగడుదమనిన భాషయందు పదజాలము కాన్పించుటలేదు. అట్టికిల్చులను బోషించియుండిన మహారాజా కృష్ణదేవరాయల ప్రసిద్ధించినాడు. ఇప్పుడు కళలకు రాజాదరణలేదు. కవిత్వమున కంతకన్న లేదు. అందువలననే కవిత్వమును, కళలను నేడు మంలా సన్నగిలిపోవుచున్నది. పాశ్చాత్యకళలపై మనకున్న యాదరణ మనకళలపై లేదు. మా మఱిది సర్వర్థియ దామెర్ల రామారావు చిత్రకళయందొక నూతనవిధానమును గపెట్టి దాని కాంధ్రాఅర్థు అని నామకరణమొనరించినాడు. అదివరకు ఖండాంతరమున ఆంధ్రుడన నెవ్వరో చెప్పయూరులేదు. శ్రీయతి రామారావుగారి మూలముననే ఖండాంతరములవా రాంధ్రా దేశమనునంతోటున్నదనియును అందలిప్రజలు మిక్కిలి విజ్ఞానులనియును దెలిసికొనగల్గినారు. కావున అవిలారత్నములారా! మీరీసంఘముల బలవత్తురమైనవానిగ నొనరించి వానివలనగలుగు మేల్గను అనుభవించురని ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఇట్లు రామె యుపస్థాపనములు కడుంగడు విజ్ఞానపూరితములైయుండును. ఈమె యొకను భారత నారీమండలమున నెక్కుడుగ ప్రకాశించుగాక!

స రో జి నీ దే వి

శ్రీ మతి వా లే టి ని త్య క ల్యా ణ మ్మ గా రు

౧

నీనవ్వు రేకలో

నీ చూపు సాగసులో

నీ మాట తేటలో

పవ్యకవి తామృతపు

ర్షురులు ప్రవహించు.

సన్నజాజి పడంతి మిన్నలే ధవళిమ

కన్నరోజాపువ్వు కమ్మని నెత్తాది

నవ్వుమల్లియపువ్వు నవనీతి మధురిమల్

పవ్యళించును నీదు పల్కుల హృదయాల

నోనరోజిని ! నిరతంబు

ఓకవయిత్రి ! సత్యంబు.

గాలిలో చివురాకు గలగలధ్వనులు

పాపాంగులలోని మీగడ తెలులు

సెలయేటిపాటలోపలి రహస్యములు

గలవు సరోజినిగానంబునందు.

౨

దాస్యశృంఖల బద్ధభారత

జనని నారసి యుస్సురంచును

ఉష్ణబాష్పగణంబు లొల్కితి

వాకటనోదేవి !

నాటినుండియు నేటివరకున

నారతంబును భరతమాలకు

ప్రాజ్యక్తిర్తి ఘటింపఁజేయఁగఁ

బాటుపడినావు !

అల్లమేయో యనుచిరపువా

క్యముల సత్యము లేదనుచుఁ జూ

పించి లీల నుపవ్యసించితి

వెన్నోదేశముల !

౩

శాంతియుద్ధపు రంగమందున

పంతముననుచు నమ్మహాత్ముని

కుడిభుజమై వెలసియుంటివి

పడఁతివయ్య సరోజిని !

'దర్శనా' లవణంపుసత్యా

గ్రహమునందున నీవుచూపిన

పట్టుదలకలయోరిమికి జూ

పరలు మ్రొన్నడిరి.

శాంతిరణభూతలములో నీ

స్థైర్యగుణమును గానబరచుచు

చాన లబలలుగారటంచును

జాతినావు సరోజిని !

శ్రీమతి మ. రాజీవాక్కిగారు తీసిన ఛాయాచిత్రములు

పరపాపురము
లూథరన్ క్రైస్తవ దేవాలయము

పాలకొల్లు
శ్రీరామ రామలింగేశ్వరస్వామి
ఆలయగోపురము.

కాకినాడ
ప్రెస్బిటేరియన్
చిరదృశ్యము.

గుమ్మడి పండు వంటి విడ్డ

పాల క్రీడలు

క తినత పములరాదు నిక్కంబుముక్తి

శ్రీమతి శ్రీనింరాజలక్ష్మీవాయమ్మగారు

శ్రీరమానాథపాదరాజీవచింతి
వామృతాస్వాత నాహృదయ ప్రమర్తం
దతులభాగవతోత్తముడైన బ్రహ్మ
మానసమగుందు నాదమానివరుడు
విశ్వనాయకు గోలోక విష్ణునాథ
నేగుడెంచెడు తరిని మధ్యేపథమున
దుష్టవ్యవృత్తుగానులావిష్ట్ర
శోరగాన్వితభూరకాంతాగృహి
నొక్కభూరుమాచ్యాయ కేయలవర్ణు
తనువుగృహింప శల్యగతంబుగాఁగ
ప్రాణములు, కేవలము వాయుధక్షణమున
భూరతమహా తపస్సు కతోరపుత్రి
కేయలంబెడు నొకయోగిశేఖరుండు
పలికెనిట్టుల సంయమిశ్వరునితోఁ
విమలకరుణాశు గోలోకవిష్ణులహర్షి
నిరతమతిభక్తితో దీప్రనిష్ఠఁగెన
మగుతపము నేయుచుంటి మహాత్మ భక్త
వత్సలుని చిత్తమందురవంతయేని
దాసునకు తావుకలదో నాతప్పిదముల
పైచునో? హరికరుణారసవృద్ధయమున
ఇంక నెన్నడు శ్రీగోపలేశ్వరుండు
తనయనూనకృపానుధాధారఁజెలిక
లేచి రక్షించునో యెరుంగఁగఁగోరి
వాడవంచును గోలోక నాథుతోడ
నామనవిగా ముగింద్రవిన్నప మొనర్చు
మనిన నటుగాకయంచు బ్రహ్మ తమతఁ
బరమభాగవతోత్తముఁ దరుగుచుండ
ననతిహారంబునందె మహాప్రమోద
వీచిదోగుచు నున్నర్థు వితము సతము

జ్ఞానపత్రినివ్రావెడి శాంతిరాము
దబ్బసంధవనూతికిట్లీనియొ “పూజ
నము, భజనశ్రీనాడుగ న్నాయులడియొ
నేమో? గోలోకమున నిందిరేకుతోడ
నడుగుమో? నానిగా!” యన బ్రతుంది
వల్లె: యిది యంతఃజని భగవానునిఁగని
ప్రణమకులాసరించి గూనిద్దవరుని మనవి
శాంతిరాముండు పల్కిననరజీ నెల్ల
విన్నవించెను గోలోకవిష్ణుతోడ
సంయమింద్రు వచ్చిమృలసాంతముగను
వి నెడుతెరి నూని శాంతిరాముని గురించి
చెప్పుకంతి తక్షణమె యచ్చెరవుగాఁగ
కొరి కనుగొల్పలందు నవార్చిపేను
వాంపర్ష ముగురియఁ గృపావిగూతి
బల్కెనిట్టుల “వత్స! ప్రపంచమందు
సరళవిశ్వాసభక్తికి శాంతిరాము
సాటియగువారులేరు విశ్వయమునున్ను
వవ్యవనీతిమృదుల మనఃప్రవృత్తి
నన్నుస్మరియించు నెడల ననంతభక్తి
తన్ను మరపొంది తవ్యయత్నమునఁజేంది
రీనమైపోవుచుండు నాలోనసరము
శాంతిరాముని భక్తి విస్తారజలధి
తరచిమాడ నెవ్వరికి సాధ్యంబుగాదు
కమలజోద్భవ యోగిశేఖరుండెవడో?
నెంతచూచిన జ్ఞప్తిరాదింతయేని
ననుచు వచ్చియించెనోర? పరాత్పరుమది
నవీరశంబుగ ప్రేమ నిత్యముభజించు
వారలసముక్తి కొంగుబంగారముగద?
కరము తనువు గృహింపముచ్చుర కతోర

సాధనలు తేర్చునే జగన్నాథుడరికి?
 నిర్మలమేమవాత్సల్యనివ్వడమోగ్గ
 మానసమొకండెగాదె ప్రధానమరయి?
 అంత నారదముని పరిమాత్మవలన
 శలవుల గొనిముదా ప్రింజేరి కాంతిరాము
 పరమభాగవతోత్తమా! వందనములు
 యనుచు మాధవు మధురవాక్యములఁ దెలుప
 వాలకించి మహాప్రసాదాద్ధిందోగి
 నుద్బి తబ్బిబ్బు పడుచు నవహో! యటంచు
 చంకలనుఁగొట్టుకొనుచు నీసంజిఁబాద
 సాంగ “కవితలసరిశివశ్యాపథక్తి
 నెవరు భగవాను మది భజయించుచుండ్రో
 వారి గవ్వాలు ప్రభుని కన్నీరు తోడ
 నిటులెఱిడియునునుండు సుమ్మమునిండ్ర
 సత్యమిది; సత్యమిది; త్రిధా సత్యమిది
 అవ్యయానందసామాన్యవివ్యపదము
 ననుభవించుంగ సాధ్యమా యందరకుసు?
 భక్తిపరతంత్రు క్రి పాదపద్మయగళి
 నిశ్చలమున మనఃపీఠ నిలుపవలయు
 దీనమందార మధురమూర్తిని పఠంబు

నిర్మలాంతరంగమున వర్ణింపవలయు
 అనుపమానకృపానిధి యతులయశము
 క్రావ్యతరముగ గానంబు సలుపవలయు
 విమలచారిత్రు మంగళవిగ్రహంబు
 ననుకొని నంత ప్రత్యక్ష మందవలయు
 ఆత్మచత్సర్వ భూతాని యనెడినూక్తి
 విశ్వసౌఖ్యాత్మతత్వంబు వెలయువలయు
 తతపరోపకారాగ్ధమిదంశీర
 మనెడు నారోగ్యక్తి సార్థక మందవలయు
 మహి నహింసయే పరమధర్మ మనుమాట
 నిత్యతపమునుగావించి నెగడవలయు
 సుమతి బాపాయ పరివీడననునుపల్కు
 శృతి విహితమాట లెగి వర్ణింపవలయు
 చిత్తమది పరిపక్వము చెందవలయు
 నిత్యపరిపూర్ణతను మదినిండవలయు
 నంతియే గాని శిథిలబుద్ధి నందలేని
 ఉన్నతసరళవిశ్వాస మొంద లేని
 చిత్తవైరల్య సంకుద్ధి చెందలేని
 కఠినతపముల రాదు నిక్కంబు ముక్తి.

గృహము : స్త్రీలు

శ్రీమతి పరమారు భువనేశ్వరి గారు

మనము నివసించుచున్న గృహము, అగృహము పరిశుభ్రముగ నుండవలయును. గృహము పరిశుభ్రముగ నుండిన నందు నివసించుజనుల కా శోభిస్తును చెడును. వ్యాధులు సంభవించును; నునుచు చెల్లక పూర్వమే జననమును గోల్పోవుదురు. అందువలన మనగృహములు నిరంతరము పరిశుభ్రముగ నుండవలయును. మనము గృహమును చిన్న పీఠలలో గట్టుకొనరాదు. పెద్దపీఠలయందు, బయలులయందు గట్టుకొనవలయును. మనకు బయలు స్థలమున్నంతమాత్రమున నచ్చట గృహమును నిర్మింపగూడదు. ఆస్థలము మన నివాసమునకు యోగ్యమా లేక అయోగ్యమా అని విచారించుకొనవలయును. అచ్చట స్నానవసతి, విహారవసతులు గలుగునట్లుగ మనము గృహమును నిర్మించుకొనవలయును. ఇప్పటి భారత పుత్రులు గృహనిర్మాణవిషయకాస్త్రజ్ఞుల పీరిపించి తమిచ్చట గృహమును కట్టుకొనచున్నారు. మాకాస్థలము మఖము చేకూర్చునాయని ప్రశ్నించెదరు. వారు మఖములు కలుగుననిన నచ్చటనే గృహమును నిర్మించుకొని కాపురముచేయుచుండుదు. లేక మరయొక స్థలమున భవనమును నిర్మించుకొందురు.

మనము నిర్మించుకొన్న భవనము వికాలముగను, అనేకగవాత్తును బగలదిగను, గదులెక్కువగ నుండు నట్లుగను పుష్పవనవాటికలకలకలముగను గృహము నిర్మించుకొని వేదవికాలమునందు మలయుపవనాగమై వాకికేలాదిపుత్రపరిపుత్రముగ నుంచుకొనుట లేదు. అట్టిగృహమునందలి జనులారోగ్యవంతులగుదురు.

మనము నివసించు గృహమునకు శోభరావలయునన్న పేరుప్రసిద్ధులు రావలయునన్న స్త్రీయేముగ్గురు. గృహమునకు లక్ష్మి స్త్రీ. అందువలననే విజ్ఞానులు స్త్రీలకు గృహలక్ష్మియని పేరడిరి.

గృహము పశుభ్రముగ నుండవలయునన్న స్త్రీకి కొద్దిగనో గొప్పగనో ఆరోగ్యాదివిషయములు, సంసారభారనిర్వహణవిషయములు తెలిసియుండవలయును. ఏదైనను తెలిసికొనవలయునన్న విద్యకావలయును. ఆవిద్య యిప్పటి మహిళానుండఃకి లేదనియే నొక్కి వక్కాణింపవచ్చును. అందువలన గృహములు పరిశుభ్రతయందును, వాగవికతయందును కొలవడియున్నవి. ఈ కొలతపోత్రోలుటకు ఆంధ్రపురంధరులు విద్యవనశ్యురభ్యసించవలయును. జ్ఞానము సంపాదించవలయును. సంసారమును నిర్వహింపవలయును. అప్పుడు గదా వారి జన్మసాధకమగును. ఆంధ్రపురంధరులు తీరికయున్నకొలది దేశసంరక్షణార్థమై పాటుపడవలయును. తీరికయున్న కాలమును వృథపుచ్చక రాటమువడుకుటయో, గ్రంథములను పఠించుటయో ఆచరించుచుండవలయును. మన మహిళానుండఃలి ఇంకను “చరిన నిమిషమింక మనదిగాదు” యనునూక్తినిగ్రహించలేదు.

ఇక నైనను మేల్కొని సర్వకృత్యముల నిర్వహించుకొనుట మేలు. అయ్యో! ఎట్లు మేల్కొనుటని ముందు పురుషులు మేల్కొనవలయును. వారు మేల్కొని స్త్రీవిద్యకై పాటుపడవలయును. ఆబలలైనవారిని రక్షింపవలయును. అప్పుడు వారికి జ్ఞానమొదవును. వారు కార్యములయందు శ్రద్ధనీసికొందురు. ఇప్పటి భారతయువతీజనము సదాకాలమును వెళ్లబుచ్చుటయేగాని చేయుకార్యములు కన్పట్టుటలేదు.

కన్యకలను సంరక్షించుకొన విషయము తల్లిదండ్రులదిగాదు. తల్లిదండ్రులు తమకత్తికొలది వారికి కొంచెము విద్యనేర్పి తరువాత గృహకార్యములయందు ప్రవేశపెట్టవలయును.

ఇప్పటి జననిజనగులు పాతకాలయందు పంతులు కొట్టుకొనిపోనిభయముచే దమమంతలను బడికిబంధక ఇంటియందుంచుకొందురు. గృహకృత్యములయందు ప్రవేశపెట్టువన ఆపాగకు, నిప్పుకు దాళలేరు. బంగారులగు పెరుగులుదేరు ఆత్మాయలమేమనాడి పోవుననియు జెప్పదు నెంటికి జేడినవారలను జేయుదురు. అట్టింటికివెళ్లినపుడు పాపమాయమృత్యులమి జేయుదురా?

వారికిష్టమైనప్పుడు భుజించుట, గోజానకు చెందుమార్లు వైద్యులగృహములకేగుట వారుచేయుపనులు. తినినది పనిచేయుచోయిన నరుగదుగదా. తినినది అరుగనందున వారికి వ్యాధులుగలుగును. గోజానకు చెందు మాకు మార్లు వైద్యులగృహములకు వెళ్లుట కెట్లన్నించును.

ఇప్పటికి స్త్రీలకు సంసారమనజేమియో యెట్లునడచుకొనవలయునోగూడ తెలియదు, వట్టిముగ్ధులు. వారికి వివాహములు జేయుదురు. ఆత్రవారింటికిపంపుదురు. ఆత్రమనులయందు, భర్తయందు నెట్లునడచుకొనవలయునో వారిజేమి తెలియును? ఆత్రలను కూర్చుండబెట్టి పనిచేయవలసిగదాపోయి తాము కూర్చొని ఆత్రలచేపనిజేయించుకొందురు. ఇంతేవా? భర్తయన నెవరోవారికి తెలియదు. భర్తయందు లక్ష్యముండదు. అగ్నిసాక్షిగ వివాహమాడిన భర్త వైద్యమునని యిప్పటి భారతీయులకును గ్రహించుటలేదనియే చెప్పటకు అవకాశమున్నది. స్త్రీలు బద్ధకముగలవారై పనిపాటులు చేయక దాసీల నేర్పగచుకొని వారికిక ముద్దపెట్టి వారిచే రాత్రిపగలక పనిపాటులు జేయించుకొందురు. వారు వేళకు భుజించుట, పరుండుట, వైద్యభవనముల కేగుట, సదావ్యాధులచే తీసికొనుట మొదలగు దుర్గుణములచేతినీకొందురు.

విలాసాలనులగు భాగ్యవంతుల భవనముల పరికింతము. ఆవి పైన పతారము లోపల లొకారదున్న సామెతగానుండును. వారిగృహములయొక్క లోపలనువెళ్లిన కల్లుముంతలు, సారాయిముంతలు గాననగును. వారికి పనిపాటులుండవు. పనులున్న దాసీలు చేయుదురు. వారిపని నేర్పగకాలమును వెళ్లించుటయే. ఆ గృహములయందు ధూళిరిండుగనుండును. ఎప్పుడును గోమయముతో నలుకరు. ముగ్గులుపెట్టరు. అన్నము నున్నకుండలమీద మూత్రస్థుంచరు. వాటిమీద తుంగలు వాడననుపరే. ఏమిచేసిననుపరే తుద్రునన నెరుంగరు. నిరంతము దాసీలనేడ్చించుటయేతప్ప వారేమి తెలియును?

ఇట్టిపథతినుండి ఎంతత్వలో విడివడిన వారికంతమంది. గృహములను మానయుకొకసారినున్నము కొట్టి అరికి ముగ్గులుపెట్టి పంతులముగా నుంచుకొనవలయును. “అగోగ్యము మహాభాగ్య” మనుమాటయే మరువకూడదు.

గో దా న రి లో స్త్రీ మ రు

(ఛాయాచిత్రగృహములు : ఆలమారు శ్రీనివాసరావుగారు చి.యె.)

హృదయవీధి

తురగా వేంకటరామయ్యగారు

౧
ఈ తోటలో నాడగలనా
అందాక

ఈరాగముల నాపగలనా
పూలవీణ ధరింపగలనా
జీవాలు

పోయినా: పాడుకోగలనా?

౨
ఘోకాలు నిర్జించగలనా
లీలాభి

షేకాలహాయి మనగలనా
కల్యాణిలో కలియగలనా
అనంద

గానమ్ములో కలుగగలనా?

౩
పాటలోనే బతుకగలనా
కోటిరూ
పాలలోనే దిటుగగలనా
జీవితమే నిత్యమనగలనా
హాయిగా
జీవగానము బాడగలనా?

౪
ఏటియురవడి నాగగలనా
నాపడవ
దాటించుకొని సాగగలనా
రేవులన్నీ చూడగలనా
ప్రేమమే
దేవుడని చాటించగలనా?

౫
సాగరమ్మును జేరగలనా
కైరటాల
సాహసమున కీడగలనా
గంభీరముగ పాడగలనా
నదులెల్ల
కలియుటే వీక్షింపగలనా?

౬
మూఢత్వని దర్శింపగలనా
అరణిలో
రాధనై విహరింపగలనా
ప్రణయలోకము లేలగలనా
దేవతా
భావాలా పర్చింపగలనా?

పవిత్రపు నీడ

ముద్దా విశ్వనాథముగారు

శ్లో॥ తస్మాదసక్తస్సతతం కార్యంకర్మసమాచర॥

అనన్త హృదయ కర్మ పరమాహ్నితీ పూరుషః ॥

[తా:—నీవు సలసంగ చర్చకుండై నిత్యంబును చేయవలసిన కర్మమును చేయుచుండుము; ఏపురుషుడు సలసను కోరినవాడై కర్మమును చేయునో ఆపురుషుడు మోక్షమును బొందుచున్నాడు.]

—(భగవద్గీత, శ్క. అ. 19-వగీ.)

ప్రశ్నోదకు, అవును మొదలగు విష్కారుయోగుల పవిత్రచరిత్రములవంటివి మాత్రములయందే గాక యితరదేశ వాప్తయములందును గానవచ్చుచున్నవి. ఫ్రెంచ్ భాషనుండి 'రాత్క్రాఫ్ట' చే వాంగ్లేయ ములొని కనువడింపబడిన హృదయంగమమును నొక చిహ్నకథ నట వివరింతుము.

ఒక సన్యాసి తన విష్కారుమగు కర్మాచరణమువలన దేవతల మెప్పు వడసెను. తమకు తెలియకుండగనే నక్షత్రములెట్లు వెలుగు నిచ్చుచున్నవో, తమకు శోచరములేక పుష్పములెటులు పరిమళము వెదజల్లుచున్నవో, అటులనే ఈ సన్యాసి తన కలుకలేకనే గొప్పయో సుత్రియ లానర్చుచుండెను.

అహంస, దానము—ఈరెండు పదములలో నతని జీవితాశయమిమిడియున్నదని చెప్పవచ్చును. కాని యెన్నడును 'నేనీపనిచేసితి'నని చెప్పకొని యెఱుంగడు. చిద్విలాసము, రయాభక్త్యము, శ్రమ, దార్పిత్యము—ఈసుగుణపుంజమే యాతనికి ర్తి వేనోళ్లచాటి, యెల్లదిక్కుల వెల్లడిచేయుచుండెను.

దేవత రీతినివిష్కరణమును సత్సభావమునకంతయు సంకెంపించి శ్రీమన్నారాయణునిబొద్దుబోజొని జని "ప్రభూ! ఈసన్యాసికి అమానుషక్రియ లాన్యగుల పద మెద్దియేని ప్రసాదించవలయు" మనికోరి.

అందులకు భగవంతుడు, "అటులనే యిచ్చెదను; వాని యభీష్టము కన్బొనిదెల్పుడు" అనియెను.

దేవతలు (సన్యాసితో):—ఏమయ్యా! పుర్యతగిలినమాత్రాన నెట్టివ్యాధియైన నివారణచేయుగల "యమృతపాస్త్రము" నీకు వలయునా?

సన్యాసి:—మహాత్ములారా! వలదు, వలదు. అట్టియమృతక్రియలాన్య నాపరమేశ్వరునికే చెల్లును.

దే:—పాపాత్ములను బాధలనుండి విమోచన చేయుటకును, దుష్టులను సన్యార్థమునకు మరలించుటకును నీకు శక్తినిచ్చెదము తీసికొనుము.

స:—అయ్యా! అది దేవతలకర్తవ్యము; నేతేయనొల్లను.

దే:—పోనిమ్ము, నీకు 'క్షమాకవచ' మిత్తుము; గ్రహము. ఓనివలన నుద్భవించు సద్గుణముల ప్రభుచే ప్రజలొకరింపబడి భగవంతుని స్తోత్రముచేయుచుండును.

స:—అయ్యలారా! వలదు, ప్రజను నేనొకరించిచో దైవమునుండి వారికడబాటు గలుగును. భగవంతుని ముతంప మావపుల ప్రేరేపించు నితరసాధనము తెన్నియో అప్రభువునకే తెలియును.

దే:—మఱి, నీ కోరిక యేమి, చెప్పుము?

స:—[చిలువగవుతో] నాకేమి వలయుగా! శ్రీమన్నారాయణుని కటాక్షమున్నచాలదా?

దే:—ఓయీ, యీ! ఎద్దియైన పని మొకటి నీవడిగిరీరవలయు. లేనిచో, బలవంతముగ మేమే నీకిత్తుము.

ప:-అటులయిన నా కెఱుక లేకనే నేనెన్నియేని లోకోపకారములగు నుక్మతములుగావింప ననుగ్రహింపుడు!
ఇంగులకు దేవతలు కొంతవడి కలవనపడిరి. అటులే యొకసభగావించి యిట్లు తీర్మానించుకొనిరి:-
“సన్యాసియొక్క నీడ యెఱిగి కనబడకుండ వెనుకప్రక్కనున్న పుడును, ఇరుప్రక్కలనుండవలయును మహాత్మర
క క్తిగలిగి యుండవలెను; దేవతాప్రసాదితమగు నీ యద్భుతవిషయములను నీడబరికి యుండుమేరలో అవారో
గ్యము సమయము, ఎవ్విధమగు బాధలైన నంతరించును, విచారములు పటాపంచలగును.”

అక్షయముమండియు వరము క్రియారూపమువాల్సెను. సన్యాసి నడచునపుడు, యిరుప్రక్కలను నీడ
యుండినంతవఱకు ప్రదేశము పచ్చనై కన్నులపండువుగా నుండెను; మోడులుపూరితము చిగిల్చును; నీడప్పుడు
వలన నీరులేని చెఱువులు నిర్మలగంగాపూరితము లయ్యెను; పాలిపోయిన యవారోగ్యపుకెడుపులు నీడజొచ్చి
చిటుకలో స్వస్థతచెంది యుల్లాసముగనుండి తలదండ్రుల కమితోత్సాహముగొల్పుచుండిరి.

ఈ జరుగుచున్న యద్భుతమగుమార్పులు తెలియకనే సన్యాసి తననిత్యకృత్యములు జరుపుకొను
చుండెను. తమక క్తిచే కలుగుచున్న వెలుగురు నెటులు నత్మత్రములు గుర్తింపజేసుకొనో, తమమండి విడివడు
పరిమళము నెట్లు పుచ్చములు తెలిసికొనజేసుకొనో అటులనే వరప్రభావమున తననీడచే గలుగుచున్న
లెక్కలేని లోకోపకృతులు సన్యాసికి జ్ఞానసభమునకు రావయ్యెను.

జనులు యతీత్యరుని స్వమతకనిపెట్టి, యెఱిగి యద్భుతవిషయములు తెలియనీయకుండగనే నిశ్చల్లముగ
వెలిడించు నీడజొచ్చి మేలుబొందుచుండిరి. రాసురాసు ప్రజలు కొంతకాలమున కాతని పేరుకూడచుటచి
“పవిత్రపునీడ” యనునామ మే పొగ్గకముగ వాడజొచ్చిరి.

మ ద రా సు కా పు ర ము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

అవగాహనస్నానమా? అబ్బేనని ముక్కుమూసికోవలె నూవమునదిజూచి
కమ్మనికూరలా? కలవనతలయూవవలె దిర్బలిక్కిని పొలమునరసి
చల్లనిగాలియా? చాలుబొమ్మని తల్పుగడవేయవలె దొడ్డికంపుసోడి
అకోగ్యమా? తక్కువాయేమి యని పొంగిపారలగావలెను డాక్టరులనెఱిగి

భాగ్యభోగ్యాభిలాష మభ్యధికపఱచి

తదుపభోగోపపత్తి దుర్బలతచే న

వస్థగూర్చు సామాన్యగృహస్థునకును

తెన్నపురము కాపుర మెట్లు చేయగలము?

గృహం లక్ష్మీ

భారతా!

పెద్దురాజు రాజగోపాలముగారు సారస్వతసమాజము

ఈ	క్షేత్రశాలిని మన
చుంబితాంబర	నిన్నులెల్లెర! భారతా!
శైలశిఖర	పొంగిపోవేరా! ఓభారతా!
భారతావని మన	ఈ
మాతృభూమిర! భారతా!	వీరపూరుష
తాడవింపర! ఓభారతా!	జన్మకారణ
ఈ	మాతృమణి మన
సన్నదీనద	దేశమాతర! భారతా!
రమ్యకానన	మేలుకోరా! ఓభారతా!
సుందరావని మన	ఈ
జన్మదేశము భారతా!	ఆర్యనిలయము
అడిపోవేరా! ఓభారతా!	జ్ఞానకందము
ఈ	భాగ్యదేవత మన
శ్యామసుందర	పుట్టినిల్లుర! భారతా!
సస్యశోభిత	పాడవేరా! ఓభారతా!

భరణిమాతకు జయ

సంసారనిర్వహణము

ఆలూరు రామచంద్రయ్య గారు వ్రాసినది.

భర్తలయెడ నూతనముగ కాపురమునకు వచ్చుభార్య లెట్లు ప్రవర్తించవలయునను విషయము ముఖ్యముగ గమనింపదగినది. కొందఱుస్త్రీలు యింటికిని మగలకునుకూడ యజమానులుగ నుండగోరుదురు. సైరింప వీలుండువఱకీయాజమాన్యమును భర్తలు సహింతురు గాని శ్రుతిమించినచో వారు తమ తమ యిండ్లనువదలి సమయము దొరకినప్పు డెల్ల యితరులతో కాలము బుచ్చుదురు. అప్పుడు స్త్రీలు తమతప్పిదములనెఱిగి దుఃఖంప వలసినవచ్చును.

కుటుంబపోషణ భర్తయొక్క ఆరోగ్యముపై నాధారపడియున్నది. భర్త ఆరోగ్యము గృహమునందు అతనికిగల్గు సౌఖ్యముపై నాధారపడియున్నది; అట్టిసౌఖ్యము స్త్రీపై నాధారపడియున్నది. ఆమె యింటిని రమ్యముగనుంచవలెను. భర్తవచువేళకు, యింటి పనులు చక్క బెట్టుకొని, కురులు దువ్వుకొని, శుభ్రమగు వస్త్రముల ధరించి, మోమున తిలకమిడి, పుష్పాలంకృతయై, శోభిల్లుచు మృదూత్వల ఆతని గౌరవింపవలెను. స్వల్ప విషయములయ్య భర్తకానందము గూర్చ జాలినవి ఇవియే. షగలంతయు కాయకట్టపడి యింటికివచ్చిన మగనికి మంచి పదార్థములను ప్రియముగ నండ్పెట్టవలయును. అట్లుచేసిన, అతను ఆహారమును సంతోషముగ, నిదానముగ భుజించి తృప్తి నొందును. తనకు మంచి యిల్లాలు దొరకినదను సంతోషమున గర్వించును.

కొందఱు స్త్రీలట్లుగాక భర్త యింటికివచ్చువేళకు చింపిరితలలతో, మలినవస్త్రములతో యెదురేగి అతనికి సంబంధించని స్వల్పవిషయముల గూర్చి తప్పులు బెట్టుచు, అతని ఆహారపానీయముల గమనింపకుదురు. నశుముపడిపోవునట్లు దుంగలు దూలములు మోదియో, మెడగుండ్లు జారునట్లు వంచిన వీపెత్తక వ్రాసియో, కుటుంబరక్షణార్థము కష్టములపొంది యిక మంచముమీద నొరిగి కొంత విశ్రాంతి బొందుదమను నానతో నిండ్లకిరుదెంచిన పురుషులను భార్యలను కొందఱు పెనుభూతములు అడెను దుష్ప్రలాపములు వారికి కునుకుపాటియ్యవు. ఇంట్లు శృశానములకంటె భయంకరములగునట్లు చేయు

దురు. ఇందువలన జగుప్సతో ఇంటికై సెలవుచేయవలసిన విత్తమును భర్తలు యేకబ్బు నందో, మరి యితరవిధములలోనో వెచ్చింతురు. పురుషులు సాధారణముగ మంచి స్వభావులు. వారి యందలి మంచిస్వభావము వృద్ధిపొందుట కవకాశములేనిచో దుష్టులగుదురు. తమ భర్తల స్వాధీనము నందుంచుకొని సంతోషపడు శక్తి భార్యలయందున్నది. ఇందులకు విద్య యవసరము.

స్త్రీలకు విద్య అవసరము. విద్యాగంధము లేక మృగప్రాయులై యుండు స్త్రీలకు ప్రపంచజ్ఞానముండదు. యుక్తాయుక్తములు తెలియవు. స్త్రీలుజ్ఞానవతులైనచో ఆసంసారము నందుస్వర్గముకంటె సుఖతరమైన సుఖముకలును; లేనిచో సరకలోకమగును. అజ్ఞానులైన కాశిన్యత మొదలగు గుణములవలనను. స్త్రీలకు విద్య నేర్పట ప్రమాదకరమని కొందఱి యభిమతము; కాని అది సరికాదు. “కత్తిపీటను ప్రమాదముగ నుంచితిమేని ఎపుడయినను కాలు తెగును. స్త్రీలు క్రోధమువచ్చినపుడు బలవంతముగా నూతఁబడివత్తురు. రోగ పీడితుడన్నము దిన్నయెడల వ్యాధిపొచ్చును. గుట్టపుబండి మీద బోవువాడు గ్రహచారముచే దానినుండి పడి కాలువిఱుగ గొట్టుకొనును. ఈ హేతువుల మీదఁగత్తిపీటల నందఱును మొద్దుపఱచుకొనవలెనని గాని, నూతుల నందఱును బూచుచుకొనవలెనని కాని, అన్నము నందఱు మానుకొనవలెనని కాని, గుట్టపుబండ నందఱును విఱుగగొట్టికొనవలెనని కాని చెప్పిన నెంత సందర్భముగ నుండునో స్త్రీవిద్య యనర్థదాయకము గనుక మానుకొమ్మన్నను అంతే సందర్భముగ నుండును” అని ‘కామినీదుర్గణదూషణము, తన్నివారణ మార్గములు’ అను గ్రంథమునందు చెప్పబడియున్నది.

ప్రతిమానపునికిని స్వలాభాపేక్షకలదు. సంపాదించు ద్రవ్యమునందు కొంత నిలువ యుంచ ప్రయత్నించుట మానపునికి సహజము. అకస్మాత్తుగ రోగమో, మఱియేదైన విపత్తు కల్గినయెడల తాము యితరులపై యాధారపడ నక్కరలేదు కదాయను ధైర్యము కలుగును. కాబట్టి యీ విషయమునందు స్త్రీ పురుషునికి సహాయకారిగావలెను. భర్తలు సంపాదించిన దానిని దుర్వినియోగము జేయక రక్షింపవలెను. కటుంబ భోగమునకు తగినంత వస్తువులకు మాత్రము వెచ్చించుచు మిగిలిన వాటిని జాగ్రత్తగ కాపాడవలెను. ఆదాయమునకు మించిన వ్యయముచేయుట ముష్కము అను విషయ మెఱింగి భర్తలకట్టి కష్టములను కలుగనియక భార్యలు మెలగవలయును. పురుషులకు అన్నవస్త్రములు దొరికిన చాలును. స్త్రీల కట్లుగాదు. వారికి అలంకారములును కావలెను. నగలకు, మంచిమంచి

చీరలకు భర్తల తొందరనేయరాదు. వారినుఖదుఃఖముల నెఱిగి ప్రవర్తించుటయే ధర్మము. సంసారమునకు లాభకరమైన కార్యములను గావించుట, బిడ్డల యభివృద్ధికై పాటుబడుట, భర్తల కొడబడియుండుట, బంధుజనమిత్రులను అలిగి అభ్యాగతులను సత్కరించుట, దైవచింతన, వ్యవహారజ్ఞానము, సంగీతము, పాకక్రియానైపుణ్యము శ్రీలకుండవలసిన ప్రధానగుణములు. యువతులకు తమచుట్టములవద్ద చిరకాలము వసించుట యుక్తముకాదు. అది కీర్తిని, ధర్మాచారమును పోగొట్టును. ఆమెయొక్క స్థానము తనభర్తవద్ద. అతని నేపయే ఆమెకు స్వర్గ సుఖములనిచ్చును. ప్రత్యేకముగ ఆమె యెట్టి వ్రతములగాని ఒక్క ప్రాధ్దులను గాని నలుపవనిలేదు. ఆమె పతివ్రత యనుపేరు బొందవలెను. అనుశాసనిక పర్యమందు:

అనన్యచిత్తానుముఖ యానారీధర్మ చారికీ,
పరుషాన్యాపి చోక్తాయా దృష్టేకృదేన చక్షుషా,
సుప్రసన్నముఖభర్త రాగనారీసాపతివ్రతా॥

అని చెప్పబడియున్నది. అనగా, మగడుతప్ప యితర పురుషుని తలపనదియు, ధర్మాచారపరాయణయు, భర్త పరుషపుమాక్కుల నాడినను కోపపడక సంతోషనాస్వంతయై యుండునట్టి శ్రీ పతివ్రతనాబడును. అట్టి కళ్యాణిని చేపట్టిన ధన్యుడు వీలుకల్గినప్పుడెల్ల నింటియందే యుండగోరును. అతనికి గృహముకంటె వేరు స్వర్గభూమియుండదు.

శ్రీస్వాతంత్ర్యము : ముసాలోని అభిప్రాయము

వడ్ల మూడి గోపాలకృష్ణ మూర్తి గారు

“నెహ్రూయనుక్రమణ్ణి తన యధాంగితో ‘సతీ’ సంతాపముబడయుటకే నిన్ను పెండ్లాడితిని గాని మంత్రిత్యమొనర్చుటకు గాదని’ చెప్పియుండెను. నా యభిప్రాయము నింత యందమైనమాటలలో చెప్పలేక

ప్రపంచమునంతటిని నెదుర్కొనుచున్న శ్రీస్వాతంత్ర్యమునకున్నట్లు ఇటలీపరిపాలకుడగు ముసాలోని యభిప్రాయమును ఇచ్చట తెలుపుచున్నాను. ప్రేమతోకాక కత్తిమునతో భయపెట్టి పరిపాలించుచు గాంధీమహాత్ముని అహింసాతత్వమునకు కేవలముద్యుతిరకోద్యమము గలిగిన ఈనిరంజనకాధికారి విపరీతాభిప్రాయములను “గృహలక్ష్మి” పాతకు లిడివరకే కొంత తెలిసికొనియున్నారు. దీనివిషయ విమర్శకదృష్టితో పఠించి బాగుగులయోచించి ఆత్మపరిశోధనకేసికొనవలసిన భారముచంద్ర శ్రీలోకముహదహుడనున్నది. కనుకనే ఇందలి ప్రతివాక్యమునకును ద్యుతిరేఖదనేయమ్యును, ఈ వాక్యవర్ణి పాతకుల కెంగింప సాహసింపితిని.

పోయినను దీనితో చాలవర కేగిగించెదను. ఈనాటి శ్రీ రాజీయములలో పొల్లాన్నచో దేశమేను మునకై తా వహింపవలసిన బాధ్యతను గమనింపకపోవుట కవకాశముండును. కనుకనే శ్రీ రాజీయరంగ మునకొక్క గంతులువైచుట నేను మిక్కిలి దేవ్వింపదను.

శ్రీ లెన్నడును, ఎట్టి క్రొత్తవిషయమునుగాని కనుగొనలేదు. వైద్యకాస్త్రము, న్యాయకాస్త్రము, లలితకళలు, నాట్యము-దేనియందుగాని ఒక శ్రీ యీ మూతనపరిశోధన నొనర్చినదని ప్రేలుపెట్టి చూపగలవారెవరైననున్నారా? శ్రీ లనుకరింపగలరేగాని పుష్టింపజాలరు. ఎంతదూరమో యో-నారి యాధరణములు, దుస్తులు మొదలగువానివిహిత వారు స్వతంత్రముగ నిర్ణయింపజాలరు. ఈచీర ఇట్లున్నచో పొందగదాయకము - ఈయాధరణ మీతిరుగనున్నచో శేత్రోత్సవ మనిపూడ శ్రీబుద్ధికి తోచదు. పురుషుని ఆలోచనయే వారికి గతి. రాచరీయములలోగూడ వీరియవస్థ ఇంతగనేయున్నది. పార్లమెంటులోని శ్రీలు కేవలము అల్లరిపిల్ల కాయలే. అనవసరప్రసంగములు మొందు, ఒకచట్టముయొక్క మంచిచెడల విచారించి యుక్తాయుక్తవిచక్షణజ్ఞానముతో తమనిర్ణయము నొసగుట వీరి కలవాటలేదు. పార్లమెంటుసభాపాధవిశోదైక్యమువకే భిన్నముగను, సామాన్యధర్మమువకే కేవలము వ్యతిరేకముగను ప్రవర్తించి తమ వ్యక్తిత్వమును నిలువబెట్టుకొనుచుండురు. భావిమానవజాతియగు కిశుపులపోషణము, రాజ్యపాలనముఅను నీ ద్వంద్వకార్యనిర్వహణమును శ్రీ యొవ్వజాలదు. ఇందువ నేదియేని ఒక్కటిమాత్రమే యాపె చేయగలదు. ప్రకృతి శ్రీని పిల్లలతల్లిగానుండునట్లేర్పాటుచేసినది. రాజ్యాంగవ్యవహారముల పురుషులకు వదలివేయుటయే శ్రేయోదాయకమని శ్రీ ఎంతత్వరలో తెలిసికొనిన వంతమందిరి. శ్రీ సుపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు నేను ప్రతికూలుడను. శ్రీస్వాతంత్ర్యము ప్రపంచమున కణుమాత్రమైన మేల్పాపిగూర్చలేదు సరిగదా మటుంబిసంస్థనే కూర్చివైచి ప్రపంచకాఠికి ప్రబలశక్తువుగా నున్నది. కొలదికాలముక్రిందట నేను జనాభారెక్కలను పండించినాడగా ప్రపంచముకందంతటను జనములు తగ్గిపోయినట్లు తెలిసినది. పురుషులుచేసెడి ఉద్యోగములను, వారు నిర్వహించెడు రాజీయబాధ్యతలను శ్రీ తేవహించుచు స్వతంత్రత ననుభవించుచోట్ల నీవిషయము మరియు పుట్టముగ కనబడుచున్నది.

రాచరీయముల శ్రీలు సహజముగ నవగ్గులు. కిశువులు, వివాహములు మొదలగువిషయములందు చట్టనిర్మాణమొనర్చుటకు వీరికి ప్రత్యేకసామర్థ్యముండుట వాస్తవమే. అనాదినుండి శ్రీబాతి కట్టికత్తణము లేకపోవుటచేతను సహజముగ తాత్కాలికావేశభూరితలగుటచేతను వారివలన దేశమునకు మంచికంటె చెడుగే ఎక్కువుగ బరుగుచున్నది. శ్రీలు కొన్నిపట్ల దేశోపయోగకరములగు కొన్నిచట్టముల నిర్మించుటకు కారణభూతులైయుండినటుట నేను కాదనను. కాని ఈచట్టముల కొకయాకృతినిడి వానిని ఆచరణలోబెట్టి వానివలన నేమైన ప్రపంచమునకు ప్రయోజనముకలుగ జేయుటకు పురుషసహాయ మత్యవసరమైయుండెను.

అణుమాత్రమైన యదాభానుభవముగల శ్రీని మీరవ్యర్జన నెచ్చుటవైన భాడగజిగిరా? నాకుటుంబమునగల శ్రీలపట్ల నుదితగౌరవమున్నప్పటికిని, నేనుమాత్ర మట్టియాపెను చూడలేదని చెప్పువలసియున్నది. శ్రీలు పురుషునిజీవితమును సుఖసంతోషముగ జేయుట కత్యవసరము. కాని వారింటనేనుండి పిల్లలను కనిపెంచుచు పురుషునికి అధ్యాత్మికముగ సాయపడుచుండవలెను.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పదము

తొ కుక్క పల్కులు

శ్రీమతి మొగసాటి అప్పలనరసమ్మగారు

పండమ్మపండు !	నున్నపిండి—	గొడ్డసంత—
ఏమిపండు ?	ఏమినున్న ?	ఏమిగొడ్డ ?
మామిడిపండు—	మినపనున్న—	బత్తెగొడ్డ—
ఏమిమామిడి ?	ఏమిమినప ?	ఏమిబత్తె ?
ముంతమామిడి—	పెద్దమినప—	పాడిబత్తె—
ఏమిముంత ?	ఏమిపెద్ద ?	ఏమిపాడి ?
ఆముదంముంత—	బడిపెద్ద—	పాటపాడి—
ఏమిఆముదం ?	ఏమిబడి ?	ఏమిపాట ?
వంటఆముదం—	వీధిబడి—	బూరపాట—
ఏమివంట ?	ఏమివీధి ?	ఏమిబూర ?
పిండివంట—	సంతవీధి—	తొబూర.
ఏమిపిండి ?	ఏమిసంత ?	

౨. పాటలు

చిన్న పిల్లల పాటలు

శ్రీమతి డి. సీతాబాయిగారు

అటకుపిలువు	అడుకుందాం రండి !
పిల్లలారరండి !	అట్టాముక్కులు తెండి !
పిడికెడుబియ్యం తెండి !	శీలశీలబండి
	చిత్రమెనబండి !

కొత్తగుర్రాల బండి !

కొనుక్కుందాం రండి !

౨

కూతురు పాట

చందమామ చీరగట్టి

నన్ను బియ్యం వల్లోపోసి

అమ్మా ! నేను చిన్నదాన్ని

అల్లుడొస్తే పంపబోకు

ధిల్లీకోట చల్లగవుంటే

దినానికి టంకం నేనేతెస్తా.

౩

గోవిందుడు మీద పాట

గోవిందుడమ్మ ! గోపాలుడమ్మ !

కొబ్బరి బెల్లమూ కొనితెచ్చెనమ్మ !

ఏడుమేడలమీద నన్నుంచెనమ్మ !

ఏడాదికోసారి తావచ్చెనమ్మ !

గజెలపాపణ్ణి నేగంటినమ్మ !

ఎత్తుకొనిముద్దాడ తానెవ్వరమ్మ !

చిక్కుడుచెట్టుక్రిందికొస్తే ఫీఫీ అనిపిస్తు

కాకరచెట్టుక్రిందికొస్తే కాదుకాదనిపిస్తు

పొట్లచెట్టుక్రిందికొస్తే పోపో అనిపిస్తు

పల్లెటూరుగనుక బలిసిపోయాను

పల్నవాసమైతే పట్టుకు తన్నిస్తు.

౪

గుర్రం పాట

గుడిగుడి గుంచం

గుండారాగం

పాములపట్టం

పడగారాగం

అప్పడాలగుర్రం

అటకీబోతే

పేపేగుర్రం

పెత్తనానికిబోతే

కత్తెయనా? బద్దెయనా?

కాకరచెట్టుకు నీల్లోయనా?

౫

కొంగ పాట

కొంగకొంగ గోల్లు

నీచేతిరాల్లు

నాచేతి పువ్వులు

నీచేతిగోల్లు.

౬

గణపతిమీది పాట

ఓబొజ్జగణపయ్య

నీబంటునేనయ్య;

కమ్మని నెయ్యయ్య

కందిపప్పయ్య;

పేరిననెయ్యయ్య

పెసరపప్పయ్య;

ఎలుకవాహనమదే

ఎక్కరాదయ్య !

ఉండ్రాళ్లమీదికి

దండుబోవయ్య.

౭

పువ్వులుకోయ పాట

పొద్దు పొద్దూ లేదామా !

అక్కల్లారా! పోదామా !

పోయి, పొన్నపూలు తెద్దామా !

తెచ్చి- దండలు గుచ్చుదామా?	దానికేం మందు?
గుచ్చి, రామునిమెడలో వేద్దామా?	వేపాకుచేదు
వేసి, భజనలు చేదామా?	వెల్లుల్లిగడ్డ
గచ్చ కా య ల ఆట పాట	నూనెమ్మ బొడ్డు
కొండమీద వెండిగిన్నె	నూటొక్కధార!

కొక్కిరాజు కాలువిరిగె

3. బుద్ధి పరీక్ష

యుక్తి లెక్కలు

[ఇవి బాలరయు బాలికలయు బుద్ధిబలమును పరీక్షించుటకు ఉద్దిష్టమైనవి. కావున ఈ యుక్తిలెక్కలను సమాధానము వ్యక్తత్రముగ వ్రాలోచించి 12 చందస్యగములకు లోబడిన బాలబాలికలు ఆగస్టు 10-వ తేదీ లోపున తేఖాముఖమున (ఉత్తరములో వారివయసు తప్పక తెలుపవలెను.) మాకు తెలియజేయరుగా!

—సంపాదకుడు.]

బంధక విగోచించరావు గారు

రామును, రంగును అను యిద్దఱు అన్నదమ్ములు ధాన్యముతోనున్న 20 వరుస గాదులు పంచుకొనవలయును. మొదటిగాదిలో ఒకపుట్టెను, 2-వ గాదిలో 2 పుట్టెలు, 3-వ గాదిలో 3 పుట్టెలు, 4 వ గాదిలో 4-పుట్టెలు యిట్లు యెన్నోవగాదిలో అన్ని పుట్టెలు గలవు. (20-వ గాదిలో 20 పుట్టెలున్నవి అన్నమాట) గాదులుకూడ సమానముగానుండవలెను. ధాన్యము ఒకగాదిలోనుంచి ఒకగాదిలోనికి మారకూడదు. ఎట్లు పంచిపెట్టెదరు?

శ్రీమతి కామరాజు సుశీల గారు

2

శ్రీమతి కామరాజు సుశీల గారు

ఈక్రింది త్రోపుమలెక్క పైవరుస యందు 8 అంకెలు గలవు. ఆ 8 అంకెలుకూడిన మొత్తము 36 యగును. క్రిందివరుసలోకూడ 8 అంకెలు గలవు. వాటినికూడినను 36 అగును. పైవరుస అంకెలనుండి క్రిందివరుస అంకెలను త్రోసివేసిన, కేవలమునకుకూడ 8 అంకెలు రావలెను. ఆ అంకెలనుకూడిన మొత్తమునయితము 36 కావలెను. ఆ అంకెలేవి?

౪. వి నో ద క థ

కా కి, పి చ్చ క క థ

క్రి మ తి క ఙ్గి నీ తా కా యి గా రు

ఒకకాకి పిచ్చుక నేస్తం కట్టుకున్నాయి. కాకి కర్రలయిల్లు కట్టుకుంది. పిచ్చుక విడకలయిల్లు కట్టుకుంది. ఒకనాడు కాకి కడవతోటి, పిచ్చుక చిందెతోటి పూరిబయటి నీటి బావివద్దకు వెళ్లి వీళ్లు తోడుకుంటున్నాయి. ఇంతట్లో గధాలు వానకురిసింది. కాకమ్మది గట్టిచేద. పిచ్చుకది దిల్లిచేద. కాకమ్మ గబగబ వాలుగుచేదలసిళ్లు తోడుకొని కడవనింపు కొని యింటికి వెళ్లిపోయింది. పిచ్చుక ఎంతసేపుతోడినా చిందె నిండటంలేదు. ఈలోగా రోడ్డుమీద వదవలై పారుతోంది వాననీరు. ఎల్లాగయితేనేం కొంచెంనీళ్లు చిందెలోపడగానే బ్రతుకుతోంది-పిచ్చుక యింటికివెళ్లడానికి. దూరలో కాలుజారి పడింది. చిందె సాట్టుపడింది. ఆఖరుకు యింటికివెళ్లి చూస్తే విడకలయిల్లుగవక వానకు పూర్తిగాతడిసి కరిగిపోయింది పిచ్చుకయిల్లు. ఇంక నిలువనీడలేక కాకమ్మయింటికి వెళ్లింది.

అక్కడ కాకమ్మ మంటచేసుకొని తనచిల్లలకు పెట్టుకొని తనముగనికే అన్నం పెను తోంది. పిచ్చుక అన్నదిగదా “కాకమ్మా! కాకమ్మా! రలుపుతీయి” అని. కాకమ్మ అన్నదిగదా “వుండవమ్మా! నాముగనికే అన్నం పెనుతోవున్నాను” అని. కొంతసేపటికి పిచ్చుక మళ్లీ “కాకమ్మా! కాకమ్మా! రలుపుతీయి” అంది. “ఉండమ్మా! నాచిల్లలకి వక్కలుచేస్తున్నాను” అని కాకమ్మ బదులుచెప్పింది.

మళ్లీ కొంతసేపటికి “కాకమ్మా! కాకమ్మా! రలుపుతీయి” అందిపిచ్చుక చలితో వడవడ వడకునూ. ఆఖరుకు కాకమ్మ రలుపుతీసి పిచ్చుకను లోపలికితీసుకునివెళ్లి కొంచెం అన్నంపెట్టి వసారాలో వక నులకమంచంవేసి దానికింద వక కుంపటివుంచి, మంచంమీద వడుకోమంది. పావము! పిచ్చుక చలికాచుకొంటూ వడకుంది. కాకమ్మ మగడూ, పిల్ల అతో గదిలో వడుకుంది.

కొంతసేపటికి పిచ్చుక లేచింది. చలి వడలిపోయింది. మంచంమీదనుంచి దిగి యిటూ అటూ కలయబూచింది. అక్కడ సెవగలతట్ట వకటి కనబడింది. ఆ సెవగలని కుంపటిలోపోసి కాల్చుకొని ఒక్కొక్కరింజానే తినడం మొదలుపెట్టింది. అలాగున తెల్ల పాచేనడి ఆ సెవగలన్నీ తినవేసింది.

తెల్లవారగానే కిటికీలోంచి తుర్రున పారిపోయింది పిచ్చుక. కాకమ్మా పిల్లలూ వచ్చిచూస్తే మంచంమీద పిచ్చుక లేదు. ఏమయిందా అనిచూస్తే కిటికీలవలల కిచకచ మని ధ్వనిచేస్తూ ఉన్నది. సరే వెళ్లిపోయిందిగదా అనుకొని కాకమ్మా పిల్లలు మొఖాలు కడుక్కోడానికి లోనికిపోయారు.

కథ కంచికిపోయింది, మనం యింటికివచ్చాం.

గ. పాఠశుస్తకపరామర్శ

ప్రాథమిక పాఠశాలలు : వాచకపుస్తకములు

జోన్యల వేంకటరావుగారు

విద్యావిషయకోశ్చక్రము లెప్పుడును మారుచునేయున్నది. కాస్త్రాక్షులు నిరంతరము విద్యావిషయము లనుగూర్చి భిన్నాభిప్రాయముల నిచ్చుచున్నారు. విద్యయన మనోవికాసము నిచ్చునది. మనజానమున్న సహజ శక్తుల ననువైనరీతి నిస్తరింపజేయుటయే విద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈవికాసము గురువుకొద్ద కిక్షణము వలన సమగూఢవలయును. కావున బడిలో జరుగవలసినపని యేమన:-

1. పసిపిల్లల సహజశక్తులను గుర్తించుట.
2. వాని యభివృద్ధికి గావలసిన ప్రోత్సాహముల నుపయోగించుట.
3. వాని వికాసమునకు వలయుపాఠనముల నుపయోగించుట.

పిన్నవాడొకడు కొన్నియొకములను 'స్నేహితుమాత్రమున మనోవికాసమును బొందినవాడనియు, ఆతడు పెద్దయైనతనకు తనజీవితమును సౌఖ్యముగను సంతోషముగను గడుపుకొనగలడనియు' వేరాలము. పిలయన విషయములను గ్రహించినంతనే మనోవికాసము గలుగునేడు. గ్రహించినవిషయముల నొకక్రమము ననుసరించి యేర్పరుకొని తనలో వాని నిమిష్యకొని వానిసహాయమున యితరవిషయముల పంకిలించి, పరిశోధించి, తెలిసికొనబాలిన సమర్థతను సంపాదించవలయును. ఇట్టి సమర్థతను సంపాదించుటయే మనోవికాసమును బొందుటయని గ్రహింపవలయును. కాన ప్రాథమికవిద్య పూర్తిచేసిన సామాన్యశుడు ప్రతివాడును తనచుట్టునుండు పరిస్థితులనడుచు సంతోషముగను, సౌఖ్యముగను తన జీవితాంత నడుపుకొనగలిగిన శక్తి సామర్థ్యములు గలిగియుండవలెను.

ఇట్టి శక్తిసామర్థ్యమునుగలుగచేయుటకు ముఖ్యకారణములు, మూడు అవియేనియన:-

1. ఉపాధ్యాయుడు
2. విద్యార్థి.
3. పుస్తకములు; అందుండు

విషయములు.

వైమూచింటియందును మూడవదియగు "వాచకపుస్తకములు; అందుండువిషయములు" అనుదానిని గురించి కొంచెము ఆలోచించవలసియున్నది. వాచకపుస్తకములు బాలర వయస్సును సమర్థతను మనకునం దుంచుకొని యేవిషయములగూర్చి చెప్పినయెడల వారు బాగుగ గ్రహింపగలరొ అట్టివిషయములే అందుండ

వలెను. బాలురకు ఆవిషయములు వినుగుట్టుటకుండుటయందవలెను. పాతములు పెద్దవిగాగాని పదకాక్షయము గలవిగాగాని యుండరాదు. వేరువేరువిషయములలోని పాతమును బాలురకు నముల రెంజెల్ల చేయును. అట్టి వాచకములలోనికథలు, శాస్త్రవిషయికపాతములు, భూగోళశాస్త్రములు, చిత్రాత్మకమైన కథలు ఉండవలెను. పూర్వకవుల యొక్కయు, భారత భాగవత రామాయణాది సద్గ్రంథరాజములలోనుండు వీరుల యొక్కయు విషయములను కథారూపమునగాని సంభాషణరూపముగాగాని ఉండిన బాగు.

ఇదియునుగాక ఇట్టివాచకములు బాలుర వయోబుద్ధుల వసుసరించి వ్రాసినవిగానుండవలెను. క్రమక్రమముగా పాతములలోని కావ్యము, విషయములలోని కావ్యము వృద్ధిచొందునట్లు సాధ్యమైనంతవరకు ఉండవలెను. భాష సులభముగ నేయుండవలెను. దీర్ఘములగు సమాసములనుగాని గ్రాంథిక భాషనుగాని ఉపయోగించి భాషను దుర్భాష్యమగునట్లు చేయరాదు. పాతరచనాపద్ధతి చిత్రరంజకముగానుండవలెను.

ప్రతిశాస్త్రవిషయిక పాతమునందును అసగా జంతువులనుగురించిగాని మొక్కజాతులనుగురించిగాని వ్రాసినప్పుడు పటములు ఆకర్షణీయములుగను ఎదురుగాను ఉండవలెను. అట్లుండుటవలన బాలురకు సంతోషమునందగానే పాతముపై పేరు చదువనక్కరలేకుండగనే ఫలావాపాతముగదాయని గుర్తించుటకు సులభ సాధ్యముగా నుండును. క్రిందితరగతులలోని బాలురు పూర్వకథలు, విదేశబాలుర జీవితములు వారి యాట పాటలనుగురించినవి వినుటకుత్సాహపడుచుండురు. అట్టిపటములను మెండుగను విప్రులముగాను ఉండిన బాలురు నేర్చుకొనుటకుత్సాహపడుచుండురు.

మనదేశము నేలిన శివాజీ, అక్బరు మున్నగురాజవరేణ్యుల చిత్రలు వారల జీవితములు వారీదేశమునకు చేసిన ఉపకారములు చదివిన పేదకుగానుండును. ఇకను భాగవత రామాయణాది సద్గ్రంథములలోనుంచి ఎత్తివ్రాసిన ద్రువునికథ సీతాకల్యాణము మొదలైన పాతములు ఆదరణీయములు. ఇట్టిపాతములు ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసములందు బాలుర మనస్సులందు హత్తుకొని పెద్దయైనకొలది వైవభక్తి, దేశభక్తి, పెద్దలయందు నమ్రత, మంచినడవడి మొదలగు సుగుణములు అలవలుపగలవు. వ్యాకరణవిషయములను క్రమేణ నేర్పుటకు పుస్తకము చివరగాని ప్రతిపాఠాంతమందుగాని విషయములచేర్చుట బాగు.

పాతములలోని విషయములు బాలురకు కొన్ని తెలిసినవిగాను కొన్ని తెలియనివిగాను ఉండవలెను. అన్నియు తెలిసినవిషయములుండిన బాలురు చదువుటకు శ్రద్ధతీసికొనరు. అన్నియు తెలియనివియుండిన అసలు చదువుటకైన ప్రయత్నింపరు. వాచకపుస్తకముల నడుమగాని తుడమగాని కొన్నిపద్యముల జేర్చవలెను. అడుగుతరగతుల పుస్తకములలోని పద్యములు మంజరీలక్షణసమన్వితములై యుండవలెను. దనరాపాటలవలె వింపుగ బాలురు పాడుకొనుట కర్హములై యుండవలెను. ఇక పైతరగతులలోని పద్యములు కొన్ని పూర్వకవి విరచితములై యుండవలెను.

ప్రతిపాఠాంతమందును కఠినపదములు వాటి కర్థములువ్రాయుచున్న బాలురియొక్క పదజాలము వృద్ధిచొందుటయేగాక అపదములకు అలవాటుపడి శ్రోత్రివిషయములు చదువునప్పుడు ఇతరులయొక్క సహాయములేకుండగనే చదివి వానిని చక్కగా గ్రహించగలుగుదురు.

పాతములలో సాధారణముగా ఒకమాటకు అనేకమైన అర్థములుగాని ఒక అర్థమునిచ్చు పెక్కుమాటలుగాని గలవు. అట్టిచోట ఒకేఅర్థమునిచ్చు మాటలు వేరువేరుగా నుపయోగించిన బాలురు భాషాభాసము సులభముగా వృద్ధిచొందగలదు. అందుకు ఉదాహరణముగా సముద్రము, కడలి, అంబోధి, రత్నాకరము, జలనిధి మున్నగునవి చేకొనవలెను.

ఇంకను వాచకపుస్తకములలోని పాఠములు ఆచారగతుల బాబులకు అనువుగానుండునట్లు చిన్న తరగతులకు చిన్న పాఠములుగను పెద్దతరగతులలోనికి పోవుకొని పెద్దపాఠములుగను ఉండవలెను.

1.వ తరగతిలో పాఠములు చిన్నవిగను 30 నిమిషములకంటె ఎక్కువకాలము పట్టుచిగను ఉండరాదు. ఎందుచేతనగా 1.వ తరగతివిద్యార్థులు చాలచీపు వారిదృష్టులను ఒకవిషయముమీద కేంద్రీకరించి బోధించినపాఠములబట్టి వారినేత ద్రాముంగు వేయించుటగాని పాఠముయొక్కపారాంశము వారి స్వంతమాటలలో చెప్పించుటగాని అనువుగానుండునట్లుండవలెను.

వాచకపుస్తకములు మొదటితరగతిలో పెద్దఅక్షరములుగ నుండవలెను. అట్లుండిన బాబురు అక్షరములను తెంటునే గుర్తించుటనున్న వేగముగ చదువుకొనుటకును ఉపయోగించును. మాటలు ఒకేకేలిగా కట్టమువచ్చునట్లుండిన బాబురు చదువుటకుత్సాహపడుదురు. పుస్తకములలో అచ్చుతప్పులుగాని అచ్చు సరిగా కనుపించకపోవుటగాని యుండరాదు.

ప్రాథమికపాఠశాలలో చదువువారు చాలమంది నీదజరులబాబులై యుందురు. అట్టివారు పుస్తకములు పెద్దఖరీదులుపెట్టి కొనజాలరు. కాన వాచకపుస్తకములు తెల నీదపాదల కందుబాటుగానుండునట్లు సరసముగా నుండవలెను. అట్లుండక హెచ్చుతెలయుండిన ఎవరును కొనరు. ఒకచో కొనునట్లు మనము నిర్వహించిన స్కూలులోని విద్యార్థివృద్ధికిని బడియొక్క జెన్నెత్యమునున్న చాల భంగకరముగానుండును. ఇన్నివిషయములను గమనించి భావిపరిణామమునకు బాధ్యులుకాగల బాబులకు వాచకపుస్తకములు ఏర్పరపదగును. మరియు పాఠశాలలందు బాకవిషయములు ప్రస్తుతము రాష్ట్రముపరిపాలనలో నొక్కరికినే యుండవలసియున్నది. ప్రాథమికపాఠశాలలందలి విద్యార్థులమూలమున కిట్టినిగ్గయ మనావశ్యము. జనలలో తెక్కుతెగలుగలవు. ఒక్కొక్కతెగకు కొన్ని నైస్థికలక్షణములు గలవు. ఒకప్రదేశముందు నివసించుజనులకుగల పరిస్థితులు మఱొకస్థలమునందుండువాని పరిస్థితులకు భిన్నములైయుండును. విశాఖపట్టణజిల్లాలో నటనీ ప్రాంతముల నివసించు కొయలకు కృష్ణాజిల్లాలో ముఖ్యపట్టణమగు బందరుపురమునందు జనులకు పరిస్థితులలో ఎంతభేదముగలదో చూడుదు! వీరికిని కర్నూలుజిల్లాలోనుండు ఆదిమాంధ్రులకును పరిస్థితులలోగలట్టి వ్యత్యాసమును గనునింపును. వీరిందరకు ఒకజీవితమగు ప్రాథమికవిద్యార్థివిషయము బువకరించునా! మరియు సముద్రతీరవాసులకును పల్లపుశేలముందుండు కృషీవరులకును, దక్కనుపీటగాములందు నివసించువారికిని మధ్యపుకొండలలో గాపురియుండు చెరువులకును పాకవిషయములు సమానముగ స్పృశుపడగదా.

కాబట్టి దేశకాలప్రకారముల ననుసరించి పాకవిషయములను ఆయాచోట్లునుండు బడులకు నిగ్గయు చేయవలసియున్నది.

౬. నీ తి క థ

శిశువులు పెద్దవారికంటె దెలివిపరులు

రూ స న గు డి నా రాయణ రావు గారు

వైశాఖమాసము. అవరాహమాము. ఉలుము మెఱుములలో బాములు ప్రేలంగట్టిన విధంబున ఘోరధారగ వర్షము గురిసెను. వాననీరు పల్లములనిండి చిన్నప్రవాహములుగఁ వెలికి బాటుచుండెను. ఒక యెఱువువడియనుండి ముఱికినీరు సన్నగఁ బయలు

వెడలు చుండెను. ఆ యెఱువు వడియ రెండిండ్లకు నడుమనుండుటచేతను, అప్పుడె వాన వెల్పుచూసి యుండుటచేతను, ఇరుగుపొరుగిండ్ల శిశువులిద్దరా యెరువుపడియకుం జని యానీట నామకొన నుండుచుండిరి. ఆ శిశువులలో నొకతె యిండుక పెద్దది, మఱి యొకతె పిన్నది. పెద్దదాని తల్లి తనబిడ్డకు బనుపురంగుగల యంగీని బావడను దొడిగి యుండెను. పిన్నదానితల్లి మేఘవర్ణముగల యంగీని బావడను దన కూనకుఁ దొడిగియుం డెను. పిన్నది పడియలోనికిఁ దిగఁ జూచుచుండెను. పెద్దది దానిఁజూచి “సీతా, పావ డతోఁగూడ నీటిలో దిగవద్దు. పావడ తడిసిన మీయమ్మ గొట్టును. నేను బావడ విడిచె దను, నీవును విడువుము” అనెను. ఇద్దఱు శిశువులును బావడలువిప్పి యొడ్డునఁబెట్టి యంగీ లను నెగఁద్రోసి కొనుచు వేర్వేఱు ప్రక్కలనుండి నీటి పడియలోనికి దిగిరి. నీలకు మో కాళ్లు మునిగెను. అప్పుడది “అచ్చీ! ఇక్కడలోఁతెక్కువగానున్నది. నాకు భయమ్మగు చున్నది” అని బిగ్గరగాఁ బలికెను.

“అదియేమిలోఁతె? అంతకంటె నెక్కువలోఁతుండదులే నాదగ్గరకుఁ దిన్నగ రమ్మ” అని లక్ష్మినుడిపెను. వా రొండొరుల సమీపించుచుండిరి.

“సీతా! నీళ్ళను గట్టిగాఁదట్టవద్దు. ఊరకరమ్మ” అని లక్ష్మి నీతను మంద లించెను.

ఈ మాటలు చెవులఁబడినతోడనే నీత మిక్కిలి చెలరేగి కాళ్ళతో నీళ్ళనుజిమ్మ నారంభించెను. లక్ష్మియంగీపై సంతయు ముఱికిసీరు పడుటయెగాక దాని ముక్కులోప లను కనులలోపలను సీరు ప్రవేశించెను. లక్ష్మి తనకనులను దుడిచికొని తన యంగీపైని ముఱికినీటి మరకలనుజూచి నీతపై మిక్కిలి కోపపడి, చీవాట్లుపెట్టుచు దానింగొట్టఁ వెంబ డించెను. నీత తప్పుచేసినదగుటచే దిగులుపడి, నీటిపడియనుండి వెలికినూఁకి తనపావడఁ గైకొని యింటివంకఁ బరువిడుచుండెను. లక్ష్మి తల్లి యటఁబోవఁదటస్థించుటచేఁ దనబిడ్డ యంగీపయి ముఱికి మఱకలుండుటనుజూచి “పాశుబిడ్డ! ఎక్కడఁబోయి యుంటివె? అంగీ యంతయు ముఱికియైనది” యని యఱచెను.

“నీత న్నాపై సీరుజిమ్మెను” అని లక్ష్మి బదులుపలికెను. లక్ష్మి తల్లి నీతను ఒట్టు కొని చెంపలపై రెండువాయించి బుగ్గలు పులిమెను. నీత వీధియంతయు వినునట్లుగ గట్టిగా నేడ్చెను. నీత తల్లి పరుగెత్తికొని వచ్చెను.

“ఓసీ! ఎందుకే నా బిడ్డను గొట్టుచున్నావు” యని యనుచు నామెను గద్దెంప నారంభించెను.

మాటకుమాట హెచ్చెను. ఆయంగనలు నోటికిసిదీర నొండొరులఁ దిట్టికొనిరి. పలువురు గుమిగూడిరి. ఒండొరులఁ బ్రల్లదములాడిరి. ఒకరిమాట యొకరు వినకుండిరి. వారొట్టుఁ బెట్టుకొనుచు శపించుచుండిరి. వారిలో నొకఁడు తన పొరుగింటి వానిని గొట్టెను. అలబలము హెచ్చెను. అంత లక్ష్మీయవ్వ జననమ్మర్దమునందుఁ దూఱి మధ్య వర్తయెనిలించి వారిని శాంతింపఁ బ్రయత్నించెను.

“అక్కలారా! అన్నలారా! ఏమీ యన్యాయము. మీ రిట్లు కొట్లాడుట తగునా? మీరు కొట్లాడి యొండొరులఁ దిట్టికొని పాపము నొడిగట్టుకొనుచున్నారు.”

ఆవృద్ధురాలి పలుకులెవ్వరు నాలింపరైరి. ఆమెను గూడఁ దిట్ట నారంభించిరి. ఇట్లు స్త్రీలు నిష్ఠూరముగా వాడు లాడుచుండ, లక్ష్మీ తనయంగీని నెండించి తొడిగికొని యల సీటి పడియకువచ్చి యొక చిన్నరాలితోఁ గాల్వఁ ద్రవ్వచు నందలి జలము పెద్దవీధి గుండఁ బ్రవహించునట్లు చేయుచుండెను. దీనిఁజూచినసీత లక్ష్మీయొద్దకువచ్చి యొక చిన్న కఱ్ఱముక్కతో గాల్వనుదీయుచు దానికి సాయపడెను. స్త్రీ లింకను వాడు లాడు కొనుచుండిరి. పడియయందలి జలమా శిశువులు ద్రవ్విన కాలువగుండ వీధిలోనికిఁ బ్రవహించి యిరుపక్షములవారిని సమాధానపరచుటకై ప్రయత్నించుచున్న యా వృద్ధురాలున్న చోటికి వచ్చుచుండెను. శిశువు లిరువురు తాముత్రవ్వినకాల్వ కిరుగడలఁ జనుచు మిక్కిలి యుల్లాసముతో నాడుకొనుచుండిరి.

‘సీతా! చాలు నిలపుము. నిలుపుము’ అని లక్ష్మీయఱచి పల్కెను. సీత త్రవ్వ టముచాలించి తనకఱ్ఱముక్కను బ్రవాహమునందువైచి “అచ్చీ! రావే. ఈ కఱ్ఱముక్క కాల్వలో ముగ్గుచుఁ దేలుచు నెట్లుబోవుచున్నదో చూడు” అని పల్కెను. వారిరువురు నిట్లాడుకొనుచు జనులగుంపులోనికిఁ జనిరి.

అలాడుకొనుచుండు శిశువులనిరువురిని గనుఁగొని వృద్ధురాలు ఇంకను వాడులాడు చుండు స్త్రీలతో నిట్లనెను.

“అమ్మలారా! అక్కలారా! ఎవరివిషయమై మీ రిట్లు తీవ్రముగ వాడులాడు చున్నారో యా శిశువు లిరువురు తమవైషమ్యముమఱచి యొండొరులఁ బ్రేమించుచు నేకీభావముతో నాడుకొనుచున్నారు. వారు మీ కంటె నెక్కువ తెలివి గలవారు.”

అక్కడిస్త్రీ లా శిశువులజూచి సిగ్గుచేరి దలవందికొనిరి. అంత వారు నవ్వుకొనుచుఁ దమతమగృహంబులకుం బోవఁ దరలిరి.

“మీరు శిశువులవలె నమాయకలై యుండనిచో స్వర్గకవాటంబు మీకుఁ దెలువఁ బడదు.”

‘కథామణి ప్రవాళముక్తావళి’నుండి.

2. చాలికలరచనము

లీల

సమయమంత్రరాజ్యలక్ష్మి గారు

లీలకు మూడవసంవత్సర మాసాథ శుద్ధ పంచమికి వచ్చినది. జలి బిలి ముద్దు పలుకులచే తల్లితండ్రులకు కనుంగడు నాహ్లాదము గూర్చుచున్నది. చందురుని వంటి లేత నెమ్మొముతో కలువరేకులబోలు కన్నులతో దొండపండువంటి పెదవులతో దానిమ్మ గింజలను తలపించు పల్వరుసతో వచ్చియురాని మాటలతో యల్లిల్లి పాటలతో చిన్నతనపు యాటలతో మాతాపితలకేకాక యిరుగు పొరుగు వారలకు కూడ ముద్దు కలుగ చేయుచున్నది. ఎల్లప్పుడు సోదరీ సోదరులతో కయ్యమాడు చుండును. సోదరియగు శ్యామలకు పదవ సంవత్సరము. ఆమెకూడ సాందర్యవతియే. వైశాఖమాస ములోనే పెండ్లి యయినది. ఎరువ డాక్టరు పరీక్ష చదువుచుండెను. అన్న పూర్ణమ్మ గారి ప్రథమసంతానమే శ్యామల. రామారావుగారు తమపుత్రికకు తల్లిపేరు పెట్టికొనిరి. తరువాత గోపాలకృష్ణుడు కలిగెను. కృష్ణుడు చాలా అల్లరి సిల్లవాడు. ఇప్పుడు ఆరవ సంవత్సరము. అక్క పెండ్లి ముందరనే యక్షరాభ్యాసము చేసిరి. లీల నిరంతరము బువ్వ లాటలతో పూజలతో తీరుబడి లేచుండును. లీలకు లక్క పిడతల కొక పెద్ద దేవ దారు పెట్టియున్నది. దానిలో మూతలు లేని డబ్బాలు పనికిరాని పుస్తకాలు మొదలగు చెత్తకూడ ఉండును.

శ్రావణ మాసము వచ్చినది. లక్కతో నోములు నోచుకొనుచు, పేరంటములకు వెళ్లుచు, తనకు మంచి బట్టలు కుట్టించలేదని మారాము చేయుచుండెను. రామారావు గారు లీల కేవి కావలసిన నవి కొనుచుండును. ఔండవ మంగళవారము వచ్చినది. లీల ఆకు వచ్చని పట్టు చుమికి గొను లొడగి నాగరము, జడగంటలు, పొసులచేమంతి పూవువేసికొని మెడలో గడియారపు గొలును, నానుపేటలు వేసికొని మొలకు వడ్డాణము పెట్టికొని, చేతికి పాడుల వ్రంగరము పెట్టికొని బూతులు వేసికొని ముద్దులు గులుకుచు సోదరితో పేరంటమునకు వెళ్లినది.

నాలుగుగంటలు అయినది. అన్నపూర్ణమ్మగారు వచ్చిన ముత్తయిదువులకు వాయ నము లిచ్చుచున్నది. అప్పుడు శ్యామల యేడుస్తూవచ్చింది.

‘ఏమమ్మా! శ్యామలా! ఏడుస్తున్నావు. ఎక్కడై నా పడ్డావా? చెల్లాయి యేదీ?’ అని యాత్రముతో ప్రశ్నించినది. ఆ అలజడిజూచి శ్యామల మరింత బిగ్గరగా నేడ్వ మొదలు పెట్టినది. అక్కడ నున్నవారంతా తెల్లబోయారు. ‘శ్యామలా! చెప్పమ్మా, ఏమి భయము లే’ దని బ్రతిమాలగా బ్రతిమాలగా చెల్లాయి కనబడలేదన్న అంశము తేల్చినది.

ఆమాట వినగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు మొదలు నరికిన కదళీలరువువలె క్రిందకు పడిపోయి విచారిస్తూన్నారు. తనదిట్టితల్లి కనపడక పోయినప్పుడు విచారము కాక ఏ మున్నది? అయినను అన్నపూర్ణ కొంచెము ధైర్యముగల ఆవిడే. వచ్చినవారిలో నొక యామె “ఏమోనమ్మా! రోజులు తిన్నగా లేవు. వంటి నిండా వస్తువులున్నాయి. ఎవరి కన్ను కుట్టిందోకాని చక్కని పిల్ల. మారత్నంతోటి ఆడుకునేది. ఏనందులోకి పోయినదో” అన్నది. “శ్యామలా! ఎక్కడ వరకు నీ దగ్గరవున్నదా పిల్ల? నీవెక్కడ చూచుకున్నావు దాని” నని అడిగింది రామమ్మగారు. “నేటి వారంటివరకు వెళ్లిపదాకావున్నది. ఆ రోవార నాల్గు యిళ్లుదాటి పుసులూరి వారింటికి వెళ్లి చూచుకున్నాను. లేదు. అక్కడ యిళ్లన్ని సందులోను వెతికాను కనిపించలే” దన్నది శ్యామల. పేరంటాళ్లంతా ఒక్కొక్కళ్లే వెళ్లారు.

అన్నపూర్ణ యెట్టకేలకు ధైర్యము తెచ్చుకొని జవాను వెంకటదాసుని పిలిచి నేటి వారి వీధినంతా వెదకి రమ్మన్నది.

వీరయ్యను కోర్టుకు వెళ్లి బాబుగార్ని తీసుకొనిరమ్మన్నది. తాను దేవుళ్లకు మ్రొక్కుతోన్నది. లీలలేనిదే యిల్లు చిన్నపోయినది.

ఇంతలో రామారావుగారు వాడిన మొగముతో యింటికి వచ్చారు. ఆయన్ని చూచి అన్నపూర్ణ, శ్యామల గొల్లుమన్నారు. వారితో రామారావుగారు కూడా విచారిస్తున్నారు. “నా చిట్టి తల్లి యేమైనదో? వెతికించండి? లీలను ఎవల్లాత్తుక పోయాలో కనుక్కొండి. లీలలేనిదే యిల్లు చిన్నపోయింది. పోలీసువారికి రిపోర్టు చేయండి. అలస్యము చేయవద్దు” అని గోలపెసుతో దన్నపూర్ణ. “నాన్నా! చూచునాన్నా? చెల్లాయి ఏమై పోయిందో?” అని శ్యామల అన్నది. పాపము కృష్ణున కిదియేమి తెలియలేదు.

ఏడుగంటలకు కృష్ణుడు స్కూలునుంచి యింటికి వస్తున్నాడు. ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి లీల కుక్కపిల్లతో ఎదురురాలేదు. లోపలికి వచ్చేటప్పటికి అమ్మ, అక్క యేడుస్తున్నారు. నాన్నకూడా ఆవిధంగానే యున్నాడు. కృష్ణునకు సంగతి బోధపడింది. తానుకూడా లీల

కోసం విచారిస్తూన్నాడు. రామారావుగారు పోలీసువారికి రిపోర్టువ్రాసి వెంకటదాసు కిచ్చి యిన స్పెక్టరుగారి కందచేయమన్నారు. ఇంతలో వీరయ్యవచ్చి పిల్ల కనపడ లేదన్నాడు. రాత్రి ఎవరు భోజనాలు చేయలేదు.

మరునాడు సాయంకాలము ఇనస్పెక్టరు వద్దనుండి యీ ప్రతిరం వచ్చినది.

“రామారావు గార్ని.

మీ తనయ రేపు నాల్గు గంటలకు దొరకవచ్చును. కనుక నాల్గు గంటలకు స్టేషనుకు రావలెనది.”

ఈ ప్రతిరము రామారావుగారు అందరికీ చదివి వినిపించారు. వారికి కొంచము అశ అంకురించినది. ఆ వేళ రెండు మెలకులు తిన్నారు. ఎప్పుడు తెల్లవారునా? ఎప్పుడు సాయంకాలమగునా? ఎప్పుడు లీల కళ్ల బడునాయని తొందరపడుతున్నారు. తెల్లవారినది. ఇనస్పెక్టరుతో మాటాడుదామని రామారావుగారు ఏనుగంటలకు స్టేషనుకు వెళ్లిరి. అక్కడ యినస్పెక్టరులేడు. వారి బంట్రోతు సాయంకాలము రమ్మన్నారని చెప్పాడు. రామారావుగారికి ఏమీ పాలిపోవుటలేదు. తెల్లవారితే శుక్రవారము. శ్యామల మామగారు శ్రావణపట్టి పట్టుకుని వస్తారు.

నాల్గుగంటలకు రామారావుగారు మట్టి స్టేషనుకు వెళ్లిరి. ఇంకా యినస్పెక్టరు గారు రాలేదు. జవాను కూర్చుండమన్నాడు. వివిధయోచనలతో నిమిషాలు యుగాలులా గడుపుతున్నాడు. స్టేషనులో గుర్రపుబండి చప్పుడైనది. బండి ఆగినది. రామారావు గారు ఒక్క గంతున బండివద్దకు వెళ్లిరి. ఆయన మనసు మనసులోలేదు. సంతోష మొక వైపునా దుఃఖ మొకవైపునా కనబడుతోంది! వెళ్లగానే యినస్పెక్టరుగా రొకపిల్లను-శిశువు వశిష్టమెయున్న యొకపిల్లను-రామారావుగారి చేతులలో బెట్టిరి. రామారావుగారు లీలను చూసేటప్పటికి దుఃఖ మాగక చంటిపిల్లవలె ఏడ్చిరి. ఇనస్పెక్టరుగారా పిల్లకు కొంచెము పాలు పోయమనిరి. రామారావుగారు కాఫీ హోటలులో పాలుకొని పిల్లకు పోసి ఇంటికి తీసికొని వెళ్లిరి.

అన్నపూర్ణ యానందమునకు మేరలేదు. తెల్లవారినది. శ్యామలచే శుక్రవారపు పూజ చేయించుదామానదా అన్న ఆలోచన వచ్చినది. అన్నపూర్ణ పిల్ల చావుగండము గడచినది వద్దనియును, గడచినది గనుకనే మరియానందముతోచేసి కోవాలని రామారావుగారును వాదించిరి. తుదకు రామారావుగారి పంథమే నెగ్గినది. రామారావుగారు ప్రాద్దుననే వెళ్లి ఇనస్పెక్టరు గార్ని విందునకు పిలచిరి. తొమ్మిదిగంటలకు సాంబశివరావు గారు శ్యామలమామగారు శ్రావణపట్టితోవచ్చి సంగతివిని ఆశ్చర్యపోయారు. సంతోష మంతో భోజనములు ముగిసినవి.

ORIENTAL LAKSHMI

శ్రీమలమ్మయ్య దివ్యలక్ష్మి

నారదుడు

(మహాదేవీయనాటకము)

శ్రీధ

(మంత్రిగృహమాయనాటకము)

అనగార్యు

(అనగార్యనాటకము)

జోల పాట

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మ గారు

—“లాలిలాలికృష్ణయ్య” వలె—

జోజో రఘువంశరామా ! జోజో రవిభూషామ !

జోజో॥

జోజో రమణీయరామ ! జోజో పవళించు రామ !

దశరథసుతుడవనుచు దలతురు జనులు నిన్ను

ధరనుద్ధరించ బుట్టిన దైవామని తెలియలేరు !

జోజో॥

బంగారుడోలికాలో రంగైన పరువుపైని

సింగార మొప్పు నీవు కంగారుపడకయుండు

జోజో॥

జలకంబులాడి నీవు చాలాగ అలసినావు

కడుపార పాలుద్రావి, కన్నుల మాయుతండ్రి

జోజో॥

సీమద్దు మోముగాంచి, నీతిల్లి మురియుచుండె

నీలామేఘశ్యామ ! నిద్రించునేగ రామ !

జోజో॥

దైత్యుల సంహరించి ధర్మంబు నుద్ధరించ

తగువాడవగుదాక దయతో నిద్రించరామ !

జోజో॥

సర్వజ్ఞమూర్తి ! నిన్ను, చంటిపాడవనుచు

సఖులుదలచిరి వింత సత్యవతికిఁ చెప్పు.

జోజో॥

రంగసీమ

శ్రీమతి నరసమ్మ

కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్య గారు

శ్రీమతి నరసమ్మగారు ఆంధ్రులగు నటకురాండ్రలో పేరెన్నిక గన్నవారియందు నొక రత్నము. ఈయమ ఆంధ్రనాటకకళాభివృద్ధిరకుడగు శ్రీయుత వనారస గోవిందరావుగారి చతుర్థపుత్రిక. నైజాం యిలాకా వేములవాడ గ్రామములో 1910-వ సంవత్సరం అక్టోబరు నెల 7 వ తేదీని జనించెను. 1930 చూర్పిమాసపు గృహలక్ష్మిపత్రికలో మనకు పరిచితురాలైన శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారును వీరును సమానవయస్కులైనందున ఏక కాలముననే వీరిరువురికి అక్షరాభ్యాస మొనర్చి బ్రహ్మశ్రీ రాయప్రోలు సోమనాథశాస్త్రి గారివద్ద విద్య చెప్పించిరి. ఈపా మిక్కిలి చురుకైనదగుటచేతను ఎక్కువ తెలివి తేటలు గలిగినదగుటచేతను రెండు సంవత్సరములలో చక్కని అరజానములవడునట్టి భాషాపరిచితి సంపాదించెను. ఈమె ఉచ్చారణ విన సొంపుగానుండును. తదుపరి ఒక్క సంవత్సరము సంగీతవిద్య నభ్యసించి ఈమెకు 8-వ సంవత్సరమున అనగా 1918-వ సంవత్సరములో తండ్రి గారిచే నిర్వహింప బడుచున్న శ్రీ గోవిందరాయసురభినాట్యమండలిలో ప్రవేశించెను. అప్పటినుంచీయు 5 సంవత్సరములవరకు భాషాజ్ఞానము కొరకును, సంగీత జ్ఞానము కొరకును ఎక్కువ కృషిసల్పుచు బాల, బాలికల పాత్రల నభినయించుచుండెడిది. చిన్నతనములో బాలపాత్రలు బలరాముడు, లవుడు బాలిక పాత్రలు తొర మొదలగునవియు నభినయించినది.

1924-వ సంవత్సరములో మహారాజశ్రీ సి. వెంకటప్పయ్యగారిని వివాహ మాడెను. ఆతడు మంచి మనస్సు గలవాడు; తెలివి తేటలు గలవాడు; హాస్యోనియము

తబలా వాయించుటలో మంచి నిపుణతగలవాడు; యంత్రపరిశీలనలో ఆశక్తిమెండు. మంచి వినోదనటకుడును. ఈమెకు అన్ని విధముల అనురూపుడైన భర్త. వారి దాంపత్యము చూచినవారి కందరకు కనులకింపుగా నుండును. వారి ప్రేమపూరితమైన సంభాషణ వినిన కొలది ఆనందముగానుండును. వివాహమైన తరువాతకూడ ఈమె పురుష పాత్రలను స్త్రీ పాత్రలనుకూడ వేయుచు కీర్తిని బడయుచున్నది. పతివ్రతలగు నీత, అనసూయ, సావిత్రి మొదలైన వారిపాత్రలు ప్రదర్శించి ఈమె అనేక పండితులచే మెప్పువడసి ఎక్కువ బంగారు పతకముల నందుచున్నది. పురుషు పాత్రలలో లవుడు, నారదుడు ఈ రెండు పాత్రల అభినయించినపుడు చక్కగా ప్రేక్షకుల మనము లొప్పించుచున్నది; కాని పతివ్రతాపాత్రల నభినయించుటలో ఈమెకు అభిమానము మెండు. పాత్రభోషణమునకై అయిదుసంవత్సరములు ప్రత్యేకకృషి సల్పిన విదూషిమణి. శ్రీమతి సరసమ్మగారు వివిధ నాటకములందు అభినయించిన పాత్రల చిత్రములను ఈసందికయందు ప్రచురించినారము.

క న్యా క వ యి త్రి

స ర హ రి శెట్టి వేంకటరత్న ము గారు

ననుబోలు రమణుండు దొరకునోలేదా?	మేముకూర్చుండుము చెట్టునీడలన;
సిరియున్న నేమాయె విద్యలేకున్న?	భావనామయలోక వర్తనముచేత
కవియానా కాక కామాంధుడేయానా?	వీక్షించెదము మేము చిత్రమృతెన్నో;
యెట్టులున్నదా నా యదృష్ట? మోచెలియ! విమలతరంగిణీతటినిఁ గూర్చుండి	
తల్లిదండ్రులతోడ దైర్యానఁదెలిపి	మధురపుంబాట నైక్యముగఁ బాడెదము;
కవిపాణినే నేను కేలగీలింతు	ప్రకృతిశోభనుజూచి యందున్నయట్టి
నేనుకోరినయట్టి నాథుఁడేకాఁగ	పరమేశ్వరునిఁగాంచి హర్ష మొందెదము.
నేమనివర్ణింతు నేఁబొందుసుఖము?	* * *
ధనమునఁగల్గినా తస్థయత్వమ్ము?	కరుణాభుడేవన్నఁ గరుణింపకున్న
మనసులందేయుండు మనసుఖంబెల్ల;	నేనుచేయుదునంచు నశ్రువుల విడిచె.
రమ్యనిర్జనప్రదేశములు రాణింప	

వ ని తా లో క ము

శ్రీమతి పాశ్చాత్య మూర్తీ గారు:—

ఈమె బ్రాహ్మణ సంశయమున జన్మించినది. తిరువాన్కూరు హైకోర్టులో గుమాస్తాగా నియమింపబడినది. బ్రాహ్మణస్త్రీలలో నిట్టి ఉద్యోగమును ఁడయుట కేమయె ప్రథము రాలు.

శ్రీమతి పాకల సౌభాగ్యవతిమ్మ గారు:—

బరంపురము పురపాలక సంఘ సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడినది. శ్రీయుత పాకల నారాయణస్వామిగారి భార్య. సుప్రసిద్ధులగు పితా పురము యెన్నేటు దివానుగారి తనయ.

శ్రీమతి కె. ఆర్. కె. అయ్యంగారు వతి:—

ఈమె లండను విశ్వ విద్యాలయమున విద్యా సముపాధ్యక్షము చేసినది. క్రిరీకేఫులగు స్నిహా ప్రభు వర్యుని సోదరుని తనయ. ఈమె ఇప్పుడు కూనూరులో ప్రభుత్వము వారిచే గౌరవమేజిస్ట్రేటుగ నియమింపబడెను.

శ్రీమతి పాకల సౌభాగ్యవతిమ్మ గారు శ్రీమతి లక్ష్మీనారాయణ వతి:—

నాయరు కులమునకు చెందినది. బి.యె. పరీక్షయందు తీర్థురాలయ్యెను. మతియు సీమె అల్లామలై విశ్వవిద్యాలయము నందు గానపరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలయ్యెను. ఈమె లండ్రీ ట్రేవేండ్రమున పేరుకెక్కిన గాయకుడు. ప్రస్తుత మీగానవిదుషి ట్రేవేండ్రము కళాశాలయందు సంగీతశాస్త్రపాఠ్యాయునిగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఎం. బాలమ్మగారు:—

ఈమె ఎం. బి. బి. ఎస్. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలైన విద్యావతి. ప్రస్తుతమీమె తిరుచినాపల్లి మునిసిపలు కౌన్సిలు సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడినది.

మనీకు మెహతా కన్యగారు:—

ఈమె రసాయన శాస్త్రజ్ఞురాలు. మదరాసు క్వీన్ మేరీ కళాశాలయందు ఉపాధ్యాయినిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి డి. షారాజ్ ఆనందరావు సతి:—

మద్రాసు నగరమున నూతనముగ రాజధానీ గౌరవ న్యాయాధికారిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి యల్. పోతుకన్య:—

మదరాసు మహాపట్టణమున గౌరవ న్యాయాధికారిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఎ. జి. గిల్లిస్పీ కన్య:—

మైనూరు సంస్థానమునందలి హాస్పస్ జిల్లాలోని రెడ్ ఫెరల్ మెమోరియలు హాస్పిటలులో వైద్యురాలు. నూతనముగ నిర్మింపబడిన హాస్పస్ జిల్లా బోర్డులో ఈమె ఇప్పుడు సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఇ. మధురము కన్య:—

డాక్టరు యమ్. ఓబ్రియను బీడను గారి స్థానమున లేడీ నెల్లింగను స్త్రీల వైద్య చాతశాలకును, విక్టోరియాఘోషా ఆసుపత్రికిని ఈమె సూపరిండెంటుగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి పురందేవి గారు:—

ఈనడుము లాహోరు నగరమున జరుపబడిన ఆర్య మహిళాసభకు అధ్యక్షురాలుగా ఎన్నుకొన బడినది.

శ్రీమతి యమ్. వార్మీ కన్య:—

ఈమె వైద్యురాలు. ధర్మపురమున ఈమె గౌరవ వైద్యశాఖాధికారిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి రూప్ చంద్ బిలారామ్ సతి:—

నూతనముగ కరాచీనగరమున స్త్రీలకొఱకు ప్రత్యేకముగ స్థాపింపబడిన కాస్మా చాలిటను క్లబ్బుకు అధ్యక్షురాలు. ఈమె తన స్నేహితురాండ్రందరిచేత రెండేసి వందల రూపాయలు విరాళమునిప్పించి వారిని క్లబ్బుకు పోషకురాండ్రుగ చేర్పించినది. ఇట్లు వసూలు చేయబడిన మొత్తము 30,000. కరాచీ యందలి వితరణ యెరిగిన వణిక్కుంగవుడగు నారాయణదాసు దయాళుదాసు ఈక్లబ్బుకు 15,000 భూరివిరాళ మిచ్చెను. ఈ సాముతో నామె క్లబ్బునకు బ్రహ్మాండముగు మందిరము కట్టించెను. పుస్తక భండాగారమును పెంపొందించెను; చిన్నపిల్లల కొక ఆటస్థలమును ఏర్పఱిచెను; మూడు అన్నిను కొద్దుల నిర్మించెను. ఇవి అన్నియు ఆధునికపద్ధతుల ప్రకారము నిర్మితములై శ్రీమతి రూప్ చంద్ బిలారామ్ సతి కార్యక్రమకు నిదర్శనములై యున్నవి.

నిర్బంధితలగు ఆంధ్రసారీ సత్యాగ్రహాలు (23—7—80 వతర)

క్ర. సం.	నామము	నిర్బంధిత పరిధి			గ్రామము	తీర్మానము	విధి	విధి	విధి
		తేదీ	ప్రదేశము	సంఖ్య					
1	అచంట రక్తిరక్తి	14-5-30	చివరలయ్య	వి. పి. సి. 117	12 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
2	కేదారం కనుకాడ	21-5-30	మనమల	వి. పి. సి. 117; ఉత్పన్నము 74	6 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
3	గుమ్మడిదల దున్నాబాయి	25-5-30	అర్రాటు	"	12	విధి	విధి	విధి	విధి
4	దుర్గొర సుల్తాన్	31-5-30	రాజమండ్రి	వి. పి. సి. 157	6	విధి	విధి	విధి	విధి
5	ఉన్నెల లక్ష్మీబాయి	9-6-30	కేవలంపాడు	"	6	విధి	విధి	విధి	విధి
6	కోటమర్రి కనకమ్మ	12-6-30	భీమవరము	క్రి. ప్రా. కో. 112	6	విధి	విధి	విధి	విధి
7	చిరుమర్రి జానకమ్మ	13-6-30	విశాఖపట్టణము	క్రి. ప్రా. కో. 145	6 మాసములు, 50 రూపాయలు	విధి	విధి	విధి	విధి
8	మంగళగిరి బంగారమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
9	పెరుమలపూరు సుధీదమ్మ	"	నంద్యాలము	పోలీసులకు 3	"	విధి	విధి	విధి	విధి
10	అయ్యల సుధీదమ్మ	19-6-30	బరంపూరు	ఉత్పన్నము 74	6 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
11	పొలకా కనకమ్మ	26-6-30	కొల్లూరు	వి. పి. సి. 143	"	విధి	విధి	విధి	విధి
12	పొలకా కనకమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
13	పొలకా కనకమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
14	మమలూరు కామమ్మ	29-6-30	"	వి. పి. సి. 144	"	విధి	విధి	విధి	విధి
15	పొలకా కనకమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
16	కట్టా శంకరమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
17	కొల్లూరి శేషమ్మ	3-7-30	కొల్లూరు	"	12 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
18	గుమ్మడిదల లక్ష్మీబాయి	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
19	మమలూరు కామమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
20	కొల్లూరి శేషమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
21	కొల్లూరి శేషమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
22	కొల్లూరి శేషమ్మ	5-7-30	కొల్లూరు	"	3 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
23	కొల్లూరి శేషమ్మ	8-7-30	కొల్లూరు	క్రి. పి. అక్ష 17	4	విధి	విధి	విధి	విధి
24	కొల్లూరి శేషమ్మ	10-7-30	కొల్లూరు	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి
25	కొల్లూరి శేషమ్మ	12-7-30	కొల్లూరు	వి. పి. సి. 145, 188	6 మాసములు	విధి	విధి	విధి	విధి
26	కొల్లూరి శేషమ్మ	"	"	"	"	విధి	విధి	విధి	విధి

చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు:—

ఒకానొక ప్రాంతము చీమలనుగూర్చి పెక్కుగ్రంథములను వ్రాసెను. ఆగ్రంథములలో కొన్నిటి యందు 'చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు' అని వ్రాయబడియుండెను. 'వ్యయముగ పరిశీలించిగాని వీనిని నమ్మరాదు' అని ఆతడు నిశ్చయించుకొనెను. అందు విషయమై చేసినదానిని ఆతడిట్లు వ్యచించుచున్నాడు: "ఒక చిట్టడవిపోతిని. ఒక చీమల పుట్టయందు కొవ్వవత్తి నొకదానిని అని ఒక అంగుళముపై నుంచునట్లు గ్రుచ్చితిని. పిమ్మట వత్తి వెలిగించితిని. తొడనే దగ్గట ఉన్నచీమలు కొంతదూరమునకు తొలగిపోయి మూకలుగట్టి మంటను యాడసాగినవి. కొంతసేపటికి వానికి తమ ఇంటికి రావన్న ఆపాయము తెలియవచ్చినది కాబోలు? అవి కంగారుగ కదల నాంభించెను. అగుంపునండి ఆప్పుడు కొన్ని పెద్దచీమలు ఎత్తికంగారును లేక నేరుగా మంచున్న కొవ్వవత్తి దగ్గటకువచ్చి దానినెక్కి మంటను పూసించి ముందుకు తిరిగి వెనుక కాళ్ళ ఆధారమున మంటను ఎదుటివైపున క్రేలాడచొచ్చెను. మంటను చుట్టును చీమల్లు ఏర్పడినవి. అప్పుడవి తమదేహములను కొంచెము ముందుకునాచి మంటమీదికి ఏదో నొక ద్రవపదార్థమును చిమ్మినవి. మంట చుయ్యిచ్చుయ్యిచ్చునెను. ఇప్పుడు చీమలు తండోపతండములుగ రాజొచ్చెను. మంటవైపునకు పుష్టభాగము ఉంచి అవి అన్నియు నిట్లే ఏదోనొక ద్రవపదార్థమును వదలవారంభించినవి. కొత్తచీమలు ప్రాక వచ్చుచుకేయుండెను. దీపమునకు బాగుగ పరీక్షముననండిన పెక్కుచీమలు కాలిపోయెను. కాని కాలిపోయిన వానిస్థానమున, కాలిపోయినవాని స్థానమున కొత్తచీమలు ఎడతెగక వచ్చుచునే యుండెను. పుట్టిలో చెడియున్న ఒకటి కందు ఎందుటాకులకు నిప్పుతగిలినది. తగిలితగులుట తొడనే వానిపై చీమలు ప్రాక వచ్చినన్నిచచ్చి వానిని ఆర్పవైచినవి. చీమలు కొవ్వవత్తి ఆర్పుటకు ప్రారంభముచేసి ఇప్పటికి నాలుగున్నర నిమిషములయ్యెను. వత్తి ఆరిపోయినది. చీమలు గెలిచినవి. ఆరగిండు కాలము పోకుండి వత్తినుజుల వెలిగించితిని. ఈమారు చీమలు వెనుకటి కంటె ఎక్కువగ మూకలుకట్టివచ్చి ముప్పది నెప్పుపాటుల కాల వెలిగించితిని. చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు అనినేను చదివినదానిని నిర్ధారణ చేసికొనుటయేగాక ఇందు మూలమున నే నొక గొప్పనీతిని నేర్చుకొంటిని. తమపుట్టను ఆపాయము కలిగినపుడు చీమలు తమబ్రతు కలపై ఆకవిడిచి పరిచేసినవి, ప్రాణములను త్యజప్రాయముగ వర్పించినవి. సామాన్యాయుజుగు క్షేమము కొఱకు వ్యక్తిని నష్టపఱచుటకు చీమ తేలమాత్రమును వెనుకాడవు. చీమ అంతటి చిన్నజంతువు ఎంతటి నీతిని ప్రదర్శించుచున్నదో యాచితిరా?"

ఒకే కాన్పున అయిదుగురు పిల్లలు:—

పంజాబునందలి రంక్ జిల్లాలోని కింగ్ ఎడ్యర్డు మెమోరియలు ఆస్పత్రయందు ప్రసవచిక్కితే వచ్చిన నొకశ్రీమతి అయిదుగురు పిల్లలు పుట్టిరి. తల్లియు పిల్లలును కులాసాగా ఉన్నారు.

స మ గ్ర పంచాంగ రచన: శ్రీలు:—

గోదావరీరస్థమగు కొవ్వూరునందలి ఆంధ్రజోతిర్విద్యాపీఠమునకు జెందిన శ్రీయుత విదవర్తి సుబ్రహ్మణ్య సిద్ధాంతిగారు పై విషయమునుగూర్చి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

“మన ఆంధ్రదేశమునకు సమగ్రపంచాంగ మొట్టి రచింపబడవలసిన అవశ్యకత కలిగియుండుట పంచాంగకర్తల నందఱును తెలిసిన విషయమే. సమగ్రపంచాంగమును రచియించుటకు పదిమంది జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు సంవత్సరమును నాలుగు మాసములు పనిచేయవలసియుండును. అందువలన గణితభాగముందు నక్షత్రశోధన కాలలయందు యంత్రపరీక్షను నిర్వహించుటయేగాక లోకముందు వర్ష వాత ఆదిప సస్య ఆరిష్ట అర్హములనునాన విషయములను రూపుగ తెలియజేయుటకు కూడ అవకాశము కలుగును. మరియు అట్టి పంచాంగమువలన పంచాంగకర్తల మతభేదములకూడ నశించి కర్మశ్రద్ధకల వారలకు కాల నిర్ణయముల యందు కలుగు పొకటములకూడ తొలగిపోవును. పై గణితము ప్రతి సంవత్సరమును చేయుటకు వినుగు లేని వారు కావలయును. నేను చాలకాలమునుండి అట్టి పంచాంగకర్తల కొఱకు ప్రయత్నించుచుంటిని. పంచాంగకర్తల ప్రశ్నలు యోచింపగా పురుషులకంటె నీ కార్యక్రమముందు పడునగు శ్రీలను నియమించుట ఘోరరహితమగు తోచుచున్నది. పురుషులకంటె శ్రీలను కార్యక్రమమునందు విశేషశ్రద్ధకలదనుటకు మన హిందూసంఘములే తార్కాణము. ఇల్లి చావు పిల్లలకంటె తండ్రి చావు పిల్లలు తేటగానుందురు. వ్రాయుట చదువుట మాత్రము తెలిసిన శ్రీలే అరు మాసములకు పంచాంగమును గుణించుట శేర్వవచ్చును. పిమ్మట మరి అరు మాసములకు సమగ్రపంచాంగరచనయందు శక్తిని కలుగజేయవచ్చును. మొత్త మొక్క సంవత్సరము పాటుపడిన మాసవతి దేశముందు పంచాంగరచనయందు కలదుస్థితిని తొలగించుటకు ప్రసవిత్ర కాగలదు.”

ఆంధ్ర శ్రీలీ మహాసీయుని అమూల్యాభి ప్రాయము ననుసరించి పంచాంగకరణవిద్య యందు తగుపాండిత్యము సంపాదించ ప్రయత్నించి తమ బుద్ధి బలమును ప్రకటింతురుగాక!

ఉల్లి పాయలు:—

జూలై 19-వ తేదీ నాటి 'గోలకొండపత్రిక' లో డా. ఆర్థరుగారు ఉల్లిపాయలను

గూర్చి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

“మనము ఆనందించువాడు ఉల్లిపాయ శ్రేష్ఠత వర్ణింప తలముగానిది. ఆవ్యగారి వైద్యము ఉష్ణ ఉల్లిపాయతో మహాత్యాగ్య చేయుచున్నది. ఉల్లి మాడువిధములుగలది. నీరుల్లి, వెల్లుల్లి, అడవి ఉల్లి. నీరుల్లి, వెల్లుల్లి గృహరత్నములు. అడవి ఉల్లి (Indian Squill) వైద్య రత్నమై వెలయుచున్నది. తేలునుట్టివచోట పుష్ప ఉల్లిపాయదంచి కట్టిన పసిపిల్లలను మొదలుకొని పెద్దవారి ప్రియతమ అతిమాతృ ముగా తేలు విషము దిగును. పసిపిల్లలు కంటిమీదలను ఉల్లి రసమును పోసురు. దీనిని చక్రములుగోసి కల కండ పొడిని చల్లి రాత్రియంతయు మంచులోనుంచి ఉదయమందుండి వచ్చు నీటిని సీసాలతోపేసి ఒక్క తేగరిపెడు చొప్పున పుచ్చుకొనిన ఉక్కెనదగ్గులు, రక్తవహము, మూత్రమునుండి నుద్దపడుట, మూత్రములోని మంట పోయి ఆరోగ్యమునిచ్చును. నిమ్మరసము పాలుకలిపి త్రాగుటకున్న నీరుల్లిరసము చక్కెనకల్పిపుచ్చు కొనిన రక్త ఆరికన్నులు త్వరగా కట్టుపడును. రక్తమూత్రము, మధుమూత్రము, రక్తాతిసారము, బొట్టుగా పడెడు మూత్రాశ్మరీ, మూత్రఘాతము వీనిని బోగొట్టును. నీరుల్లి గృహవైద్యమునందతిష్ఠానునీయమైనది. గడ్డమైన ఉడికించిన ఉల్లిగడ్డలను మార్చి మార్చికట్టుచుండిన ప్లేగుగడ్డలు, చంకగడ్డలు, రక్తగడ్డలు, మాదలు మున్నగువి మాయమగును. నూనెలో ఉల్లిగడ్డను ఉడికించి చెవిపోట్టును, మేహవాతములను పిల్లల గజ్జి వాడుదురు. చిరకాటిలో వానతెట్టిన ఉల్లిపాయలు గుండెను బలమిచ్చును. అరుచిని బోగొట్టును. శీతములను హరికారి, మూత్రములో పుట్టబోయెడు రాళ్లను కరిగించును. ఏ జ్వరముతోను గుణమివ్వని దంతకోగములు (చిరురక్తము కారుట) ఉల్లిగడ్డనుదంచి ఉష్ణకలిపి అనుదినము తోముతూరాగా ఆశ్చర్య ముగా నుదరుత. ఉల్లి కాడలను కూరకువాడుదురు. వీని విత్తములను పెదడును బలమిచ్చుకట్లు జ్వరము లలోవాడుదురు. వెల్లుల్లి సుఖ్యముగా నజాకోగముల విషము పైలరీతిగఁగిసి పక్ష వాయువు సరముల తొడ్పుల పైన పూయుదురు. త్తయవ్యాధి గలవారికి వెల్లుల్లి, పల్లమేకపూలు, నుంతుమపువ్వు, మిక్కి కల్పి లేహ్యపాకము చేసి కొద్దిగా తినువిధము. హిస్టిరియాను బాలింతలను వచ్చు రగ్మతలకు వెల్లుల్లిపాయ మపమితమని కొని యాడుదురు. తెల్ల పుల్లి గడ్డలు పెద్దవాటిలో తాళకమును పెట్టియు వెల్లుల్లిముద్దలో వలాండా ఇంగ్లీషుమెట్టి వంటచేయు ఆయాపద్యములను వైద్యగణము సంజీవిగా భావించురు. ఆఖరన అడవి ఉల్లి (Indian Squill)లో వ్రాసకమును తయారుచేసి కఫప్రకోపముతోచేసిన దగ్గుతోను దమ్ముతోను బాధపడువారికి ఈయరఘును వైద్యకాలవారు వాడుదురు. మితముదప్పి ఉల్లినివాడ కూడదు. వాడు వారలు చిరకా (Vinegar) మొదలైన వాటిని విరుగుల్లుగా నెంచవలయును.”

రత్న చరిత్రాంశములు:—

జూలై 28-వ తేదీ స్వతంత్ర పత్రిక ప్రచురించిన వజ్రములను గూర్చిన యీక్రింది సంగతులు చదువ తగియున్నవి:—

ప్రసిద్ధి భారతీయ రత్నముల తూకములు

	సానలెట్టనివి. రతులు.	సానలెట్టినవి. రతులు.
గ్రేట్ మొంగల్	156	68
లోహిసుర్	186	103
ఆర్ లాఫ్	...	193
నైజామ్	277	...
రీజంటు	410	137
టవ్ కనీ	134	...
అక్బర్ షా	116	72

1425 సం॥న గోండ్వానా పరగణాలో నున్న కుల్లం రత్నఖనిని స్వాధీన పరచుకొనుటకు ఆహ్మద్ షా మాహూర్ జమీందారునితో యుద్ధ మొకప్పుడు. 1593 సం॥కము నుత్తుబ్బా సంగమేశ్వరము వద్ద కృష్ణానదిని దాటి అప్పడు రత్నములను ప్రతీతిని గాంచిన ముసలిమడుగు కోటను ముట్టవించెను. 1652 సం॥కమున జూలు మడుగు రత్నఖనులపై గోల్కొండ నేనాని మీర్ జుమ్లా గండికోటా సంఘానాధీశునిపై దండెత్తి గెలిచి సదరు గనులలో పరిశీలించెను. అతనే 1640 సం॥కమున వజ్రకూరు గనులను లోబోచు కొనెను. పదు నెనిమిదవ శతాబ్దములో టిప్పుసుల్తాను అనేక రత్నఖనులను స్వాధీన పరచుకొనినను. ముగిమగు వజ్రకూరు గనులను పరిశీలించుటకు స్వయముగ ప్రాంబంధించెననియు ప్రతీతి గలదు. రత్నపరీక్ష జేయుటకు ప్రాండవుల పద్ధతు లొకవిధము. పగటియందుగాక, సాయుకాలందును రాత్రుల యందును పరీక్షింతురు. అడుగు చదరముగల గూటిలో పెద్దవత్తి దీపముంచి, రత్నమును నేర్లచుగ్గనుంచి పరీక్షించి, వానిలో నీరు దిగియుంటును యింకను లోపములను చక్కగా గనునింతురు. ప్రస్తుతమున పాగ్వాన్సుల యొప్పికో లైట్ ద్వారా గనునింతురు. మంచిరత్నము యెప్పు రేచాయలో చక్కగా కాంతియొసంగును. ఇమిలేదనుది నునెలూ పిన దానివలె కన్పడును. రత్నము లకిపోవు. రత్నములు లేక స్త్రీ సాగను సంపూర్ణము కాజాలదు. అవి అత్యవసరములు. భార్యాభర్తలను అనోగ్యతను గల్గించునది రత్నములని ఐరోపాయందు నమ్మకము గలదు. రత్నములు ధరించుటచేత ధైర్యము, పౌరుషము, దేహధార్మ్యము గల్గును. శత్రువాశనమును, విజయమును గలుగజేయును. రత్న భారణమువలన దుష్ప్రయోగములు నిష్ప్రయోజనములై ప్రయోగమనీక్షింపజేయును. రత్న భారని దుష్టజాతువులంటి తెలుచును. చాపల్యమును, భూతములను బోగొట్టును. రత్నము వద్ద విషమునుంచ రత్నము తడిచుచును. అతియునుగాక పాప చేతిలో నుడు రత్నము గుణములను గోల్కొప్పును. రత్నములు కొంత సముజావరణ ముడింపులో హెచ్చుభరపడును. అంతకుపై సముజావరణ భర నిర్మయించుట కష్టము. మొదటి రకము రత్నము 1 కారిట్ 100 రూపాయ లనుకొనుదు; రెండు కార్లెట్లు రు. 300 లు, పది కార్లెట్లు రు 12000 లు యిచ్చిధముగనంగును. రత్నములలో పెక్కు తెగలు, వర్ణములుగలవు. దోషములు లేనివి అరుదు. ప్రపంచములో ప్రతీతిగనిన రత్నములు దోషరహితములుగావు. ప్రాచీన రత్నములన్నియు భారతీయములే. ప్రస్తుతమున రత్నపరీక్షను యొగర్పువారు తెల్లియనులు, దచ్చివాన, పోలులు, అష్ట్రో హుగరీవారు. ఈకర్మాగారములందు కార్మికలు నమ్మకముంచజాలనివారయ్యెను యీ పరీక్షను నష్ట మొనగదు.

తెలుగు తెలివల సాహసము :—

అను విషయమునుగూర్చి సుప్రసిద్ధమగు ఆంధ్రవైవారవత్రిక 'సమదర్శిని' ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది :—

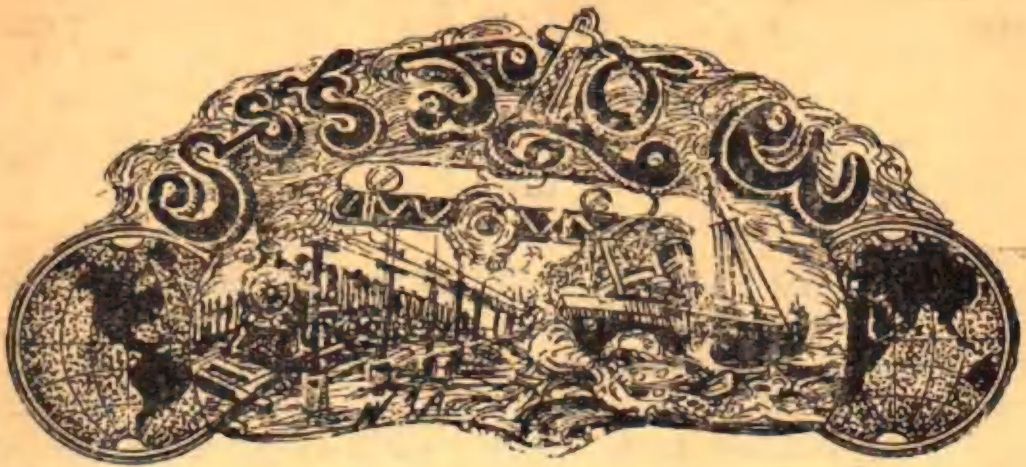
“తూర్పు గోదావరిజిల్లా కాకినాడయందొకమహిళావిద్యాలయమును స్థాపించిన శ్రీమతి గుమ్మడి వల దుర్గాబాయిమ్మగారును, రాజమహేంద్రవరమున శ్రీ సనాతన శ్రీ విద్యాలయమును స్థాపించిన గం|| భా|| స|| శ్రీమతి దుర్భుక్తి సుబ్బమ్మగారును, గుంటూరులో కారదాని కేశవమును స్థాపించిన ఉన్నవ లక్ష్మి బాయిమ్మగారును, వైశ్యయువతీ విద్యాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి కాళిగి శేషమాంబగారును, నెల్లూరులో శ్రీ కస్తూరీబాయి విద్యాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారును సత్కార్యవోద్యమమందు బాల్గాని కారాగార వాసమునందుకొనివారు. యువజనసమితి యధ్యక్షురాలు శ్రీమతి ఆచంట దక్షిణమ్మగారును శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానమునకు వెడలెరి. హిందూయువతీకరణాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి యామినీ పూర్వతిలకమ్మగారి బోలి కొంతమంది మాత్రమే యింకను బయటనున్నారు.”

దుఃఖాంత నాటకములు, నవలలు రోగులు చదువరాదు :—

పోర్చుమతులో పబ్లికు హెల్తు కాంగ్రెసు ఇనిస్టిట్యూటు వైద్యశాలకు అధికారి యగు సర్ బ్రూను పోర్బరుగారు ‘డెయిలీ హెరాల్డు’ పత్రికలో నిట్లు ప్రకటించుచున్నారు.

“వెనుక నోకసారి నవలలను వ్రాయుచుండు నోకకవి దారుణవ్యాధిచే పీడింపబడుచున్న ఒకయువతిని తన నవలకు నాయకురాలినిగా నొకటి ఒక నవలను భాగములుగా వ్రాసి పత్రికలలో ప్రకటింపసాగెను. అట్టి వ్యాధివలననే బాధింపబడుచు వావైద్యశాలలో చికిత్సకు బడయుచున్న మరియొకయువతి ప్రతివారమును అనవలను శ్రద్ధగా చదువుచుండెను. ఒక వారమున వచ్చిన సంచికలో అనవలలోని యువతికి సంపూర్ణారోగ్యము కలిగినట్లు వ్రాయబడినది. అభాగమును చదువగానే వైద్యశాలలోనున్న యువతికిగూడ రోగము దుర్భుముఖమైనది. దానివలన ఆమె మనసులో గట్టిమార్పు కలిగినందున అతిశీఘ్రముగనే ఆమె సంపూర్ణారోగ్యమును బడయ గలిగెను. ఈనవలను వైద్యశాలలో శ్రద్ధగా చదువుచున్న యువతిని నేను కని పెట్టుచుండుటచే నేనుగూడ దానినిశ్రద్ధగా చదువుచుంటిని. ఆ కవి దానిని దుఃఖాంతముగా నొనరింపదలచెనని నాకు తెలిసినది. అతడు తన నవలలోని యువతి ఆ ప్రబలవ్యాధిచే న్యుతినొందినట్లు వ్రాసియుండినచో వైద్యశాలలోని యువతిగూడ తిప్పక న్యుతినొందునని నేను గ్రహించితిని. కావున వైద్యశాలలో యువతిని గూర్చి నేనాకవికి వ్రాసితిని. మీ రీయువతిప్రాణమును కాపాడుటకు మీ నవలలోని యువతికిగూడ వ్యాధిజుడిగింజ మీరు వ్రాయవలెను. లేనిచో నిష్కర్షణముగా నొక నరహత్యకు మీరు పాత్రులగుదురు. మీరు మీ నవలను నుఖాంత మొనరించినచో ఒక యువతికి ప్రాణదాన మొనరించినవారగుదురు. అని నేను వ్రాయగా నతడు వామాట పొటించి తన ప్లాటును మార్చుకొని తన నవలను నుఖాంత మొనరించెను. ఆ రీతిగా ఈయువతి ప్రాణములను కాపాడెను. అతడు కాల్యనికప్రపంచము నందలి యువతిని చంపివేసియే యున్నచో భౌతిక ప్రపంచములోని యువతినిగూడ చంపివేసియేయొందును. వైద్యశాలలో నున్నవానికి మందులకంటెను ముచిగ్రంథములే ముఖ్యావసరములయ్యున్నవి. వ్యాధులతోడను మరణములతోడను గూడిన గ్రంథములు వైద్యశాలల గ్రంథాలయములలో నుండగూడదు. దుఃఖాంతములగు కథలను చదువుటవలన మంచి ఆరోగ్యవంతులుగానుండిన వారికి నైతికము మనసు చెదరి పోవుచుండును. కొన్నిరోజులవరకును వారు మరల నుల్లాసమును బడయజాలరు. అట్టిచో వ్యాధిగ్రస్తులగు వారట్టిగ్రంథములను చదివినచో సహజముగానే వారిహృదయములు చాలబలహీనములుగా నుండునుగాన ఒక్కసారిగా హృదయస్పందన మగిపోయి వారు న్యుతినొందెదరు. కావున దుఃఖాంతములగు నవలలు నాటకములు మున్నగువానిని వ్రాయుటవలన ప్రజలకు లేకమైన మేలుకలుగుటలేదు. పైగా ప్రాణహానిగూడ కలుగుచున్నది.” (ఆంధ్రపత్రిక.)

బందిపోటుదొంగలను తరిమివైచిన ధైర్యవతి:—

దక్షిణకనరాజ్మయందరి ఒక పల్లెటూరియందు ధనికురాలగు బాలవీరేశ్వరి నివసించుచుండెను. తనపిల్లలంతయు ఆమెను నెనరుగల పురుషదత్తుల లేదు. ఆమెయింటికి దూరమున కొన్నిగృహములు గలవు. పురుషదత్తులేని ఈ కేరంపుధనమును ఊచిముట్టుగ దోచుకొనుటకై ఒకనాటిరాత్రి ఆమెయింటికి దొంగలువచ్చిరి. ఆశ్రీ ఈనంగరి వెట్లగ్రహించెను. గ్రహించి నగదు, నగలుగలపెట్టెను జాగ్రత్తగ మేడ మీదకు గొనిపోయి దగ్గరపఱచెను. పిమ్మట నిప్పుచేసి నూనెపలసలమరిగించుచుండెను. ఇంతలో దొంగలు మేడమెట్టు ఎక్కుచుండిరి. ఆప్పుడాధార్థ్యవతికాగుచున్న మానె వారిపై దిమ్మరించెను. ఒడలుకాలి దొంగలు క్రొందరు దొరి పోయిరి. దొరి పోయి తొలిగిపోవచ్చునా? పోక వారు గృహవరణమునందలి చెట్లనందున డాగి యున్న మఱికొందఱు తమతోడిదొంగలతో మురిసముచేసి అయింటికి నిప్పంటించ ప్రయత్నిపడిరి. ప్రజ్ఞావంతు రాలగు ఆశ్రీ ఇదిహిత గ్రహించి నిప్పంటించ ప్రయత్నిపడు వారివైగూడ మరుగుచుయరు పోయెను. శరీరము కాలి పొనిపోవుటకు ఆశక్తులై వారందఱును ఒక్కచో పడియుండిరి. ఆప్పుడాశ్రీ పోలీసువారికి కబురుచేసి దొంగలను అప్పగించెను. దొంగలు మొత్తము పదునలుగురు. వారిలో ఎవమందుగురు మానె కాల్యులవలన వైద్యశాలలో ముడించిరి. అయితే ఈదొంగలందఱును ఆమెకు దగ్గజబంధువులే. వారిలో ఒకడామె ధర్మకు పెద్దవ్వుయగుట బావ. ధనలోభము బంధుత్వము పరిగణించడుగదా? శ్రీసాహస మిట్టిదని లోకమునకు ఎరుక చేసిన అవితంతువు అభినందనముక కెంతయు దగినది.

తనకట్ట విరుగునరకు దొంగలను లోనకాలు పెట్టనీయలేదు.—

ఒక రాష్ట్రమున కిల్లినగరమున కృష్ణదయాబారాయి గృహమున జూలై పండ్రెండవతేదీన బందిపోటు దొంగతనమొకటి జరిగినది. దొంగలు ఇంటపతేలిచి కృష్ణదయాబారాయిని తలమీద ఇవప్తూచలతో చావ మోది గదిలో ప్రవేశింప ప్రయత్నించిరి. రాయికొమాగ్గ ఇరువదివారగునవతేదీనముల వయసుగలిది. లావణ్య ప్రభాదేవి ఆమెదేవి. ఆప్పుడు దొంగలను అడ్డమువచ్చి చేతికట్టతో వారి నడ్డగించినది. ఆమెచేత కట్ట ఉన్నంతి వఱకు దొంగలను గదిలో కాలు పెట్టుటకుగాని ఆమెకరీముపై దబ్బుచేయుటకుగాని పిలుచిక్కినదికాదు. అగగంట పోయెను ఆమె ధైర్యకవచము ఇనుములెయైన జంకలేదుకాని చేతికట్ట విరిగిపోయెను. తెరిచిన యింటిలో మక్కలుదూరినట్లు ఆప్పుడాదొంగలు విరాయుధురాలైన లావణ్యప్రభాదేవిని పులునులోనివిముక లేకుండ కళ్లవోడిచి గదిలోకి చొరవారి. దేవతంబె వయస్సునను పదిసంవత్సరములు పెద్దవాడును పురుషుడై పుట్టినవాడును అగు ఆమె సోదరుడా గదియందేయుండియు దొంగలతో దొమ్ములాడుచున్న చెల్లెటికి చేదోడు కాబాలక పిడికిముందు తాగెను. పారుషమునకు మూర్ఛినిచిప్పకొను పురుషుడుచేసినపుని ఇది. అబలయని పేరొక్కబడు శ్రీ చేసినవని అది.

కాను 20:—

21:—మాబారిదగు జిల్లా కాగ్రనుపంఠాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి సదస్వతీదేవికి ఇండియను వినలు కోడు 143 కెక్సనుక్రింద ఆరు మాసములు విడి ఖైదు విధింపబడినది.

22:—పండిత ఇంద్రగారు కీర్తనెన్ను విలేఖరితో నిట్లు చెప్పిరి: “ధిల్లీలో స్త్రీలను ఎక్కువగా ఆరెన్టు చేయబడుటకు కారణము ధిల్లీ జయిలులో స్త్రీలకునువైన తావులేక పోవుటయే. ధిల్లీ జయిలులోని స్త్రీలవద్ద చెప్పరావంత అసహ్యముగనున్నది. గౌరవ కుటుంబములకు చెందిన వారీమణుల నచట పెట్టుట తలపరానిది. ప్రస్తుతము ఆగడులలో పిచ్చివారు కలరు. ధిల్లీలో నిర్బంధింపబడిన వారీసత్యాగ్రహి శ్రీమతి సర్వవతి దేవిగారిని పిచ్చివారితో మాత్రము యొక్క 16 చేతి మిల్లులు పనిచేయు హాల్లలో పెట్టియున్నారు. మిల్లుల మధ్య అమె నిద్రింప వలెను. ఆట్లు నిద్రించుట మరయుకాదు. కావున అమె వసారాలో పయండుచుండును. వాన వచ్చిన వసారాలో పండుకొనుటకు వీలులేదు. ఇట్టి అసౌకర్యములులేని ప్రత్యేకపు కైలు కట్టించిన తరువాతనే స్త్రీల నిర్బంధము ఇచ్చట వృద్ధిచేయవలెనని ప్రభుత్వమువానికి నేను ఫలహా ఇచ్చుచున్నాను.”

23:—

24:—శ్రీమతి కన్తారతాయిగారు మీరటు పెల్లి సత్యాగ్రహశ్రమమును పందర్పించిరి.

—రాజశ్రీ గూరంపల్లి రెడ్డిగారి ధర్మపత్నియు, సీరతాన్న ప్రవాత్రీయు, దాత్రీయునైన శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారు విజయనగరమున పండుపడించిరి.

25:—దేశబంధు చిత్తరంజనదాసు సోదరియగు శ్రీమతి ఊర్మిళాదేవిని, వారీసత్యాగ్రహసమితి కార్యదర్శినియగు విమలప్రతీహదేవిని, కలకత్తా పోలీసు అప్ప్ 62 ఏ కెక్సనుక్రింద, ఇండియను వినలుకోడు 117 క్రింద ఆరెన్టుచేసిరి.

26:—శ్రీమతులు ఊర్మిళాదేవి, విమల ప్రతీహదేవిగార్లకుచెరి ఆరు నెలలు విడి ఖైదు విధింపబడినది. —కలకత్తా వారీసత్యాగ్రహసంఘములో ప్రముఖసభ్యురాలైనదగు తోయ్తీర్మయి గంగూ లీ, మోహినీదేవి గార్ల నిర్బంధింపబడి చెరి ఆరు నెలల విడికిక్షనుపొందిరి.

27:—శ్రీమతులు పొణకా కవశమ్మ, ఓరుగంటి మహాలక్ష్మమ్మ, కోటగిరి తాయారమ్మగార్ల కేసు నెల్లూరు డిప్టీ మేజిస్ట్రేటు కోర్టులో విచారింపబడి ముగ్గురికు చెరి ఆరుమాసముల విడి ఖైదు విధింపబడినది.

28:—

29:—శ్రీమతులు కట్టా శంకరమ్మ, ముత్తుకూరు కామమ్మ, పొన్నలూరు రమణమ్మగార్లను నెల్లూరులో 141-వ కెక్సను ధిక్కురించినందుకుగాను పోలీసువారు ఆరెన్టు చేసిరి.

—బాలాసోడులో గయాదాధారకామ్యముగారి భార్యయు, అభిమానండుగారి భార్యయు తక్కి యీ రోగింపులో రెండుసారులు నాయకత్వము వహించినందులకు వారి భర్తలకు వారంట్లు బారీ చేయబడెను. వారు తమభాగ్యుల ప్రవర్తనను సమాధానము చెప్పవలసినదిగా కోరబడిరి.

30:—సిల్వట్ లో శ్రీ వలంబీర్లు అచ్చటి స్త్రీదళము కొందఱిని కాంగ్రెసు ప్రచారమును సాగించుటకై జూలై ౧-న రేషిమండి మూడు మాసములవరకును ప్రాప్తిని మానవలసినదనియు, మాననిచో వారు కోర్టులకు పోవుటకు వీలులేకుండ శ్రీ వలంబీర్లు వారి యిండ్లవద్ద పికెటింగు జరుపుదుననియు ప్రకటించబడెను.

జూలై 1:—విజాము రాష్ట్రమునందలి బ్రిటిషు ప్రాంతములో (సికిందరాబాదు) కారదాశాసనము అమలులో నుండబడెను.

—శ్రీమతులు ముక్తకూరు కామమ్మ, పొన్నలూరు రమణమ్మ, కట్టా శంకరమ్మగార్ల కేసు సెన్లూరులో విచారించబడి ముగ్గురినీ చెరి 6 నెలలు కఠిన శిక్ష విధింపబడెను. అందఱిని సి. తరగతిలో చేర్చిరి.

2:—కలకత్తాలో శ్రీమతి రమాదేవి (పంజాబు శ్రీ) గారికి పికెటింగు ఆర్డెర్ను క్రింద ఆరు నెలల విడితైదు విధింపబడెను. 'నాయందు సేరమే యున్నచో' నాకు మరణ దండనము విధింపుదు, కాని తైలుకు పంపకుడు' అని ఆమె చెప్పెను.

3:—శ్రీమతులు కాళంగి కేసమాంబ, సంఘము లక్ష్మీబాయిమ్మ, విక్టోరియా అన్నపూర్ణమ్మ, వాసిరెడ్డి మామమాయమ్మగార్లు తెనాలిలో ఎరస్టుచేయబడి విచారించబడిరి. నలుగురినీ కఠినశిక్ష వేయబడెను. బి. క్లాసు ఈయబడెను.

4:—బొంబాయి నగర కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి పెరియలెను, ఉపాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి లీలావతి నున్దిగార్లు వీనలుకోడు 188 పెక్వనుక్రింద విచారించబడి చెడి మూడు మాసముల విడితైదును పొందిరి.

5:—కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘమును ఆక్రమసంఘముగ ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించి నందులకు తన ఆసక్త్యుని తెలుపుటకుగాను శ్రీమతి చినెంటు కాంగ్రెసు కార్య నిర్వాహకసంఘమున సభ్యురాలుగ చేరుటకు సంకల్పించినది.

—బొంబాడ గ్రామ నివాసినియగు శ్రీమతి వారణాసి సీతమ్మగారిని జాతీయగీతములు పాడినందులకై భీమవరములో ఆరెస్టుచేసి మూడుమాసములు విడితైదు విధించి బి. క్లాసులో చేర్చిరి.

6:—కాంగ్రెసు కార్య సంఘమున చేరగోరన డాక్టరు అనిలిసింటుగారికి భారత కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షులగు సర్దారు వల్లభాయిపక్షేలుగా దీక్షింపఁజేయబడిరి. 'అమ్మా! మీకు వందనములు. మీరు ధైర్యముతోను దేశభాగిమానముతోను చేసిన ఈ ఘనకార్యము మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. మీరిటుల మార్గదర్శనాలగుటవలన దేశమునందలి జాతీయశక్తులన్నియు ఈ విషమస్థితియ నున కాంగ్రెసు పక్షమున నిలువగలవనుట కెట్టి సందేహమును లేదు."

—వేసంగి నెలవులకు మూయబడిన రాజమహేంద్రవరమునందలి శ్రీ సవాతన విద్యాలయము విద్యాలయపు ఓమిటీవారి అధిపత్యమున తెరవబడినది.

7:—శ్రీమతి రత్నప్రసాద విశ్వసుందరమ్మగారిని శ్రీమిశలు లా ఎమండుమెంటు చట్టము 17 సెక్షను క్రింద ఏలూరులో ఆశ్రమచేసి విచారించి 4 నెలల విడిచిపెట్టిన విధించిరి. ఏ క్లాసు ఈయ బడిను.

—65 సంవత్సరముల వృద్ధులుగు లుక్ మంజీపతిగారిని పీకటింగు ఆస్తి పెన్ను క్రింద విల్లిఫ్లు దగ్గర వెంటూరులో ఎరెన్సు చేసిరి. ఈమె శ్రీ అబ్బావత్తాల్లిగారి బంధువుకాలు. కేసు విచారించి ఈమెను 4 నెలల విడి చైదును రు. 100/-ల జరిమానాయు విధించిరి. జరిమానా చెల్లింపనిచో మరియొక మాసము జైలు సమర్థవింపవలయును.

8:—కారదా చట్ట విదర్భముగ బాల్య వివాహము జరిపినందులకు శిక్ష విధింపబడుట కొక ప్రభువు నిదర్శనము. మహమ్మదీయ గాయనదగు ఘోరా మిరాసీ అను వతడు ఏడేళ్లు మునుగల తన కుమారునికిని కర్నూలు జిల్లా వివాసియగు మోలూర్ అను వతని కుమార్తెను వివాహము గావించెనని రోజుటర్ జిల్లా మేజిస్ట్రేటు జమాన్ మొహిద్దీఖాన్ గా రెరినికి పదిపాను రోజుల విడి చైదు విధించిరి.

9:—శ్రీరాజప్రతినిధిగారు భారతశాసనసభలో ఉపస్థితులగు జోవుచుండ శ్రీ చాలంటీరులు ఇరువదియైదగురు ఖద్దరు ధరించి ప్రాకారము గట్టువద్ద నిలిచి పోలీసువారు పొమ్మన్నను పోతుండ తమ ప్రబోధము గావించిరి. వైస్రాయిగారు బయటకు రాగానే 'కాంతి'లేదు. విష్ణు వము విజయమొందుగాక! జాతీయపతాకము పెట్టెడు. యూనియను జూడింపుడు. భగవంతునికి శే, గాంధీకి శేయని కేకులు చేసిరి. వైస్రాయిగారు సభలోనికి పోగానే శ్రీలు జాతీయగీతములు పాడుకొనుచు పురములోనికి పోయిరి.

—కారదా చట్టముక్రింద రోహటక్ లో కొక మహమ్మదీయునకు శిక్ష విధింపబడినవార్త తెలియ గనే ఆ ప్రాంతపు డిప్యూటీ కమిషనరుకు ఆ శిక్ష నిండిన దురుద్ధవింప నక్కఱలేదని సభా యుక్తులగు గవర్నరు నిర్ణయించిరని పంజాబుప్రభుత్వమువారు తంతి వొసంగిరి. నిండినది వెంటనే నడలి వేయవలయుననిరి. ఈ చట్టము క్రింద మొదటి అపరాధమునకు హెచ్చ రింపు శిక్ష చాలునని పంజాబుప్రభుత్వమువారి అభిప్రాయము.

10:—జొంబాయిరాష్ట్రముందలి ఘట్కీపరవండు పంపు సేవాధినియముగు శ్రీమతి కలకావేన్ కిశోర దాసుగారిని మద్యకాలల పీకటింగుపై ఆశ్రమచేసి 4 మాసములు విడిచైదును రు. 100 జరిమానాయును విధించిరి. జరిమానా చెల్లింపనిచో మరియొక నెల చైదు. ఆమె తనవృత్తి యేనుని ప్రక్షింపగా నూలువడకుట అని చెప్పెను. తీర్పుచెప్పికపుడు ఆమె మేజిస్ట్రేటును రాజీనామా వొసగుచుని ప్రార్థించెను. కాజాలోను, ఘట్కీపరవండును పురపాలకులు మార తాళము జరిగెను.

11:—శ్రీపెన్నువా రీవార్తను ప్రకటించుచున్నారు: శాసనోల్లంఘనోద్యమము సందర్భమున కల కత్తెలో ఇటీవల ఆశ్రమచేయబడిన ఆరుగురు శ్రీలు ప్రస్తుతము ప్రెసిడెన్సీ జైలునందున్నారు. కాని వారి హోదాకు తగిన ఎర్నాటులేమియు జైలునందు కావింపబడలేదు. అందుచే శ్రీమతి

ఊర్మిరాజేవిగారు హృద్రోగము వల్లను, శ్రీమతి మోహినీ దేవిగారు నిద్రలేమి వల్లను, శ్రీమతి జ్యోతిర్మతి గంగూరి సతిగారు వైశ్యకోశప్రబోధము వలనను, శ్రీమతి వినుల ప్రతి హాదేవిగారు దుర్బాంసము పెరుగుటవల్లన బాధపడుచున్నారు. గొప్పగుటుంబయలను చెందిన వీరు సాధారణ శ్రీలతో కలసియుండుటచే వీరి ఆరోగ్యము చెడినది. వీరందఱును ఇప్పుడు కారాగృహమునను చేరిన వైద్యకాలయందు చికిత్సను పొందుచున్నారు.

— డాక్టరు జీవరాజు మెహతాగారి సతీమణిను శ్రీమతి మాంసామెహతాగారిని అరెస్టయిన మోడిగారి స్థానమున బొంబాయి యుద్ధసంఘమున కధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనిరి.

12:—శ్రీమతులు కలగర పిచ్చమ్మ, (కీ. శీ. మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవిగారికల్లి) కొమ్మూరి వీర వేంకమ్మగార్లును 144-వ పెక్కును ఉల్లంఘించి ఊరేగింపు జరిపినందుకు ఏలూరులో ఎగ్జుట్ చేసిరి.

—శ్రీవివాస వరదనుగారు వెల్లూరు తెయిలులో శిక్షనభవించుచున్న తమ భార్య శ్రీమతి పద్మావతి అమ్మలోగారిని చూడబోయిరి. అమె తెయిలు భోజనము సరిపడక చిక్కిపోయిన దనియు, శ్రీమతి అంగచ్చి అమ్మలోగారు అగడుపుచే బాధపడుచున్నారనియు, శ్రీల చెలి పాలలో 29 గురు శ్రీలున్నారనియు తెలుపుచున్నారు.

—శిల్పి నగరమునందలి శ్రీలకు ఎన్నికమామ్రానొసంగవలయుననుటను పురపాలక సంఘము వా రామోడించిరి.

—సంస్థానపు దేవాలయములందు దేవదాసీపద్ధతి వొలగిపోవలెనని తిరువాంతురు సంస్థానపు మహారాజు రీతెంటుగారు ఉత్తరువుచేసిరి. క్రొత్తమలయాళపు సంవత్సరమునుండి ఈ ఉత్తరువు అమలులోనికి వచ్చును.

13:—శ్రీమతులు బులును భద్రమ్మ, పారుపూడి వేంకటరమణమ్మ, పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ ది.యె. గార్లు సామర్లకోటలో శ్రీలసభచేసి రాజకీయ ప్రబోధము నావించిరి.

—కాకివాడ జగన్నాథపురము గ్రామములో చర్చివద్దనున్న గవర్న మెంటు హిందూబాలికా పాఠశాల వార్షికోత్సవము అత్యంతానందముగా జరిగినది.

14:—భారత కాసు సభాసభ్యుల బసలవద్ద శ్రీ వాలంటీరులు పికెట్టు చేసిరిగాని సరిమాడ్డు ప్రాంత సమన్వయగూర్చి సభకు విరుమించుటకు తాము తీర్మానమును ప్రతిపాదించవలసియున్నదని సభ్యులు చెప్పకొనగా నారీయబులు వారిని సభకు వెళ్లనిచ్చిరి.

—కాకివాడ జగన్నాథపురము హిందూబాలికా పాఠశాల వార్షికోత్సవ సందర్భమున అనన్తాయ పుత్రికాధిపురాలగు శ్రీమతి వింజమూరి వేంకటరత్నమ్మగారి అగ్రాసనాధిపత్యముక్రింద ప్రత్యేకముగా శ్రీలసభ యొకటి సమావేశమాయెను.

15:-- వెనుక వైకోర్టు జడ్జిగా నుండిన సయ్యదు హుస్సేను యిమాంగారిసతి; సి. సి. దాసుగారిసతి వీరల నాయకత్వముక్రింద చాలనుంది శ్రీలు పాట్నూలో ఊరేగింపును జరిపి విదేశవస్తువులను

బహిష్కరింపవలెనని బోధించిరి. వికారభూమి స్త్రీలు చాలమంది అంతఃపురములను విడ
నాడి రాజవీధులయందు జాతీయ పతాకములకు ధరించి ఊరేగింపులో చేరిరి.

:16:--మిద్నపురలో కళాశాలవద్ద పికటింగు చేసిన స్త్రీ సత్యాగ్రహులు 15 మంది మోటారు
బస్సులో ఎక్కించి పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు సారికి 8 మైళ్లదూరమున అడవి చేరువను విడిచి
పెట్టెను. తిరిగివచ్చుటకు అవారీ సత్యాగ్రహులకు బస్సులు లభింపమి నాటుబిడ్డపై గ్రామ
ముఠను చేరిరి.

--కోయంబత్తూరులో పోలీసునారు మోనాక్షమ్మగారిని అరెస్టుచేసిరి. ఈమె కొలంబో
నివాసులగు గా. నల్లేశయ్యగారి భార్య. పోలీసుచట్టము 3-సెక్షను ప్రకారము ఈమెకు
మేజిస్ట్రేటుగారు 6 నెలలు విడిచెదను విధించిరి.

:17:--శ్రీమతి చారు మణిలాదేవిగారు వారీ సత్యాగ్రహులకు నాయకత్వము వహించి ఊరేగింపు
జరుపుచుండగా మిద్నపురలో ఎరెస్టుచేసి విచారించి ఆరమాసముల తైదు విధించిరి.

--బాలసోరు నివాసినియగు చంద్రమణిదేవి బంపురములో 144-వ సెక్షను - ధిక్కరించుటకు
పోవుచుండగా మార్గమున గంజాములో ఎరెస్టుచేసి విచారించి అరమాసముల విడిచెదను విధించి
స్త్రీ సాహాయ్యమిచ్చి వెల్లూరు నెలసాలకు బంపిరి.

--బెజవాడలో శ్రీమతి పాదర్తి నుండరమ్మగారు 144 సెక్షను ధిక్కరించుచు స్వరాజ్యపతా
కమును చేతిబాని స్వదేశగీతములు పాడుచు పురవీధులవెంట తిరిగిరి. అసేమనా చూచుచు
ఆమెవెంట జరిరి.

--కాకినాడలో గొల్లకోట కమలాదేవిగారు ఒక చరకాసంఘమును స్థాపించి నుమారు 2 దశ
మల రాట్నములమీద దారము తీయించుచున్నారు. దినమునకు నుమారు వీకెడునూలు
తయారగుచున్నది.

:18:--కలకత్తాలో లెత్తూను కారేణీవద్ద స్త్రీ సత్యాగ్రహులు పికటింగుచేసి దారి కడ్డముగ పండు
కొనిరి. డిప్యూటీ కమిషనరు పోలీసుదళముతోవచ్చి వారిని అరెస్టుచేసి తీసికొనిపోయి
అడవి చేరువను కొండతీసి, పాడుయింట కొండతీసి వదలివైచెను. స్త్రీలవిట్లు చేసినందుకు
లెత్తూను కారేణీ విద్యార్థినులందరను కళాశాలను వదలి బయటకువచ్చిరి.

--భారత కార్యగమన కార్యసంఘసభలో పండిత నుండరలాలుగారి స్థానమున పండిత - జవహర
లాలు నెహ్రూగారి ధర్మపత్నియగు శ్రీమతి కమలాదేవిగారిని సభ్యురాలుగా సర్దారువల్ల
భాయి పక్షేలుగారు నియమించిరి.

--మొరటులో స్త్రీవలంటిగ్ల నాయకురాలును ప్రొఫెసరు డి. యర్. కాస్త్రీగారి సతీనుణ్ణియు
నగు ఊర్మిభాదేవిగారిని పికటింగు అర్జి నెన్ను క్రొందను, పినలుకోడు 505 సెక్షను క్రొందను
అరెస్టుచేసిరి.

:19:--మద్రాసు స్వదేశీ ప్రవర్తక సందర్శమున స్త్రీలకు రాట్నములు, తక్కి పోటీజరిగెను. రాట్న
ముపై నూలువడకు పోటీయందు 26 మంది స్త్రీలును, తక్కిపై నూలువడకు పోటీయందు 16
మందియు పాల్గొనిరి.

వ ర శు ల్క చా ర ము న కు బ లి :—

ఇతరదేశములందు యుద్ధములు, ప్రమాదములు, రోగములు మాత్రమే జనాభాను తగ్గించు సాధనములుగనుండ హిందూదేశమున పైమూడింటితోబాటు వరశుల్కము కూడ జనాభాను తగ్గించు సాధనముగ క్రాలుచున్నది. ఈవరశుల్కదురాచారము ఏటేట ఎంతమంది హిందూబాలికలను మృత్యుదేవత కరాళవదనగహ్వరమున వైచుచున్నదో లెక్కలేదు. వదునేప సంవత్సరములకు పూర్వము వరశుల్కాచారమునకు బలియగుచు స్నేహలతాదేవి కరుణానిశితమగు లెఖాసాధనమున హిందూమహాప్రజల లోహమయ హృదయములను ఛిన్నాభిన్న మొనర్చినను ఆ ప్రజాసంఘమునుండి ఆ దురాచార మింకను తొలగిపోకున్నది. మాంత్రికుడగు కాలపురుషుడు నయితము ఈ దురాచారపిశాచమును భారతభూమినుండి పాత్రద్రోలలేకపోవుచున్నాడు. కావుననే వరశుల్కదురాచారము హిందూదేశమున అడ్డులేక సంచార మొనర్చుచు మాతృభూమికి సత్సంతానఫలమును ప్రసాదించగల మందిబాలికల నెండఱినో ఈక్కుకొని పోవుచున్నది. జూలై ఇరువది నాల్గవ తేదీని మున్సిగంజిలో వరశుల్కదురాచారపిశాచముచేసిన ప్రళయతాండవమును పరికింపును. వదునాటు సంవత్సరముల పడుచు. తన వివాహముకొలకు అడగబడుచున్న మితిదప్పిన కట్నమును కొనితేలేక అవసరమగు అయ్యో మనుమరాలికి వివాహము గావించజాలక పోలిమే అను విచారముతో కుమిలిపోవుచున్న తాతమ్మగము చూడజాలక ఆ బాలిక కిరసనాయిలులో ముంచబడిన తనశరీరమునే వత్తిగచేసి వెలిగించి వరశుల్కదురాచారపిశాచమునకు అఖండదీపమెత్తెను. ఎల్లకాల మీదీపములిట్లు ఎత్తబడుచునే ఉండవలెనా? ఆపిశాచముయొక్క ప్రళయతాండవము సమాప్తము కాకపోయిన మానెను శమనమైన బొంబదా? హైందవబాలికలకు పెండ్లి ఈడువచ్చినదనగా గండకాలము వచ్చినట్లుగా ఇంకను భావింపబడుచునుండవలసినదేనా?

అ హ ల్యా బాయి జా త ర :—

క్రీమతి అహల్యాబాయి హోల్కారువారి ఈయేటి జాతరదినము ఈ మాసము 22-వ తేదీ అయిఉన్నది. హిందూదేశ చారిత్రికాకాశమున పొడచూపిన ప్రశస్తనక్షత్రములలో అహల్యాబాయియొకతే. ఆమె రాజ్యపాలనాధురీణయేకాదు గొప్పదాత్రి కూడ. హిందూదేశమున మూలమూలల సయితము ఆమె చాతృత్వమును ప్రశంసించు కట్టడములు చూడనగును. హిమవత్పర్వతశిఖరముల నడుమనున్న కేదారనాథమున ఆమె తైర్థికుల సౌకర్యార్థ మొక విశ్రాంతి గృహమును నిర్మించెను. హిందూదేశపు ఉత్తరదిశ నున్న ఈస్థలమునే పేర్కొననేల? ప్రాచ్యదిశనున్న జగన్నాథమున, పశ్చిమ దిక్కుననున్న ద్వారకాయందు, దక్షిణదిశనున్న రామేశ్వరమున అహల్యాబాయి నామాంకితములగు కట్టడములు మనము దర్శింపగలము. గయాపుణ్యక్షేత్రమున విష్ణుపాదదైవశీతమును, కాశీక్షేత్రమున విశ్వేశ్వరదేవాలయమును ఆమె నిర్మించినవే. కాశీనగరమున గంగాకూలంకషకు ఆమె కట్టించిన సోపానపరంపరలుగల తావునకు అహల్యాఘట్టమును వ్యవహారనామము నెలకొన్నది. ఇట్లు ఎన్నని ఆమె ఘనకార్యములను లెక్కింపగలము? ఆ మహనీయురాలు 1795-లో దివంగతురాలైనది. అప్పటినుండియు ఏటేట ఆశక్తిమతికి జాతరలు జరుగుచున్నవి. ఈయేడుకూడ యథారీతిని ఆయుత్సవము దేశమునందలి వివిధప్రదేశములందు జరుపబడు గాకయని పాచ్చరించుచున్నామ. వీరనారి ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి ఉత్సవమును ఏటేట జరుపుచుండినట్లే శక్తిమతి అహల్యాబాయి ఉత్సవముకూడ జరుపునాచారము నేర్పఁజేసి అంధులు వీరపూజయందు గల తమసహజాభిలాషకు ఉచితోపయోగ్యవృత్తి గల్గించుకొందురుగాక!

కా రణ ము వి ద్యా ర్థి ను ల ని శ్చ య మే :—

అస్సామురాష్ట్రమునందలి షాబ్రినగరమునందలి బాలికల ఉన్నతపాఠశాలలో చదువుచున్న విద్యార్థినులందఱును తామెవరమును రాజకీయ విషయములలో ఎట్టి జోక్యమును కలిగించుకొనమని జూను ముప్పదవ తేదీలోపున పూచీకత్తు సీయవలయునని విద్యాశాఖాధికారి ప్రకటించెను. పాఠశాలలో మూడువందలమంది విద్యార్థినులుండిరి. జూను ముప్పదవ తేదీ నాటి సూర్యు డస్తంగతుడగుననికే ఆమూడువందలమంది విద్యార్థినులలో ఏబదిమంది మాత్రము లట్టి పూచీకత్తు నిచ్చిరని తేలినది. ఉత్తరువు గౌరవించినవారి సంఖ్యకంటె గౌరవింపని వారసంఖ్య అయిదురెట్లు పొచ్చుగా నుండినది. ఇది గమనించి విద్యాశాఖాధికారి తన ఉత్తరువు చల్లగ ఉపసంహరించుకొనెను. పాటించువారు లేనప్పుడు ఉత్తరువులుచేసి మాత్రము లాభమేమి?

రాయల సీమ : ఉ గా ది కా ను క :—

అంధభూమియందు సగభాగ మాక్రమించుచున్న రాయలసీమయందలి పత్రికా ప్రచురణము ఉత్సాహము పొందదగినదిగాలేదు. అట్టిచో తాడిపత్రి దేశబంధుముద్రణాలయమువా రిట్టిసంచికను ప్రచురించినగా మిక్కిలి సంతోషింపదగిన విషయము. ఈ ఉగాది కానుక క్రానుసైజున 60 పుటలతో నొప్పొచ్చున్నది. ఇందు తొలుత రాయలసీమ భోగట్టా అనుశీర్షికక్రింద అనంతపురము, కర్నూలు, కడప, బళ్లారిజిల్లాలను గూర్చియు రాయల సీమయందలి స్వదేశ సంస్థానములనుగూర్చియు ముఖ్యవిషయములు పేర్కొనబడినవి. 'అన్నయా', 'ఉమకురక్తాలసి కాష్టుకడిగి కొనుము', 'మామాట', 'స్వర్గసుఖసూచనలు', 'ప్రణయసంక్రాంతి', 'ధ్వనిమతము:' ధ్వనికావ్యవిభేదములు', 'స్వాతంత్ర్యసమరము,' 'ప్రస్తుత సారస్వతస్థితి', 'స్త్రీపునర్వవాహము', 'ప్రశంస', 'తాడిపత్రిచరిత్ర', 'తాడిపత్రి కైఫీయతు' అను వ్యాసములు గలవు. ఇందు మొకండీ దొరవారు సేకరించిన 'తాడిపత్రి కైఫీయతు' ప్రచురణము అభినందార్హమైనది. ఈ కైఫీయతు సంపాదించి దానికి మంచి పీఠికవ్రాసి ఈ సంచిక విలువను పెచ్చించి శ్రీయుత మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ఆంధ్రుల శృతజ్ఞతకు పాత్రులైనారు. మొకండీదొరవారు సేకరించిన కైఫీయతులన్నియు ఈ మాదిరిగా సంపాదించబడి ప్రచురింపబడునని ఆంధ్రుని చరిత్ర అంధకారకూపమునుండి బయటపడి వెలుగు చూడగలదు. రాయలసీమ భోగట్టాలో కడపజిల్లా ప్రొద్దుటూరు తాలూకాయందలి ముదిరెడ్డిపల్లెనుగూర్చి ఇట్లు వ్రాయబడినది: "ఈ గ్రామమున గోట కట్టికొని తిప్పిరెడ్డిపల్లె కుమారసరసింహానాయనిభార్య వొన్నూరమ్మ గ్రామముల బాలించినది. ఈకడప మండలమున సీమెయొక్కతెయే పాఠశాల. ఈమె శౌర్యపరాక్రమముల కాటపట్టయిన వెలది. నవాబుల సైన్యముల నత్తాడనీయక చాలకాలము పోరాడినది. తుదకు హైదరాబీ సైన్యములచే నోడింపబడి గంజికుంటలో వధింపబడెను." వొన్నూరమ్మ చరిత్ర చేకూఱునేమోనని మేము ప్రాచ్యలిఖితభాండాగారము నందలి ముదిరెడ్డిపల్లె కైఫీయతు చూచితిమి. కాని చిక్కలేదు. కావున ఈమెచరిత్ర ముదిరెడ్డిపల్లె ప్రాంతములందలి విద్యావంతులు సేకరించి ప్రచురింపవలసియున్నది. ఈ సంచికను ప్రచురించినవారు ఏతద్విషయమై శ్రద్ధవహింతురుగాక. సంచిక వెల 0-8-0. వలయువారు తాడిపత్రియందలి దేశబంధుముద్రణాలయమువారికి వ్రాయవలెను.

వీర బాలికలు :—

ఈనమము డక్కానగరమున నడచిన అల్లరులలో బందిపోటులు ప్రసన్నకుమార నంది ఇంటికివచ్చిరి. అప్పుడు ప్రసన్నబాబు ఇంటిలో లేడు. ఇంటిలో ఉన్న ఆడవారు రక్షణకొరకు పోలీసువారికి ఫోనుచేసిరి. పోలీసువారురాలేదు. అప్పుడు ప్రసన్నబాబుపుత్రికలు ఆనందబాల, అమలబాల ఇరువురును బందిపోటులకెదురై అరిగంటకాలము వారిని నిలువ రించిరి. సాయుధులగు మోటువారితో వారెంతకాలము పోగలరు? పోరియుందురేమి! అం దొక ఆమెను నుదుటిపై బలమైన గాయము తగిలెను. అగుట వారిబలము తగ్గిపోయెను. దొంగలు లోనప్రవేశించి దోచుకొనిరి. ప్రాణములకుకూడ తెగించి వీరబాలికలు చేసిన ఈ కృత్యము కొండాడ దగియున్నది. అసహాయయైపోరి పెక్కుమంది బందిపోటులను గాయ పఱచిన వీరనారి హేమాలకాలిని పుట్టిన వంగజాతికి గౌరవము తేగలిగిన వీరబాలలు వీరుపురును. ఈ సందికలో లోకవార్తలు అనుశీర్షికక్రింద చెప్పబడిన లావణ్యప్రభాదేవి వృత్తాంతమును, ఈవీరబాలల వృత్తాంతమును అవలోకించి నేటి వంగరమణులు ఎట్టి సాహ సికురాండ్రై? క్రాలుచున్నదియు తెలిసికొనవచ్చును.

తిరువాన్కూరులో దేవదాసి పద్ధతికి తుడిచిదిటి :—

క్రొత్తమలబారుసంవత్సరాదినుండియు తనసంస్థానమునుండి దేవదాసి పద్ధతి తొలగి పోవలెనని ఆర్డరు చేసినందుకు తిరువాన్కూరు మహారాజు రీజంటుగారిని మేము మనః పూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము. కొన్ని సంవత్సరముల క్రిత మీ సంస్కరణమును మైనూరు ప్రభుత్వమువారు కొనితెచ్చిరి. ఈనడవ శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మి రెడ్డిగారి నిర్వహణమున మదరాసు శాసనసభవారు దేవదాసి సంస్కరణమును ప్రతిపాదించిరి. ఇప్పుడీ సంస్కరణము తిరువాన్కూరులో ప్రవేశముగన్నది. మద్రాసురాష్ట్రమునకంటె తిరువాన్కూరున ఈ సంస్కరణము జయప్రదముగ ఆచరణలోఁజెట్టుట సులభము. ఏ మందురా? తిరువాన్కూరు దేశమునందలి దేవాలయములన్నియు సంస్థానము వారివి. అగుట దైవ మునకుదాసీతనము పేరిట జరుగు వ్యభిచారమంతయు నిక నా సంస్థానమున కట్టువడి పోవును. అయితే ఈసంస్కరణవిషయమున బాగ్రతకూడ చూపవలసియున్నది. దేవాలయములనుండి ఈ దాసీలను తొలగించినంతమాత్రమున విశేషలాభముండదు. దేవాలయమునుండి వారు తొలగింపబడుటచే వ్యభిచారమునకు ఉప్పుడుగల మలేసంబంధము తొలగునుకాని వ్యభిచారము నిలిచియే ఉండును. ఉండకుండ చేయవలయునన్నచో దేవాల

యములనుండి తొలగింపబడిన దాసీలకు జీవనాధారమునకై ఏమైన వృత్తులు కల్పింప వలయును. తాను తెచ్చిన సంస్కరణము ననుగ్రహించి మిచ్చుటకు మహారాజీ రీతముగారు పర్యాలోచితుడుగాక! దేశమిప్పుడు సుఖసాంస్కరణమునకై ఉవ్వెత్తురుచున్నదనుటకును, రాజకీయమున స్త్రీల జోక్యము శుభప్రదమే యగుచున్నదనుటకును రాజగోరీ ఈచేత ముంచి నిదర్శనము.

గ్రంథ విమర్శనలు

కేరళ సూత్రములు :—

ఇదియొక జ్యోతిషగ్రంథము. ద్వాదశభావములనుగూర్చిన వివరములుగలది. భాష్యము హోమాదేశి! చిన్నపైజా: 16 పుటలు: 1929-వ సంవత్సరమున హిందూరత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది. మొదటి కూర్పు 1000 ప్రతులు. వలయువారు ప్రచురణ కర్తచేత శ్రీ. పి. నటేశన్, మె. 49 కులసింగ మొదలి వీధి, పెరంబూరు పోస్టు మద్రాసు అను చిరునామాకు వ్రాయవలెను.

కృష్ణ తేతకము :—

స్త్రీలును, చిన్నపిల్లలును చదివి అర్థముచేసికొనగల వలభతైలిలో వ్రాయబడిన కంఠపద్యముల శతకము. ఇది చిరకాలముగ నున దేశమున ప్రచారములోనున్నది. భారద్వాజసంగ్రహము, గంగనూషణ మునుడును అయిన వృషింహాహ్వయుని రచించిన శతకము. శతకము వ్రాయుకముగా దేవతాపరమైన కథల తోడను క్తుతితోడను నిండియున్నది. పూర్వ స్కీపు పైజాన 21 పుటలు. 1929-వ సంవత్సరమున హిందూ రత్నాకర ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది. గ్రంథము వలయువారు ప్రచురణ కర్తచేత పెరంబూరు నజీఫ్ మొదలియారు, 49, కులసింగ మొదలి వీధి, పెరంబూరు పోస్టు మద్రాసు అను చిరునామాకు వ్రాయవలెను.

మంత్ర పుష్ప త్రయము :—

దేవాలయములందును, బ్రాహ్మణ సదస్సులయందును పఠింపబడు ౧. సహస్ర శీర్షంఢేవం ౨. సౌపాం పుష్పంఢేవ 3 బాలివీదసీ నువన వాచసోమ అను మూడు మంత్రపుష్పములను విద్యారణ్యభాష్యము ననుసరించి వ్రాయబడిన ఆంధ్రటికాతాత్పర్యస్థులములుగలది. సనాతనధర్మము సన్నగిల్లుచున్న ఈ దినములలో ఇట్టి గ్రంథములు టికాతాత్పర్యములతో వెలయించి జనుల కంకించు ఉద్యమము మిక్కిలి వ్లాఘింపదగినది. అగుట ఈ గ్రంథ సంపాదకులగు క్వై. కోటీశ్వరకర్మ కాశ్రి, క. మార్కండేయకర్మకారులు అభినంద్యులై యున్నారు. ఈ మంత్రపుష్పములందు వివరింపబడిన ధగవంతు యొక్క విరాట్పురుష విభూతివర్ణనము, ఉపాస్యస్థల విశేషవర్ణనము, సకలవిధ దేవతా స్వరూప వర్ణనము అర్థమెట్టిగ పఠించిన కలుగు హృదయానందము కొలదియందరానిది. వెన్నుపుర చాకలపేట యందలి చంద్రికా ప్రెస్సున 1926-వ సంవత్సరమునందు ముద్రితము. ఇది నాలుగవ ముద్రణము. క్రాసు పైజాన 32 పుటలు. వెల ఆరణ్యం నాలుగు. వలయువారు స్వధర్మ ప్రకాశిని, బృందావనము, కీల్ పాప పోస్టు, మదరాసునకు వ్రాయునది.

పత్రికా పరిచయము

పూలతోట:—

ఇది మాసమున కొకసారి వెలువడు చిన్నికథల పుస్తకము. ఇందు ఇతర కథలతో బాటు పాఠశాలలో నడుపు విద్యార్థుల కుపయోగించు నీతికథలును ప్రాథమిక 'విద్యార్థిగతులలో' వ్రాసిన బాల్యము, బాలికలును నులభముగా అర్థముచేసికొన గలిగెడి భారత కథలును ప్రకటింపవలెనను ఉద్దేశముతో ప్రారంభింపబడినది. మాసపత్రికాపీఠము నలంకరించుచున్న పూలతోట మొదటి రెండు సంచికలు పై ఉద్దేశమునను అనుగుణముగనే ఉన్నవి. సంచికలు డెమ్మీ పైజాన పీఠ పుటలతో నొప్పుచున్నవి. సాలు చందా రు ౧-౦-౦ వలయువారు సంపాదకుడు, పూలతోట గ్రంథమాల నయ్యాంసగర్, హనుమకొండ, నిజాము ఇలాకా అని వ్రాయునది.

గృహలక్ష్మి

౧

“మాస మాసమున గృహలక్ష్మి నత్యాదరమున జాగ్రతగఁ బరిశీలించుచుంటివి. శ్రీల కన్నీ విషయములలోను నభివృద్ధి నాకాంక్షించు మీ పోషింపబడు గృహలక్ష్మి యెంతయు నభినందింపదగియున్నది.”

8—7—30.

ఏలూరు.

}

ఇట్లు

విద్యాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తి.

౨

“...తమరు దయతో అందిన గృహలక్ష్మి వి. పి. ఈ గోజాననే చేరినది. పైకము చెల్లించి విడుదల చేసితిని. ఇందలి వ్యాసములు ఒకటొక్కదాకరములుగా ఉన్నవి. నాకు ఎంతయు సంతస మొనగూర్చుచున్నవి.”

10—7—30.

చికాకోల్.

}

ఇట్లు

మగటపల్లి కృష్ణమూర్తి శెట్టి.

౩

“అంధ్రమున నా కెలుకయున్నంతవఱకు ఏ పత్రికయు నింతవఱకు గృహలక్ష్మితో సమమైన నీవను చేసి యుండలేదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నాను. గృహలక్ష్మి చిలుకప్రాయయైనను చేసిన నీవ వర్ణనా తీతము.”

16—7—30.

యలమర్రు.

}

ఇట్లు

గద్దే లింగయ్యచౌదరి.

ఉ పా ధ్యాయులు

టి. వి. సుందరరామయ్యగారు, వారి
సతీమణియు, శిశువులు, లోధ్రుడు,
లోధ్రణియును.

మ-రా-రా-త్రి
డాక్టరు శే. ఎ.కె. కేసరిగారికి,
కేసరికుటీరము,
మదరాసు.

అయ్యా,

అత్యద్భుతముగ రమ 'లోధ్' వలన మాకుటుంబ
మనకొనగూడిన మేలును వర్ణింపనశక్యము. 13 వత్స
రములుగ కాపురము చేయుచుండియు మాకు
సంతాన భాగ్యము లేకుండెను. ఇకప్రాప్తి
లేదని ఆశ వదలు కొంటిని. హఠాత్తుగ రమ
'లోధ్'ను గూర్చితిని, ఒకబుడ్డిని కొని నాభార్యకిచ్చి
తిని. ఇపుడా పెక్కిరువురు శిశువులు పుట్టిపండులకు
సంతోషించుచున్నాను. వారికి లోధ్రుడు లోధ్రిణి
అని నామ కరణము చేసితిని. ఇరువురును ఆరో
గ్యముగనున్నారు.

టి. వి. సుందరరామయ్య
ఉపాధ్యాయుడు,
రేణిగుంట.

భూ స్వామి

కే. ఎల్. శర్మగారు, వారిభార్య,
బిడ్డ కేసరిబాయి.

డాక్టరు కే. ఎల్. కేశరిగారు

కేశరికుటీరము.

మదరాసు.

ఆయా,

నాభార్య సంవత్సరము ఆరునెలలుగా కడుపు
నొప్పితో బాధపడుచుండినది. అనేక మందుల వాడితిని,
యింజక్షనుల నిప్పించితిని గాని ప్రయోజనము లేక
పోయెను. 20 దినములకు 'లోధ్ర' ను వాడగనే నొప్పి
పూర్తిగపోయి, గర్భవతియైనది. నాల్గవ మాసము
నుండి లోధ్రతోడ, గర్భరక్షకము క్షీరబలాశైలము
నిచ్చితిని. సకాలమున స్త్రీ ప్రజను సుఖ ప్రసవమైనది.

ఇట్లు

కే. ఎల్. శర్మ

భూస్వామి, ఒంగోలు.

నిష్పక్షపాతీయగు ఇంగీషువెద్యురాలు

శ్రీమతి అన్నతామన్ గారు
సూపరింటెండెంటు,

మెటర్నిటీ & చైల్డ్ విశ్చేరు,
బెంగళూరు.

హెల్ & ఇన్స్టిట్యూషన్

బెంగళూరు.

డాక్టరు. శేరి గారికి,

ఆర్యా,

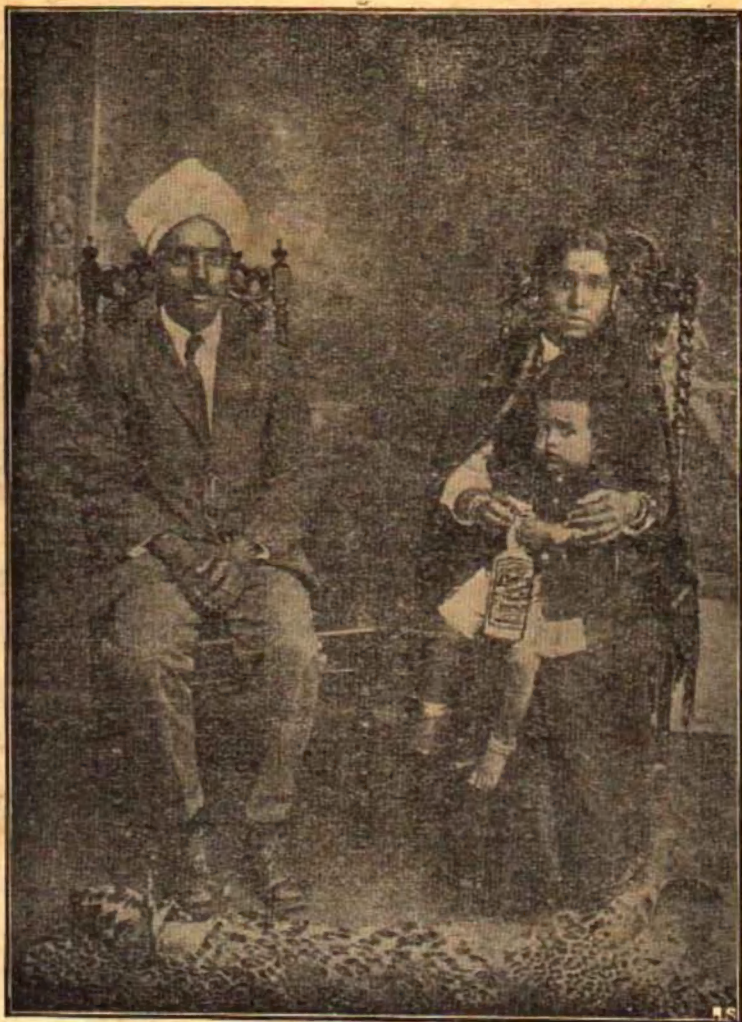
ఇంగ్లీషు అవ్వపథములవల్ల గుణము లేనందున
తమ 'లోధ' ను నా సోదరికి వాడితిని.
ఆమెకు ఆశ్చర్యమయిన గుణము నిచ్చినందుకు
సంతోషించుచున్నాను. ఇకమీద ఈ యోష
ధమును వారోగులకు వాడెదను.

ఇట్లు

డాక్టరు అన్న తామన్.

సు ఖ క టు ం బ ము.

పండిత హనుమంతరావుగారు, వారి సతీమణి,
“శిశువు భీమకేశరి.”

జెంగుభారు.

డాక్టరు. కే. ఎ. కేసరిగారికి,

కేసరి కుటీరము,

ఎగ్మూరు, మదరాసు.

ఆర్యా,

గతవారము నా భార్య సుపుత్ర రత్నమును కనినందులకు చాల సంతసించి మీకు తెలియజేయచున్నాడను. మీ “లోధ్ర” యెల్లప్పుడును నా కుటుంబమున జ్ఞాపకముండును. నా భార్య గర్భముదాల్చిన వెనుక మీ “గర్భరక్షక” వటిని వాడిన చాల మేలు కలిగినది. మీరు వివరించిన విధముగ శిశువు బంగారువర్ణముగ నున్నాడు. “భీమ కేసరి” యని శిశువునకు నామకరణము చేసితిని. నా కృతజ్ఞతను తమకెట్లు వెల్లడింపగ ను? లోకమున జన సామాన్యమునకును, ముఖ్యముగ స్త్రీలకును మేలొనకూర్చుటకై, మీకు చిరాయు రారోగ్య ఐశ్వర్య భివృద్ధి కల్గించునట్లు దైవమును ప్రార్థించుచున్నాడను.

పండిత. కే. హనుమంతరావు.

గవర్న మెంటు ట్రాన్సులేటరు.

న గ ల న ర్హ జ మ న న ధ వ స్త్రు లు

సు రా జ్ మ ల్ ల ల్లా భా య్ అ ం డు కో

గాళ్లవ రమణం, చగలవూపూరులు,

బంగారు, పెండ్లివను నిర్మాతలు

